

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

4.

JŪLIJS/AUGUSTS
1936.

EV. LUT. BAZNĪCAS VIRSVALDES
IZDEVUMS

S a t u r s.

	L.pp.
Māc. Dr. theol. K. Freudenfelds — Dieva domas un cilvēka darbi	193
Prof. Vold. Maldonis — Grēks (Beigas)	197
Romāns Šmits — Purgātōrijs	203
Māc. A. Veinbergs — Brāļu draudze latviešu daiļliterātūrā	210
Richards Rudzītis — Hierarchiskais princips un dzīve	219
Māc. K. Bīzens — Reformātori un evaņģēliskā baznīca	225
Lic. theol. Edg. Rumba — Jēzus N. Sēderblūma uzțverē	228
Skola un pavidagōģija:	
Cand. hist. Ādolfs Klepers — Ģenerālsuperintendentis Kārlis Gottlobs	
Zonņtāgs kā izglītības darbinieks	234
Stud. theol. Bernhards Kasars — Rīta lūgšanu paraugi	245
Grāmatu apskats:	
Julius Schieder — Katechismusunterricht un D. Dr. Martin Schian — Der junge Pfarrer (Māc. A. Birznieks) 249. Adolf Ermann — Die Religion der Aegypter (Priv. doc. F. Treus) 251. Miguel de Unamuno — L'agonie du christianisme (R. Skrābāns) 253. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (A. F.)	256
Chronika:	
Latvija	258
Ārzesmes	262

Laikraksta »CEĻŠ«

Abonēšanas un pārdošanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtišanu Ls 4,—

Atsevišķas burtnīcas „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Baznīcas virsvaldes grāmatnīcas tek. rēķinā 867.

Laikraksta „Ceļš” redakcija: Rīgā, Vilandes ielā 2, dz. 9. Tālr. 2-4-5-4-5.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs,
māc. P. Detlavs.

Ekspedicija: Baznīcas virsvaldes grāmatnīcā, Rīgā, Vaļņu ielā 27.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un visi draudžu mācītāji.

CELŠ

L A I K R A K S T S
R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 4

Jūlijs/Augusts

1936. g.

Māc. Dr. theol. K. Freudenfelds

Dieva domas un cilvēka darbi.

„Lieciet šos cilvēkus mierā! Ja šis nodoms vai darbs ir no cilvēkiem, tad tas iznīks, bet ja tas no Dieva, tad jūs nevarēsiet to iznīcināt; — un ka jūs netopat vēl par karotājiem pret Dievu!“

(Ap. darb. gr. 5; 38, 39.)

Kāds vecs sakāmtēikums skan: „Cilvēks domā, — Dievs dara.“ Tajā daudz patiesības un gudrības. Jā, varētu pat teikt: Visas pasaules dzīves gaitas noslēpums ir atklāts šinī teikumā. Cilvēka domas un Dieva darbi, vai otrādi: Dieva domas un cilvēka darbi, — tie ir tie pavedieni, kas jauca kopā un redzami visā pasaules dzīves gaitā. Bet kas uzliek pēdējo zīmogu visiem notikumiem, tās ir Dieva domas un tie ir Dieva darbi, bez kā nevar notikt nekādas cilvēka domas, nekādi cilvēka darbi. Cilvēks domā, bet Dievs dara! To cilvēki tik bieži piedzīvojuši, gan katrs par sevi, gan veselas tautas un valstis. No pirmajiem cilvēces laikiem līdz mūsu dienām cilvēki piedzīvojuši, ka augstu, pāri cilvēka domām, ir visspēcīgā Dieva domas, gudrība, mīlestība, taisnība un griba. Tas, saprotams, pazemina cilvēku iedomību, ka, lai gan cilvēks ir varens un gudrs, tomēr dzīvē piepildās vārdi: „Cilvēks domā, bet Dievs dara!“ Bet dievbijīgu cilvēku iepriecina tā apziņa: Lai gan pasaule un cilvēki ir ļauni un dzīve tāpēc bieži tik grūta, tomēr pāri cilvēku ļaunumam un visām briesmām ir mūžīgais, visspēcīgais debesstēvs, pēc kuŗa gribas taču viss notiek pasaulē, un bez kuŗa ziņas nevar ne-

kas ļauns notikt dzīvē. Zināms, tas ir tikai tur, kur cilvēka darbi saskan ar Dieva gribu. Dieva valstībā virs zemes sader kopā

Dieva domas un cilvēka darbi.

Tas tur, kur cilvēki dzīvo pēc šāda dzīves likuma:

- 1) neko pret Dievu un bez Dieva!
- 2) visu par Dievu un ar Dievu!

I.

Neko pret Dievu un bez Dieva! To pašu dzirdam mūsu tekstā no farizēja Gamaliēla mutes. Jūdu sine-drijs bij licis atvest savā tiesas sēdē Jēzus mācekļus, kas nebij paklausījuši aizliegumam sludināt par Jēzu, lai tos sodītu. Tanī gadījumā Pēteris bij droši izteicies, ka Dievam vajagot vairāk klausīt nekā cilvēkiem un sirsnīgi liecinājis par Jēzu. To dzirdējuši, farizēji gribēja likt nonāvēt apustuļus. Kā vētra sacēlās ienaidnieku bars pret viņiem, kuŗi tagad sirsnīgi lūdza palīgā Pestītāju, kas bij reiz izglābis viņus vētrā, to apklusinādams. Viņu lūgšana tapa paklausīta. Sinedrija loceklis, farizējs Gamaliēls, deva padomu atlaist apustuļus bez soda, jo laiks rādīšot, vai tiem taisnība. Ja apustuļu mācība būšot nepareiza, tad viņi iznikšot un viņu mācība, bet ja tā pareiza, tad nekas nevarēšot to iznīcināt, un sine-drijs, kas to mēģināšot, būšot vēl karojis pret pašu Dievu! Nezinām, vai Gamaliēlam bijusi kāda jausma par Kristus evaņģelija patiesību, jeb vai viņu skubinājusi politiskā gudrība. Bet viņš grib teikt: „Neko pret Dievu un bez Dieva.“ Tā bij skaista uzstāšanās patiesības labā!

Jūdu valdības politika toreiz gāja citu ceļu nekā Dieva patiesība; tā atmeta šo patiesību Jēzus personā, aizliedza apustuļiem to sludināt un tā uzstājās pret Dievu. Vai valšķu politikā nav tas diezgan noticis! Vai politikas noteicēji bieži nav rīkojušies pret Dievu un tā patiesību, asiņaini vajādami dievbijīgus cilvēkus! Liela ir šīs pasaules tumsības vara, kas spēj darīt daudz ļauna.

Bet viens iepriecinājums ir visiem tiem, kas Dieva patiesību apliecina vārdiem un dzīvē: Vecais Dievs vēl

dzīvs! Neskatoties uz viņa nicinātāju domām un rīcību, dzīvs tomēr visspēcīgais pasaules valdnieks savā mūžīgajā majestātē, spēkā un varā, ko neviens nespēj aiztikt un mazināt! Viņš dzīvo savā debesu augstībā, un neviena zaimu bulta nespēj aizsniegt viņu. Viņš dzīvo mums visapkārt kā gaiss, ko ieelpojam, un no viņa atkarājas cilvēku labklājība laicīgi un mūžīgi. Viņš dzīvos vienmēr un mūžīgi, kad sen būs visu viņa nicinātāju un zaimotāju mutes satrūdējušas un to nemirstīgie gari viņā pasaulē bailēm gaidīs viņa soda spriedumu.

Neko pret Dievu un bez viņa! Tas lai ir visu mūsu dzīves likums! To ievērosim arī mēs, kas viņu atzīstam un pūlamies viņam kalpot, kā brīdinājumu un skubinājumu. Ir diezgan gadījumu dzīvē, kad miesa ko vēlas, ko gars nosoda un neatļauj. Mēs dzīvojam pasaulē, kuŗas ļaunumi arī mūs iespaido, jo cilvēku raksturā ir ļaunas tieksmes; mums patīk ļaunais labāk nekā labais. Mēs tad atvainojam sevi, ka nav iespējams, vienmēr dzīvot pēc reliģijas prasībām. Mēs lūkojam aplūsināt sirdsapziņu, kas mūs apsūdz; mēs tik viegli slēdzam kompromisu ar pasauli. Bet Kristus saka: „Esi karsts vai auksts un nevis remdens, jo tad es tevi izspļaušu no savas mutes!“ Neko pret Dievu! Cīnies pret savām ļaunajām tieksmēm un jūtām, piesaukdams Dievu par palīgu! Stiprs godīgā, krietnā, tikumīgā, dievbijīgā dzīvē būs katrs, kas neko nedarīs pret Dievu un bez Dieva, bet kuŗa dzīves likums būs.

II.

Visu par Dievu un ar Dievu! Tā ir otra, vēl skaidrāka patiesība, ko mums grib mācīt mūsu teksts. Un šo patiesību nemācamies no viņa, farizēja Gamaliēla, bet no daudz labākiem paraugiem, no apustuļiem. Sinedrijs, paklausīdams Gamaliēlam, nenonāvēja apustuļus, bet sodīja tos tikai ar miesas sodu, atkārtojot aizliegumu sludināt evaņģeliju.

Rīkstēm graizīti, ar negodu aplāti, ar nāvi apdraudēti, apustuļi aizgāja no tiesas nama, un tomēr viņi priecājās, ka „viņi bij cienīgi turēti Jēzus vārda dēļ ciest sāpes un kaunu“. Viņi nebijās no ciešanām un pat nāves Kristus dēļ. Neievērodamī sinedrija aizliegumu, viņi ikdienas priecīgi sludināja visur

Jeruzālemē par Jēzu. Tas nozīmēja viņu dzīvē: Visu par Dievu! Dzīvot, darboties Dievam, viņa valstības labā, neievērojot cilvēku ienaidu un draudus, liecināt par Dievu, lai gan visur daudz ienaidnieku, cīnīties par Dievu, lai gan visur ciešanas un dzīvības briesmas.

Ak, kas gan mūsu starpā neatzīs, cik augstu pār mums stāv šie Jēzus mācekļi, cik tālu mēs no viņiem! Kad Dievs aplūko savām acīm, kas ieskatās sirds dziļumos, mūs un vērtē mūs, — cik viņš gan atradīs, kas daudz maz līdzinātos viņiem, apustuļiem. Gan jau arī būs tādi Jēzus mācekļi vēl tagad, kas briesmu laikos nebīsies viņu apliecināt cilvēku priekšā un, ja vajadzīgs, iet viņa dēļ ciešanās un pat nāvē. Vēl mums atmiņā kāds jauns Vidzemes luterāņu mācītājs, kas, lielnieku briesmu laikā vests uz nāves vietu, dziedāja skaņi garīgas dziesmas. Un tāpat dievbijīgu cilvēku, kas šausmīgajā nāves brīdī atvēlējuši savu dvēseli Dieva rokās, nebūs arī trūcis viņos briesmu laikos pie mums, un būs vienmēr kristīgajā pasaulē. Bet vai liels daudzums kristiešu briesmu laikos netop glēvi, bailīgi, mazticīgi, kā to arī toreiz piedzīvojām, un ir spējīgi pat aizliegt Kristu! Daudz, ļoti daudz kristiešu ir palāvībā, ticībā uz Dievu remdeni, vienaldzīgi. Trūkst mums istās, dedzīgās mīlestības uz Jēzu! Tāpēc Jēzus mums visiem nopietni uzsauc: „Turi, kas tev ir, ka neviens tavu kroni neatņem!“

Lūgsim sirsnīgi mīlo, laipno, žēlīgo grēcinieku Pestītāju, labo ganu, kas nācis meklēt to, kas pazudis, lai viņš mums dod sava svētā gara spēku, lai tas mums stiprina ticību un mīlestību uz Dievu, ka nelīdzināties niedrām, ko mazākais vējiņš kustina un loka, kā tas grib, bet gan stipriem ozoliem, kuŗi aug kristīgajā draudzē, kuŗi spējīgi arī ciest par Dievu un Dieva valstības pacelšanai ziedot savus spēkus un laiku un materiālus līdzekļus, kuŗi spējīgi nekā nedarīt bez Dieva, bet karstā mīlestībā un uzticībā palikt vienoti ar Dievu un savu Pestītāju un dzīvot pēc dzīves likuma: Neko pret Dievu un bez Dieva, visu par Dievu un ar Dievu!

Prof. Vold. Maldonis

Grēks.

(Beigas.)

3. Cilvēka polaritāte.

Viss iet divējādos virzienos (uz augšu, uz leju, uz priekšu, atpakaļ u. t. t.). Vienmēr ir divi poli, kas veido kustības. Tā rit fiziskā pasaulē, tā psihiskā, tā organiskā, tā cilvēka garīgā pasaulē. Ir atkarība un brīvība, bet visam jārit sakarībā. Pēc Dieva lēmuma cilvēkam dota sava vaļa vēlēties polu starpā, kas dažreiz izvēršas patvaļā, kura izlec no organiskās sakarības. Ar to ceļas individa traģika, kopības posts, tautu dažādie likteņi.

Kā te līdzēties? Cilvēks, cilvēki, ģeniji klausās, vai dzirdētu lielajā polarā kustībā vēl kādu balsi, kaut arī klusu, noteiktu, kas mācītu savaldīt patvaļi. Brīnišķīgi, ka Dieva neizdibināmais prāts, varbūt, pateicoties visuma organisma kustībām, atklājas meklētājam cilvēka garam sevišķos atklāsmes brīžos, psihiskos vēstures pārdzīvojumos. Šos izmaiņumus cilvēka gars sastrādā savā apziņā par ētiskiem, reliģiskiem normu atzinumiem. Rodas tādā ceļā zināmi ētiski, reliģiski kodeki. Cilvēki sāk spriest par atļauto, neatļauto, par labo, ļauno, par svēto un grēku. Rodas tādas jābūtības un ne jābūtības sfairas, svētuma un grēka plāksnes. Ceļas normu raksti, sv. raksti, kas rāda reliģiskus dziļumus. Dievs atklājies Jēzū Kristū un rādījis savu gribu, pestīšanas ceļu. Kristīgiem tādi raksti ir svēta, dārga manta, kur rāda, kas ir grēks un kā no tā atsvabināties.

4. J. Derības skaidrojumi par grēku.

Pirms par tiem runājam, mums jāievēro, ka katram domātājam ir savs uzskats par grēku pēc viņa atklāsmes pārdzīvojuma vai pēc viņa apziņas vērojumiem. Autoru izejas punkti ir dažādi un tādēļ arī definējumi dažādi. J. Derībā ir daudz grēka skaidrojumu, jo tur ir daudz autoru. Nemsim dažus piemērus.

Grēks ir vaina, parāds (Mt. 6, 12), kā brīvas personas neatlīdzinājums tam, no kā saņēmis tik daudz dāvanas (Mt. 11, 20) brīnumus. Ētiski tā ir liela vaina, ņemt un neatdot Dievam pretī, mūsu apziņā tas ir grēks.

Pēc Lūk. 12, 47 par grēku sauc nezināšanu Dieva attiecībās. Ar nezināšanu nevar aizbildināties reliģiskās lietās, jo zināma sirds, sirdsapziņa zin Dieva prasības un aizrādījumus. Sirdsapziņai ir klusais kontakts ar lielo Dievu. (Intellektuālā sfaira cietusi.)

Jāņa evaņģelijā (8, 45—46) grēks — nepatiesība, meli, jo cilvēkam ir iekšķīga gaisma, kas redz patiesību. Šo gaismu Jēzus nesis pasaulē, tajā var noskaidrot savas attiecības ar Dievu. Ja Dieva gaismas nemana, tad ir tikai meli (intuitīvā sfaira sagrozīta). 1. Jāņa 3, 4 saka, ka grēks ir netaisnība, jo attiecības, ko nes ticība, cerība, mīlestība, ir taisnas. Ja to trīs nav, tad cilvēkā mīt grēks (morāles sfaira sagrozīta).

Rom. 1, 21 grēks ir nepateicība Dievam, jo cilvēks ir nepateicīgs, viņš tur sevi par visgudru, kas savukārt top nelietīga tumsa, ja patiesību uztur netaisnībā (Rom. 1, 18) un patiesību pārvērtuši melos R. 1, 25. Svarīga ir Rom. 7. nodaļa. Tur skatās no augsta gara viedokļa. Tur grēks ir mīesa, miesas kāres, miesas likums, jo cilvēkam jābūt garīgam (Rom. 7; 7, 14, 18). Cilvēka sagrozīta attiecība ar Dievu tā, ka pirmā vietā izvirzīta fiziskā dzīve. Mūki, bēgdami no tāda sagrozījuma, cēla savu ideālu. Miesas prātu tie uzlūkoja par ienaidnieku Dievam (Rom. 8, 7). Rom. vēst. autors pēdīgi pasaka, kas viss, kas nav noticības, ir grēks. Tā ir pieņemama atziņa. Ja nav ticības, ja nav Dievs centrā, tad dari, ko darīdams, tas ir grēks. Uz to norāda arī Luters. Pārkāpumu, noziegumu, vainu, kļūdu pirmsakne ir neticība. Tad par grēku top visāda miesas darbība, piem. sava labuma meklēšana (1. Kor. 10, 24) „tie meklē to, kas pašiem, ne kas der Kristus“ (Fil. 2, 21). Tā ir pašmīle, egoisms, kas var pārvērsties par pasaules mīlu (Kol. 3, 2). Ef. vēst. domā, ka prāta nelietības ir grēks, jo prāts nespēj sevi atzīt par mazu, niecīgu, nespējīgu. Jēkaba vēst. autors ir liels empirijas psihologs. Tam grēks

ir paša iekāres skubinājums (Jēk. 1, 14) un tādēļ šis labinājums dzen cilvēku pasaules draudzībā (Jēk. 4, 4).

Mēs manam, ka viss, kas nav no ticības, tas ir grēks. Tā arī tad visa morāliskā, sociālā sfaira var iekļūt reliģiskā uztvērumā. J. Derība to rāda savos netikumu katalogos. Par to, ka cilvēki nav turējuši Dievu savā atzīšanā, Dievs tos nodevis sagrozītam prātam, to darīt, kas neklājas t. i.: netaisnība, maucība, blēdība, mantas kārība, niknums, skaudība, slepkavība, ķildas, viltības, netiklības, mēlnesība, apmelošana, varas darišana, negantība, lepnība, ļaunuma izgudrošana, nepaklausība (vecākiem), neprātība, derības pārkāpšana, cietsirdība, nesaderība, nežēlība (Rom. 1, 28—31), rīšana, plītēšana, guļas, nešķīstība, bāršanās, ienaidība (Rom. 13, 13). Citos katalogos vēl minēti plēšana, laupīšana, elku turēšana, zaimošana (1. Kor. 5, 10—11), aprumāšana, uzpūšanās, trokšņi (2. Kor. 1, 20), savā starpā kaušanās, ēšanās, bezkaunība, burvība, šķelšanās, viltus mācības, (Gal. 5, 4—21), rūktums, brēķšana (Ef. 4, 31), pārgalvība, nesvētība, tēva-mātes slepkavība, cilvēku zādzība, nepatiesa zvērēšana (1. Tim. 1, 9—10) un t. t. Katrs autors pēc saviem apstākļiem un uzskatiem sauc par grēku to dzīves parādību, kas groza istās attiecības ar Dievu, kas ir pret gara smalkajām kustībām, piem. mīlestību, līksmību, mieru, paceltību, laipnību, labprātību, ticību, lēnprātību, sātību u. t. t. (Gal. 5, 2).

Te varam secināt, kas viss, kas top nodarīts pret dzīvību, Dieva doto, gan ķermenisko, organisko, gan dvēseles un gara dzīvi, ir un paliek grēks. Šā grēka nopelns ir nāve (Rom. 6, 23). Grēks iznīcina grēka darītāju. Istā dzīvība ir tikai Dievs. No Viņa attālinājoties, mēs nogriežamies uz ceļa, kas ved nāvē. Nekas nevar būt bez sekām. Grēka sekas ir tas, kas ved nāvē. Ceļa posmi gan dažādi (bēdas, slimības, fiziskas un garīgas ciešanas un t. t.).

Tā mēs redzam, ka J. Derība grib redzēt dzīvi, centrētu Dievā un viss tas, kas turp negriežas, tas ir un top grēks. Tāds izejas punkts, aspekts kristīgā cilvēka apziņai, kad tā spriež par savām attiecībām ar Dievu.

5. Rel.-filosofu un reliģijas zinātnieku spriedumi

nav citādi vērtējami. Tiem katram savs izejas punkts, savs nolūks, tādēļ savs skaidrojums.

1) Mums nav ko brīnīties, ja Hegelim ir apziņa, kas saka, ka grēks ir vēl nesasniegta pēdējā attīstības pakāpe turp, kur ir tikai absolūtais gars.

2) Nav ko palāt, ja vidus laiku scholastiķi prātoja, ka grēks ir trūkums (privatio) t. i. trūkst Dievs cilvēka dzīvē, ka tas ir kļūmīgs ievainojums (vulneratio — defectus). Sagrozījums pēc savas dabas ir ievainojums. Tie teica, ka grēks ir negacija, kur noliedzam īstos dzīvības pamatus.

3) Labi saka Schleiermachers, ka grēks redzams tur, kur Dieva apziņas sastrēgums, aizkrustojums, labi, ja domā, ka grēks ir izolēšanās no Dieva (Menšings).

4) Rothe aizrāda, ka grēks saskatāms tad, ja miesai un tās individuālām īpatnībām dod priekšroku.

5) Varam saprast, ja pēc grieķu uzskata daži teologi sauc par grēku lepnumu (superbia, hybris).

6) Nav arī ko uzbudināties, ja modernie ētikas sociologi, piem. Vūnšs, apgalvo, ka grēks ir cilvēka negatīva kvalitāte Dieva priekšā, t. i. maz un nevērtība svētuma priekšā. Vūnšs vēl labāki aizrāda, ka grēks ir vērtību apziņas saskaldība.

Tie bija tikai piemēri daži. Bet tie rāda, ka grēks ir cilvēka apziņa par sagrozītām attiecībām ar Dievu.

6. Grēka iedarbības spēks.

Grēka iedarbības spēku, plašumu nevar aprakstīt, jo tas aug augumā. Ar cilvēku pieaugumu un viņu dažādu dzīves veidu diferenciēšanos, diferenciējas arī grēka veidi smalkos pavedienos. To mēs lasam bibelē, to jaunākā literatūrā. Grēks jo dienas, jo smalkāki apgriež Dieva doto īsto kārtību. Šī vara par cilvēku ir sātaniska, daimoniska, bestiāla. Tā lien kā čūska deviņām galvām. Ja vienu izdodas nocirst, tad tās vietā aug deviņas citas, kamēr mūs noved perversā dzīves

baudā un mulsumā, nevērtībās un izmisumā. Šī vara vairo bailes, rūpes, mazinādama enerģiju, kāpina sāpes, sadalīdama personas vienību, atņem darba prieku, sakāpinādama sirdsapziņas mokas. Tas viss ir taisnība. Tomēr mēs nedrīkstam tik noteikti runāt, ka cilvēks ir savā būtībā pilnīgi samaitāts, ka tas ir ļauns no mazām dienām; kā to V. Derībā sludina. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka cilvēks ir Dieva radījums, ka cilvēkam ir kāda dzirkstele no Dieva, teiksim kāda dievlidzība (brīvība — mīlestība), mēs nedrīkstam aizmirst, ka Dieva Dēls pats nācis pie cilvēkiem, tos saukdams par brāļiem, dažus par Dieva bērniem, un ka Viņš tos mīlējis, sludinādams tiem grēku piedošanu, par tiem ciedams krusta nāvi.

Mēs esam padoti grēka un nāves likumiem (Rom. 7, 23, 8, 2), bet mums ir arī Dieva mīlestības, brīvības spēks un izredzes. Kārdināšanas grēkot viljina cilvēku no visām pusēm uz visām pusēm, bet plūst arī spēki tām pretī stāties.

III. Glābšanās no grēka soda.

Novēršanās no Dieva likumiem, baušļiem nevar palikt bez soda. Šī nepieciešamība manāma Dieva dusmās. Saprotams, ka bēgt no dzīvības avota ir krist nāves likumā (Rom. 6. 23). Turklāt mums baigas izredzes rāda Jēkaba vēst. autors (2, 10) sacīdams: „Kas visus baušļus tur, un vienā klūp, tas ir noziedzies pret visiem.“ Te izteikta grēku immanentā, iekšējīgā vienība, un katra vienības locekļa lielā nozīme. Uz šā pamata nevar runāt par piedodamiem un nepiedodamiem, par maziem un lieliem un vēl par citiem grēku iedalījumiem un iezīmējumiem, kā to dara scholastiķi, zināms, dibinādamiem uz dažiem bibeles izteicieniem. Nevar runāt tādēļ, ka Dieva žēlastība nav izdibināma un cilvēka atgriezīgā sirds nav mēchanizējama, aprēķināma. Bez tam grēku kā apziņas aktu nevaram ne svērt, ne mērīt. Visi grēki dabūs savu sodu. Var secināt ka grēki spēj cilvēku novest pazušānā, arī mūžīgā pazušānā. Tomēr nedrīkst neievērot, ka grēki vienmēr saistās ar Dieva žēlastību, jo žēlīgā Dieva piedzīvojumā pārdzīvojam visskaidrāki grēka spēku. Otrkārt mums jāmacās izprast, ka Dievs soda pēc taisnīgas patiesības un ka Dieva laipnība, kas ir mūžīga, vada uz atgriešanos no

grēkiem (Rom. 2, 4). Tas viss ļauj runāt, ka mācība par mūžīgu pazušanu, kā grēka sodu, nav savienojama ar Dieva neizmērojamo žēlastību un taisnību. Sods jāizprot arī individuāli, kā pats grēks (Rom. 2, 2, Mt. 11, 24). Turklāt jau Luterā laikā bija skaidrs, ka grēks nav substance, bet tikai accidente, tas nav kāda esoša lieta, bet tikai kādas lietas iezīme, kas nav lietai būtiska, t. i. grēks vienmēr atkarīgs no apziņas.

Kā glābties no grēka soda?

Izlīdzināšanās ar Dievu nevar notikt tikai ar ārējām kultiskām ceremonijām, ne tikai ar prāta, intelekta palīdzību, ne ar labo gribu, ne ar cilvēka paša spēkiem. Šī izlīdzināšanās ir tāpat kā grēks irracionālās ticības plāksnē. Te jānotiek vairāk nekā mūsu saprašana var tam sekot.

Arī visi padomi, ko sniedz citas reliģijas, maz ko līdzēs. Piem., budisms noliedz dziņu dzīvot, noliedz pašu individu, personu, lai izglābtos no māņu pasaules, resp. no grēka, un lai tad iekļūtu dzīvībā. Bet tāds nav Dieva prāts. Dievs radīja individu ar visu to, kas viņā, ar viņu un ap viņu, dodams tam zināmu uzdevumu. Uzdevums jāizpilda pilnīgā uzticībā Radītājam. Vienīgā grēku deldēšana domājama, ja iespējams grēciniekam ievirzīt atkal Dievu dzīves centrā. Pirmā doma ir tā, ka te nepieciešama ticība Dievam, jo ticība panāk pat mūsu prātam, gribai un jūtām neiespējamo (Mt. 17,20).

Isti kristīgie tic, ka „Dievs ir mīlestība. Kas paliek mīlestībā, tas paliek Dievā un Dievs viņā“ (1. Jāņa 4, 16). Jātic mīlestībai, jo mīlestība piedod grēkus (Viņai ir daudz piedots, jo tā ir daudz mīlējusi (Lūk. 7, 47). Mīlestība apsedz grēku pulku (1. Pētr. 4, 8). Jau ikdienišķā dzīvē mēs katrs varam vērot, ka tik, cik patiesi grēcinieks mīlē, tik arī top noziegumi piedoti. Ticēt un mīlēt ar visu savu dziļāko pašaušanos un uzticēšanos Dievam, kā vienīgajam, kas var grēkus piedot (Mark. 2, 7), tas ir pirmais solis, glābties no grēka varas un soda.

Ja grēks būtu tikai subjektīvs un individuāls, tad varbūt būtu domājama tāda glābšanās paša spēkiem. Bet grēkā ir kādas kopības kolektīva, kāda kopgrēka elementi. Grēks, kā redzējam, ir objektīvs, pārindividuāls. Te vajaga glābēja, Pestītāja, kam vara par pārindividuālo, objektīvo, kas mīlē visus

cilvēkus. No viena cilvēka sākās grēki, saka Rom. 5, 2, tad arī viens cilvēks varēs glābt, bet tam vajadzīgs pārcilvēcīgs spēks. Tas ir mūsu „Kungs Jēzus Kristus, caur ko mēs tagad esam dabūjuši salīdzināšanu.“ Lielajam neizdibināmā Dieva lēmumam, ka Jēzum cilvēku mīlestībā bija jācieš krusta nāve, kristīgais tic un šinī ticībā viņš top taisnots, apžēlots (Rom. 1, 17), glābts no grēkiem. Kā priekšnoteikumus J. D. min grēku atzīšanu, atgriešanos no grēkiem un lūgšanu pēc Dieva palīdzības. Tādā gadījumā grēks pats sevi iznīcina, zūd ļaunās tieksmes (inclinatio parva). Cilvēks pat nevar patiku just savā pašmīlē. Mūžīgā dievišķā likuma plūsma to priecina un mierina. Cilvēks redz savu īsto mērķi, savas dzīves jēgu un uzdevumu. Saplūsdami ar Jēzus Kristus neizmērojamo mīlestību, cilvēki piedzimst no jauna kā jauni radījumi (2. Kor. 5, 17). „Kas bijis, tas ir pagājis, redzi, viss ir tapis jauns.“ Mēs ticam šādai lielai glābšanas un atjaunošanas gaitai. Tas viss pēc Dieva neizdibināma lēmuma. Ak, Dieva gudrības, bagātības un atzīšanas dziļums“ (Rom. 11, 33). Šis ticības spēks palīdz noslēgt mūsu nepilnīgo prātījumu par grēku, kā cilvēka reliģiozās apziņas spriedumu par savām attiecībām ar Dievu.

Romāns Šmits

Purgātōrijs.

Cilvēka dvēselē ir stipra dzīves un dzīvības izjūta. Dzīvības izjūtā dzimst reliģiskais pārdzīvojums. Šajā reliģiskajā pārdzīvojumā cilvēka dvēsele ilgojas pēc skaidrības un tīrības — pēc absolūtas šķīstības. Bet šo iekšējo skaidrības un tīrības ilgu procesu empīriskā pasaulē pārtrauc mums nenovēršamā nāve. Lai spētu sasniegt absolūto skaidrību un tīrību, pēc nāves cilvēka dvēsele nonāk purgātōrijā, šķīstītavā, no kurienes pēc katoļu mācības nomirušo dvēseles nāk debesīs. Verbs purgō nozīmē: 1) tīrīt, 2) atvainot, attaisnot, 3) šķīstīt, (izpirkt); purgātio — nozīmē: 1) tīrīšana, 2) atvainošana, attaisnošana.

Kas nonāk purgātōrijā? — Purgātōrijā, šķīstītavā nonāk tās dvēseles, kuŗas lai gan žēlastības stāvoklī šķīŗas no pasau-

les, bet kuŗas vēl nav sodus izcietuŗas par grēkiem, jeb viņām vēl piemīt vieglāki grēki. (Dogmatische Theologie von Dr. F. Heinrich — § 619, — 543. 1. p.) Purgātōrijas domu pareizību atzina: 1) IV. gadsimtā divos koncilos Kartagā, 2) 1274. g. otrā Lionas koncilā, 3) Trientas koncilā un 1439. g. Florences koncilā.

Mūs nodarbina jautājums: Kur meklējams pamats domām un mācībai par purgātōriju?

1. Svētie raksti.

a) Vecajā derībā:

Ijāba gr. 25, 4—6. Kā tad cilvēks varētu būt taisns Dieva priekšā, un šķīsts, kas no sievas dzimis? Skaties uz paŗu mēnesi, tas nav skaidrs, un zvaigznes nav šķīstas priekŗ viņa acīm, ne vēl cilvēks, kas kods, un cilvēka bērns, kas tārps?

Makabeju II. gr. 12, 43—46. Un savākuŗi 12 tūkstoŗus drachmu sudraba viņŗ nosūtīja uz Jeruzālemi, lai tiktu upurēts par miruŗo grēkiem, labi un dievbijīgi par augŗāmcelŗanos domādam, ja viņi necerētu, ka krituŗie no miroņiem augŗāmcelsies, lieki un veltīgi būtu par miruŗiem Dievu lūgt, bet viņŗ bija tai pārliecībā, ka tie, kas nomira dievbijīgā nāvē, atradis labāko ŗēlastību. Svēta un svētdaroŗa ir doma par nomiruŗiem Dievu lūgt, lai viņi no grēkiem tiktu atbrīvoti.

b) Jaunajā derībā:

Mat. ev. 18, 34. Un viņa kungs apskaitās un nodeva to mocītājiem, kamēr tas samaksā visu, ko viņŗ tam bija parādā.

Mat. ev. 12, 32. Un kas ko runā pret cilvēka dēlu, tam tas tiks piedots; bet kas ko runā pret Svēto Garu, tam tas netiks piedots ne ŗinī, nedz nākoŗā mūŗā.

Pāv. 1. kor. 3, 13—15. Tad ikviena darbs taps redzams, jo tā diena to atklās, — tāpēc, ka ŗi ugunī parādīsies; un kāds ikkatra darbs ir, to uguns pārbaudīs. Ja kāda darbs paliek, ko tas tur virsū uzcēlis, tas dabūs algu. Ja kāda darbs sadegs, tam būs jācieŗ, bet viņŗ pats taps izglābts, tomēr kā caur uguni.

Pāv. 1. kor. 15, 29; Filip. — 2, 10; 2. Tim. 1, 18.

2. Reliģisko domātāju un filozofu raksti.

a) Leibnics:

Jau no seniem laikiem baznīca māca, lai par mieru šiem turētu aizlūgumus, lai ar mūsu lūgšanām viņiem tiktu līdzēts, un lai tie, kas no šīs dzīves šķīrušies, jebšu arī viņi caur Kristu no Dieva žēlīgi uzņemti un mūžīgajā dzīvē iegājuši, reizēm vēl izciestu dabisku sodu jeb šķīstīšanu par saviem grēkiem, it sevišķi, ja viņi no šiem traipiem savā laicīgajā dzīvē vēl nebūtu pietiekoši šķīstījušies. Gan svētie tēvi domā dažādi par šīs šķīstīšanas veidu, bet gandrīz visi ir vienās domās par to, ka pēc šīs dzīves notiek tēvišķa pārmācība, kādā veidā tas arī nebūtu, sods, kuŗu dvēseles, kas pēc šķiršanās no miesas top apgaismotas un tad, apzinoties pagājušās dzīves nepilnības un grēku nejdzību, dziļi skumst, — pašas vēlas, un bez kuŗa viņas negribētu sasniegt augstāko pilnību.

b) Cipriāns raksta:

Ir cits kas — piedošanu sagaidīt un atkal cits kas — ieiet debesu valstībā; ir cits kas — tikt iemestam cietumā un netikt no tā ārā, kamēr nav samaksāts pēdējais grasis, cits kas — saņemt tūliņ ticības un tikumības atalgojumu; ir cits kas — sava grēka dēļ tikt sodītam ilgām sāpēm un ugunī tikt šķīstītam, cits kas — visus grēkus būt deldējušam moku pilnā nāvē; beidzot ir cits kas — tiesas dienā sagaidīt soģa spriedumu un vēl cits kas — tikt no Dieva tūlīt kronētam.

c) Platons:

Kad no miesas atbrīvotās dvēseles nonāk soģa priekšā, viņš viņas pārbauda. Dvēseles, kuŗas tas sastop grēkiem sakropļotas un neglītas, viņš apkaunotas sūta tieši gūstā, kur viņām lemts izciest tām pienākošās ciešanas. Bet tās ir tikai tādas (dvēseles), kuŗu kļūdas labojamas, kuŗām grēku nožēla nāk par labu. Jo citādā veidā viņas nebija atsvabināmas no savas netaisnības.

d) Krizostoms:

Ne velti jeb tikai aiz iedomām mēs turam svētu mirušo piemiņu, svinot svēto noslēpumu svētkus pazeminoties altāra priekšā, pielūdzam priekš (par) viņiem Dieva jēru, kas visas

pasaules grēkus nes, — bet tādēļ, lai viņiem caur to rastos mierinājums. Ne bez panākumiem atskan tā balss, kas izpilda altāra pienākumus baigu pilnos noslēpumos: „Priekš visiem, kas Kristū iemiguši un priekš tiem, kurus svinīgi piemin“.

e) Augustīns:

Liekat manu miesu, kur likdami, tikai to vienu jūs lūdzu, ka mani pieminat tā Kunga altāra priekšā.

3. Parsismā un Aristoteļa mācībā par pasaules uzbūvi.

Meklējot purgātōrijas jeb šķīstīšanas domu saturu, kas pārvalda ne tikai katolisko eshatalogiju, bet no vienas puses Svedenborga darba „Domas par stāvokli pēc nāves un par garu valsti“ un no otras puses, apgaismības morālisma un ideālo attīstības domu ietekmēts, guvis draugus arī evaņģelisko teologu starpā. Viņas ietekmi mūsu laikā vēl vairāk nostiprina antrōposofiskā mācība.

Šo domu ietekmi evaņģeliskā teoloģijā salīdz. caur Šleiermachera pārdomām, krist. Ticība II, § 161, 1. Tālāk R. Rothe — ar Oetingera starpniecību viņš atradās Svedenborga ietekmē, — Etika III, 1870. § 793 f. „Vispārējs likums ir, ka arī atgrieztais nešķiras no jutklīgās dzīves pilnīgā garīga brieduma stāvoklī... Ikkatru viņa būtībai vēl piemītošo materiālu ar iekšīgo tikumīgo procesu pārvēršot garā, dzēšot ikkatru vēl piemītošo materiālo slāni, pilnīgi tīrot viņu no visiem iznīcības elementiem: ar šo darbu hadesā ir nodarbināts no nepabeigtas dzīves izrautais atgrieztais... Arī šī pēdējā svēttapšanas (Heiligung) stādīja, kurā notiek jaunā garīgā cilvēka dzimšanas sāpes, noris dziļās ciešanās... Un jo rūpīgāka tagad individuā visdziļāki slēptā tikumiskās būtības skaidrošana no visām slēptām grēku paliekām, jo asākām jābūt šim sāpēm“. Tālāk K. A. Hases Polemika, 1. pp. 485. Piekriždams Mēlera šķīstīšanas uguns aizstāvēšanai (Simbolika, 6. izd. lapp. 218 f.) H. spriež: „Vairums mirēju ir gan ellei par labiem, bet droši vien debesīm par ļauniem“ un paskaidro pie Mēlera šķīstīšanas uguns apraksta: „un tādā kārtā mūsu protestantisms ar šo apgaismoto un izdzisušo šķīstīšanas uguni ir puslīdz vienis prātis“ — vieta, kur gluži saprotami katolis Diekamps pielietā savā Dogmatikā 2. lapp. 407. — Pat tāds luterāņu dogmatīķis kā Rud. Hof-

manis Leipcigā paskaidro, ka viņš ar Hazes teikumu ir vienis prātis (RE 3. izd. Nod. Šķīstīšanas uguns). Tālāk vēl jāatgādina R. Sēberga Dogmātika (II. lapp. 588 ff., 604 f.). Arī viņš tāpat kā Haze aizrāda uz reformācijas mācības tukšo vietu, jo „īsta grēku uzvara viņpus dzīves“ šē nenoskaidrojas un māca par šīs idejas „īsto domu“, piekrizdams purgātōrijai, ne „gandarījuma“ (Satisfaktion), bet „žēlastības“ purgātōrijai, t. i. „cilvēka iekšējā noskaidrošanās caur atpestītāju vai no ļaunas grības atbrīvoto atpestītāja garu, saplūstot ar viņu pilnīgā vienībā“, „pamaza grēku nomazgāšana“ pārejas stāvoklī.

Antrōposofijā salīdz. R. Steinera, Slepēnās zinības raksti, lapp. 74—87 bes. 85 ff.) šķīstīšanās degošās liesmās“. Fr. Ritmeijers jau pirms satikšanās ar Steineru aizstāvēja sekošās domas: Pie pārejas viņpusē nevar būt runa par maģisku pārvērtību, bet gan par tā tālāk attīstību, kas šai dzīvē iesācies.

Pret šķīstīšanas uguns domu noteikti nostājas pēc reformātoriskās atziņas orientētā baznīcas mācība. Šīs atziņas nopietni runā par svētīšanas darbu, ko Dievs izved pie saviem bērniem caur ciešanām un sāpēm un atzīst šīs svētīšanas turpinājumu. Bet šīs svētīšanas darbs nepārsniedz nāvi, bet gan nāvē un augšāmcelšanāsā sasniedz savu piepildījumu, saka Athans. Pieslejšoties Pāvīlam tas skan: „laicīgā nāve pie ticīgiem iznīcina grēcīgo miesu, lai viņi varētu pilnīgi atjaunoti celties augšā. Un Lutērs savā lielajā katēchismā saka (3. nod. § 57 ff): „un tā kā svētums ir sācies un ik dienas pieaug, mēs gaidām, ka mūsu miesa tiek sodīta un ar dubļiem apmesta, bet brīnišķīgi uzziedēs un celsies augšā pilnīgam un vienotam svētumam jaunā mūžīgā dzīvē... Redzi, tas viss ir svētā gara darbs un uzdevums, ka viņš šai zemē sēj svētumu un ikdienas to vairo... Bet kad mēs sakrītam pīšļos, tas vienā mirklī to piepildīs un mūs mūžīgi tā paturēs...“

Paliek jautājums: purgātōrija vai nāve un augšāmcelšanās? Svētīšanas (Heiligung) turpinājums viņpus nāves vai svētīšanas piepildījums nāvē un augšāmcelšanās? Šē nepieciešams nopietns iztirzājums: Šīs jautājums nav nenoziņīgs; runa iet par evaņģelija vīdi. Teoloģijas izšķīrošie punkti, grēku atzīšana un piedošana, svētīšana, viņas attiecība pret grēku piedošānu un nāves teoloģija. Par visu to ir jārunā.

Nāves teoloģija.

Mēs sāksim ar nāves teoloģiju. Vai mācība par purgātōriju neņem pārāk viegli nāves nozīmi? Purgātōrijas piekritēji uzstāda pretjautājumu: vai reformātoru mācība nepiešķir nāvei pārāk lielu nozīmi?

Mēs visu šo paskaidrojumu varētu sākt un tad ļoti ātri nobeigt, nerādot, ka mācībā par svēttapšanas piepildījumu viņpus nāves jāpieņem sekošās iespējamības, cilvēka duālistiska uztvere, nāves izpratne kā dvēseles atšķiršana no miesas, jāpieņem bezmiesas dvēseles pagaidu stāvoklis, tāds dzīvības stāvoklis, kurā dvēsele attīstās un var turpināt dzīvot. Viss, ko mēs pret šādām domām varam pievest, runā arī pret purgātōrijas mācību. Un tomēr mēs negribam šo mācību tik vienkārši apstrīdēt un atmet, pielietājot viņai šos mūsu „nē“ pret tās hipotēzēm, jo šīs hipotēzes taisni pieņem aiznāves attīstības morāliskā postulāta dēļ. Bez miesas dvēselei tā tad nepieciešams pārejas stāvoklis, jo vajadzīga telpa, lai varētu pabeigt uz zemes nenobeigto būtības piepildījumu. Nāve tad var būt tikai dvēseles pārstādījums ārpus miesas un pasaules, citādi to neaizskarot un nepārvēršot, jo šī šaipus un viņpus nāves pastāvošā attīstība ir nepārtraukta, jo dvēselei pēc nāves jāiesāk no tā paša stāvokļa, kādā viņa pirms tam atradās. Tā būtu pastāvīgas, nepārtrauktas tikumīgas tapšanas ideja, kas pretotos nāves atziņai, kā šīs tapšanas pārtraukumam.

Piegriezīsimies vispirms purgātōrijas mācības pretjautājumam: vai reformātoriskā mācība par svēttapšanas piepildījumu nāvē nepiešķir ar to nāvei pārāk lielu nozīmi? Ka nāve iznīcina grēku, šķiet itkā nesaskan ar reformātorisko mācību par grēku: nāvei var tikai tad piešķirt grēka iznīcināšanas varu, ja grēka mitekli un pirmsākumu meklē cilvēka miesā, kas runā pretī reformātoriskai mācībai. Bet šis iebildums jau pats par sevi piešķir nāvei spirituālistisku izpratni: dvēseli šķiro no miesas, bet citādi itkā būtiski nāve to neskārtu. Teoloģijai, pēc kuŗas nāve skar visu cilvēku, pārtrauc visu viņa dzīvību, nevar pielietāt šo iebildumu. Bet reformātoriskā teoloģijā — kaut arī tās formula, nāves formula un patstāvīgas dvēseles turpināšanas iespējamība būtu duālistiska — nāve tomēr skar visu cilvēku.

Otrkārt — kā mēdz teikt — tikumiskā pasaules kārtība aizliedz nāvi uzskatīt kā „magisku pārvērtību“, kurā līdz ar miesu mēchaniski un spēji no mums nokrīt „grēks“, kā lai šādā gadījumā saglabātu tikumisko nopietnību un brīvību? Protams arī tikumiskā dzīvē ir pārvērtības, bet ne kā attīstības atvietojuums, bet gan pārvērtība caur attīstību. Visur Dieva pasaulē valda pastāvīgas tapšanas un augšanas likumība, izslēdzot katru pārlēcieni.

Kā lai mēs atbildam? Varbūt ar jautājumu: Vai varbūt miesīgās nāves pārdzīvojums nevarētu būt pati purgātōrija, kas nes pēdējo apskaidrošanu (šķīstīšanu)? Protams — mums atbildēs — pie daudziem tas domājams. „Jo vairāk jūtekliskā pasaule un mulsinošie rēgi izdziest, jo smagāki uz jums gulstas pamestība un bezgalīga vientulība, jo mocošāki jūsos dzimst bailes par jauniznirstošo augstāko patiesību, jo vairāk jūsu vainīguma apziņu satricina bailes par priekšā stāvošo tiesu, jo sirsnīgāki un uzticīgāki savās nāves bailēs jūs tveraties pie Dieva žēlastības... Un jūsos dzimst karsta mīlestība uz tēvu, mīlestība, kas ar prieku gatava atdot savu dzīvību pilnīgā mīlestībā. Šai kvēlē mirst visi grēki un visas ļaunās dziņas un izdziest visu grēku sods. Dvēsele ieiet sava Kunga liksmībā“. Tā katoļu dogmātiķis Kārlis Ādams aprakstījis iespējamo „mīlestības nāvi“. (Wesen des Kathol. S 118). Bet tagad līdz ar viņu jājaūtā — vai visi kristīgie mirst šādā nāvē? Iedomāsim tikai pēkšņi no dzīves aizrautos, vai slimniekus, kuru dvēseles izdziest slimības apātījas krēslā. Vispār: cik daudzi gan pilnīgi apzinīgi un nosvērti pārdzīvo nāves atpestošos un skaidrojošos dziļumus?

Domu gājiens ir piespiests. Mēs to nevaram atspēkot ar to, ka šaubāmies par pēdējo domu gaitu, meklējot labvēlīgāku noskaņojumu par personīgo miršanas pārdzīvojumu pie visiem cilvēkiem. Lai ko mēs sacītu, viss būtu tikai jautājumi un varbūtības — un tādēļ būtu pārdroši uz miršanas psiholoģijas norišu hipotētisko stāvokli dibināt tik svarīgu teoloģisku atziņu. Vai gan nevarētu būt, ka pie mūsu pazemojošās dzīvnieciskās niecības piederētu, ka Dievs kad un kur vien gribēdams miršanā mums neko neļauj pārdzīvot, sitot mūsu garu un dvēseli ar tumsu? Bet gluži noteikti: ja mēs ar pretiniekiem cīnāmies

par nāves psiholoģiju, tad mēs jau atzīstam viņu pamattēzi, ka cilvēkam, lai viņš būtu debesu cienīgs, nepieciešama skaidrošanās no viņa dziņām un kaislībām un paliek tikai jautājums kur, kad un kā noris šī noskaidrošanās. Jāņa par. g. 21, 27. Nekas netīrs neies viņā.

Istenībā mums jau jāapstrīda šī pamattēze „tikumiski brīvais viedoklis“ kā Mēlers to apzīmē, ticība, ka cilvēks var būt tikai tas, par ko viņš ar Dieva žēlastības palīdzību sevī izkopsis. Arī šo domstarpību smaguma punkts meklējams galvenā kārtā nāves izpratnē, bet nevis psiholoģijā, bet gan nāves teoloģijā. Kā nāves teoloģija pretēji visām miesīgās miršanas psiholoģijām ir patstāvīga, tā ir mūsu prettēze. Un tiešām mēs piekrītam šai nāves objektīvai nozīmei, ko Mēlers, Ādams un arī R. Sēbergs apzīmē kā „maģisku pārvērtību“. Mēlers gluži pareizi piezīmējis, ka šī evaņģeliskā nāves un tai piemītošā atpestīšanas izpratne ir dota sakarā ar mācību par cilvēku un viņa grēkiem.

(Beigas sekos.)

Māc. A. Veinbergs

Brāļu draudze latviešu daiļliterātūrā.

(Turpinājums.)

IV.

Hernhūtisma draudzes un sabiedriskā dzīve. Kults.

Kollektīvs, tā attiecības pret jauno laika
g a r u.

A. a) Brāļu draudzes iesakņošanās un panākumi latviešu starpā. Šīs iesakņošanās cēloņi.

b) Brāļu draudzes darbinieki. Tētiņš. c) Uzņemšana brāļu draudzē un izraudzīšana amatos. Atgriešanās problēma. Brāļu draudzes propaganda. d) „Staigājiet tālo ceļu!“ e) Brāļu draudzes īpatnējais kults. Liturģija. Bērnu svētki. f) Brāļu draudzes sakars ar ārējo misiju. g) Laulāto un citi svētki. Dievkalpojumi: α) Mūzika un dziedāšana. β) Saiešanas

nami; cirkulī; telpu izgreznojums. γ) Brāļu draudzes dziesmas. δ) Asarainība.

B. 1) Hernhūtisma cīņa ar laika garu un 2) sociālais elements un jaunais laika gars pašā hernhūtismā.

1. a) Hernhūtieši jūtas kā kopība. b) Modernā laika gara cīņa pret hernhūtismu un viņa „fanatismu“. c) Hernhūtisms un luterāņu baznīca.

2. d) Sociālais elements pašā brāļu draudzē. e) Hernhūtisma priekšrocības salīdzinot ar baznīcu. f) Hernhūtisms kā latviešu pirmās patstāvīgās val. darbības iespēju devējs. g) Kristus brāļu draudzes dziesmās un runās.

A. Nav individa bez sabiedrības un sabiedrības bez individa, — šis pazīstamais, par patiesu atzītais teikums atviegļina mūsu turpmāko darbu. Individu mēs neapskatījām izolētu. Tomēr nevar paiet garām hernhūtismam kā kolektīvam, kurā aug un attīstās individi un kas kā individu kopa arī ir tas, kam nozīme kā vēsturisko pētījumu objektam. Šinī ziņā brāļu draudzes attēlojumi literātūrā sniedz daudz interesanta un jauna.

a) Brāļu draudzes pētnieki-zinātnieki meklē tās straujās iesakņošanās iemeslus latviešu tautā vairāk ārējos apstākļos: dzīves smagumā, baznīcas kundziskumā un vāciskumā. Tur nevarēja miera atrast. Rakstnieks skatās ne ar zinātnieka interesi un uziet no vēlāka laika cilvēka viedokļa intuitīvi ko jaunu. Porukam šinī ziņā dziļš skats: „Cik savādi ir bērnam ap sirdi, kad pieaugušie, kuri citkārt tik stipri un patstāvīgi, nu kailām galvām, satriekti, drebošu balsi dzied. Kas aizkustina viņu sirdis: grēka nožēlošana, atziņa par pasaules nīcību, vai kāda vispārīga neizprotama slimība, kurai iz vātīm neplūst asinis, bet asaras? (Iz maniem bērniības laikiem.)“ Un Aleksandra „Hernhūtiešos“ spriež: „Mans tēvs... Jā, tie bija citi laiki, kur viņš sāka dzīvot! Šiem par daudz stipriem dabas cilvēkiem, ar kuriem tas kopā auga, vajadzēja kaut kā sapņaina, kaut kā noslēpumaina un garīga, kas viņus padarītu cienīgākus un inteliģentākus...“ (K. r. VIII, 46. lpp.).

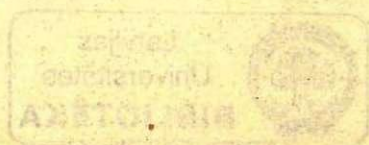

Šie spriedumi*) nenostājas pret parastiem brāļu draudzes cēliem novērtējumiem. Tomēr te likts svars vairāk uz psiholoģisko pusi. Tas ir vārdos kaut kas grūti izsakāms, kas guļ dvēseles dziļumos un meklē ceļu uz āru. Varbūt tas pretstats, kādā nostājās jaunā ciešanu un prieka, kas ciešanas vaināgo, evaņģelija sludināšana pret to pasauli, kādā dzīvoja latviešu zemnieks, kuŗa intereses nesniedzās tālāk par dienišķo maizi un smago darbu. Brāļu draudzes uzvaras gājienu var šinī ziņā salīdzināt ar kristīgās ticības uzvaras gājienu senās Romas apspiestās tautas un vergu pasaulē. Arī latvieši taču tikai ārēji bija kristīgi. Hernhūtisms nesa ko jaunu, īsto kristiānismu. Tagadne meklē latvisko kristiānismu. Vai visistāks tas neatspīd hernhūtismā? (Tā Vecozols).

b) Visos pieminētos daiļliterātūras darbos paši latvieši ir garīgās dzīves kopēji. Poruka vectēvs ir sacītājs. Tāds pats Sudraba Edžus vectēvs, Vecozola Krišjānis Tūters, kuŗā autors, pēc priekšvārda spriežot, tēlojis savu tēvu; Apsīša Grīvjū dzimtas vīrieši arī ir Dieva vārda sludinātāji. Poruka „Svētceļojumā“ Maiju par meitu pulciņa (īstenībā kārtas, hernhūtiešu valodā runājot) vadoni izraudzījis tētiņš Lintenē. Te redzam tētiņu-vācieti kā vadītāju. Vispār, daudz par šo amatu nerunā. Var minēt nenozīmīgo Poruka „Hernhūtiešu“ Freitagu. „Bērnības laiku“ vienā epizodē izjūtam (K. r. III, 23. lapp.) tētiņa nozīmi draudzes dzīvē. Viņš ierodas tikai svinīgos gadījumos. To pašu apstiprina Apsīša „Svešos ļaudīs“ un

c) „Uz saiešanu“. Par Maiju nav minēts, ka tā būtu ar lōzi izvēlēta. Rodas iespaids, ka viņas spējas spēlējušas galveno lomu. Turpretī zinātniskā literatūra un hernhūtiešu personīgās atmiņas runā par iekārtu, kur ar lōzi izvēlot uzņemamos mācekļus un izraugot vadošos darbiniekus, bieži notikusi

*) Savādāks, tuvāk parastajiem uzskatiem ir Apsīšu Jēkaba spriedums: „...pagājušā un aizpagājušā gadsimtena sausie un tukšie laiki ticības dzīvē, kuŗus apzīmē par racionālisma laikiem. Tie bija laiki, kur aukstais prāts ticības lietās bija nēmis virsroku pār sirdi un ticību... Vairāk nebija atlicis no kristīgās ticības, kā īsi sakot: Dievs, tikums un nemirstība. Kristus bija tikai priekšzīme... bet ne vienīgais dvēseļu Pestītājs un glābējs.“

aplama, nepiemērotu cilvēku izredzēšana, bet tā ka bija ticība, ka izredzētājs ir pats Pestītājs, tad citādi to nevarēja izskaidrot, kā „Dieva ceļi nav mūsu ceļi...“ Poruka Sīmani „Svētceļojumā“ brāļu draudzes jaunieši uzņem (gan ne oficiāli, jo iekārta jau atcelta) savā pulciņā, kad tas piedzīvo atgriešanās brīdi. Dzied jauniešu pulciņš ceļā pie upes svētrītā: „Kā spoži spīd mans Jēzuliņš“. Dažas jaunavas pūš fleitas. Sīmanis stāv kluss, klausās un jūt dziesmā apslēpto spēku, kas „valdzina un pulcina tās sirdis, kuŗas zemes lietas un rupjā dzīve neapmierina“. Skatās Sīmanis uz Maiju, kas stāv tīta spožumā kā apgarota, un „savāds gars viņu pašu pārņēma, viņš saļima uz tīta velenām un ļāva asarām vaļū. Sirds bija uzvarējusi prātu. Viņš pazemojās. Kad rīta dziesma apklusā, brāļi un māsas spīda cits citam roku. Maija piegāja Sīmanim klāt no muguras puses, apskāva lēni viņa kaklu savām rokām un klusi teica: „Mīlais, iesim!“ Arī viņai ritēja asaras. Jaunieši seko viņiem abiem pa ceļu klusās gaviļēs par to, ka Maija Sīmani atgriezusi (K. r. VI, 51. lpp.).

Šis tēlojums neizslēdz īpaša svinīga akta iespēju. Literātūra tomēr par to nekā nevēsta. To var nojaust vienīgi šī paša „Svētceļojuma“ stāstā kādā nenoīmīga varoņa Liepas un vecā Rubeņa sarunā. (Pirmais jau arī esot uzņemts tai brāļu draudzē.)

Tāda ir aina, kā piegriež brāļu draudzei Poruka laikā. Maija „aģitēja un propagandēja, kā vien varēdama, mīļi, neizsakāmi mīļi acīs lūkodamās tam cilvēkam, kuŗu viņa uzrunāja“. Pat ar savu skaistumu viņa propagandē un ir laipna pat pret tādu, ko nemīl, lai tikai to piegrieztu brāļu draudzei. Šī propaganda ir dzīvības zīme. Propagandas līdzeklis nav tikai vārdi un runas, bet arī dziesmas un par visām lietām — dzīves veids un priekšzīme.

d) Ir vēl arī cita brāļu draudzes dzīvības zīme pēdēji minētā stāstā. Tā ir uzņēmība un interese, ar kādu pieķeras brāļu draudzes locekļi savai lietai. 90(?) verstis esot no Druvienas līdz Lintenei. Bet ļaudis iet pēc grūtā nedēļas darba turp. Sīmanis apbrīno šo uzņēmību, kā to apbrīnot var katrs: „Kas jūs dzen nakts laikā pēc grūta nedēļas darba iet veselām jūdžēm, es redzu, ka tas ir liels spēks“ (K. r. VI, 49. lpp.). Vecais

Vītols, izvadīdams jauniešus sestdienas vakarā ceļā, saka: „nu jau, laikam, būsiet visi te sanākuši, kuŗi tā Kunga balsij ir paklausījuši. Ejiet nu, staigājiet tālo ceļu! Mēs ar māti esam šo ceļu vairākkārt gājuši. Nav vairs spēka“. Viņš piekodina nebīties smējēju runas, neaizliegt Pestītāju, runāt apdomīgi un staigāt godīgi, bet droši.

Iet arī vecāki cilvēki. Lintenē taču laulātu svētki arī. Tad pat bērnu svētki. Rokās svētceļniekiem aizsainīši vai „Pēterburgas grāmatiņas“.

e) Tā ieejam brāļu draudzes iekšējā un kulta dzīvē. Pašus svētkus apraksta Apsītis „Svešos ļaudīs“. Ieradies arī tētiņš un citi sacītāji no svešienes. Saiešanas ēkā, kas paslēpusies liepās, skan jau brāļu draudzes īpatnējā dziedāšana, kad ierodas vēl Grīvgaļu māte ar saviem diviem puisēniem. Sapulču telpa pilna, ka grūti izspraukties. Zēniem vietas labā pusē, meitenēm savā, kreisā. Tētiņš atver grāmatu, no kuŗas dzied liturģiju, pamet skatu te uz vienu, te uz otru pusi. Dzied pārmaiņus zēni, tad meitenes, tad visi kopā. Pēc dziesmas tētiņš laipnā balsī runā par temātu: „Laidiet bērniņus pie manis...“ (Tēlojums atgādina tā paša autora personīgās atmiņas no kādas bērnu svētku sapulces Gūžību saiešanā, Lizuma apvidū, rakstā „Uz saiešanu“.) „Pēc beigtas runas bērni nāk viņam klāt lasīt un skaitīt peršīnu“, un Grīvgaļu mātes bērni labi mācīti. „Tētiņš tos uzteic un mīlīgi apglauca, viņš tos paskubina arī uz priekšu mācīties un nepiekušt staigāt šaurā ceļā“. (K. r. III, 316. lpp.).

„Bērnu peršas“ pārskaita arī mazais Poruku Jānis ceļā uz bērnu svētkiem, iedams pie vectēva rokas. Bērnu svētkos šai gadījumā uzstājas kā viesis kāds misionārs, kas sludinājis pagāniem priecās mācību“. „Svētceļojumā uz Linteni“ lasījām par bērnu un laulāto ļaužu svētku apvienošanu vienā reizē. Te bērnu svētki savienoti ar misijas svētkiem. Slēdziens no tā var būt, ka svētki tikuši kādreiz rīkoti

f) itin kupli, pat divām kārtām uz reizi. Misionāra piedalīšanās svētkos arī liek mums taisīt zināmu slēdzienu par brāļu draudzē stipri uzsvērto kristīgās draudžu dzīves zināmu daļu: pagānu misiju. Arī brāļu braudzēm Vidzemē tā nebija vienaldzīga. Misionārs sekmīgi tirgojās pēc dievvārdiem ar

grāmatiņām, no kuŗām ieņēmums nāk misijai par labu. „Atmiņās“ minētais misionārs ir bijis katordznieks, tiesāts par zādzību. Te paspīd kaut kas no atdzimušā grēcinieka problēmātikas. Vēl otru brāļu draudzes misionāru Poruks tēlo „Hernhūtiešos“. Tas ir tētiņa Freitagā dēls, teoloģijas kandidāts, kas top par misionāru nelaimīgas mīlestības dēļ. Katram savi cēloņi, kādēļ tas aizgājis grūtajā darbā. Brāļu draudzes ciešo sakaru ar misiju apstiprina vēl „Mērn. laiki“ (308. lpp.). Tur stāsta par Annužu un Lienu, kas kādreiz apmeklējušas misionēnes svētkus Mesteniekos (izdomāts vārds).

g) Laulāto svētkus, kas notikuši augustā beigās, min vēl līdz ar Poruku arī Apsīšu Jēkabs. Tuvāki tos tēlojis nav neviens. Nemaz nepiemin neviens autors pārējo kārtu — jaunekļus, jaunavu un atraitņu svētkus. Arī šīm kārtām tomēr tikušas vēltītas atsevišķas svētdienas. Bet vai bēdu ļaudim — atraitnēm un atraitņiem varēja būt tādi svinīgi svētki, kuŗos piedalītos kā bērni nākošie rakstnieki un kas tiem spilgti paliktu atmiņā? Citādi tas ir ar bērnu svētkiem. Skaisti tēlo Poruks savās „Atmiņās“:

„Vējiņš šalc pa tuvējo birzi, un balti cēli padebeši plūst pa gaisiem. Dārziņa žogi dreb saules spīdumā. Un žēla dziesma it kā tā paceltos iz asaru jūras, trīcoši, lēni izplūst brīvajās ziedoņa ārēs.“

„Atmiņas“ sniedz arī Sudraba Edžus. Dažreiz sāk dievkalpojumu jau agrā rīta stundā, puspiecos, kad vēl baznīcā nav pirmo reizi zvanīts. Citreiz Biernis, kad klāt nav viņa ienaidsnieks, iet gar soliem un ņemas „katru brāli rocīt“ (Poēmas, 39. lpp.), un kaut arī baznīcā jau otru reizi zvana, tak „brāļi nespēj to uz iesākšanu locīt“. Bet kad sāk, tad „raudināja draudzi...“

α) Reizēm ir arī plašāki svētki. Sabrauc pūtēji ar 94 taurēm, sirmi sacītāji un daudz klausītāju no malu malām. No apsveikuma dziesmas ausis krīt cieti. „Kad dziesmas nospēlēja un taures nolika, tad sākās pazīšanās un spiešanās pie sirds, pēc brāļu trādicijas“ (Poēmas, 59. lpp.). Tad brāļu sarunas: ne tikai par draudzes lietām, bet arī par rudzu ražu, kāds būs vasarājs; arī kā stāv ar brāļu draudzi. Kāpēc nav mūzikantu šeit? Tie derot. Kad diezgan norunāts, nodzied dziesmu, notur īsu lūgšanu un dodas gulēt uz siena klētī, kas atvēlēta viesu

ziņā. Pirms saules lēkta visi jau uzcēlušies, atsvaidzina sejas ar akas ūdeni. Sapulcei līdz deviņiem jau jābeidzas. Lūgšanas nams pilns, nav pašam jāiet, vajag tik ļauties ļaužu strau-
mei.

„Tad sākas dziedāšana.

Tai pāri lido tauru straujā spēlēšana.

— Jeruzālem! no sirds dzied brāļu sabiedrība,

— Tu augstā pilsēta! — Bet dziļa svētsvinība

No debess nolaižas, lai ļaužu sirdīs mistu,

Un tava vaiga stars uz bērnu vaigiem kristu.

Kas aizgrābts rādās un ir aizgrābts ar' patiesi,

Jo katrs tuvu jūt sev augstu debess viesi

Un izrunāties var ar to bez vidutāja.“

(Poēmas, 60. un 61. lpp.)

Ar baznīcu brāļu draudzei nav naida. Pēc pašu diev-
vārdiem brāļi dodas uz baznīcu.

„Tūlīņ pēc brokasta uz baznīciņu taisos

No saiešanas ar', redz, steidzas daudzums brāļu.

„Tu gars no Dieva, Svētais Gars“, dzird tāļu, tāļu.

Man izliekas, ka dziesma atskan augstu gaisos —

Un allaž tuvāk nāk... Tur tomēr brāļi spēlē...“

Tik labas ir attiecības ar baznīcu. Gluži cita valoda iz-
skan Vecozola romānā.

β) Velti runāt par godbijību, nopietnību, ar kādu izturas
bērni un pieaugušie pret dievvārdu sapulcēm. To tēlo visi
rakstnieki. Bet vēl kaut ko mums atklāj daiļliterātūra, kur
brāļu draudze atradusi tautas labāko tieksmju izpausmi. Tā ir
relīģijas māsa — māksla. Grīvgaļu saiešanas nams apstādīts
liepām. „Hernhūtiešos“ vecais Liepa aizliedz nocirst veco bir-
zi — cirkuli, ceļot jauno saiešanas namu, lai tāļu ceļu gājējiem
būtu kur atpūsties. Visos svētkos lūgšanu zāli čaklas rokas
izrotā ziedu un zaļumu vijām. Tās stāv vēl ilgi. Grīvgaļos tās
glabājis no pagājušā augusta laulāto svētkiem līdz otriem Va-
sarsvētkiem. Vecais Zemītis, iedams „pār drupām un gruve-
šiem“, skatās savītušos vainadziņos pie sienas.

Viss tas, pievienojot vēl dziesmas un mūziku, liecina par

aistētisko elementu brāļu draudzē. Pirmo latviešu orķestru attīstībā būs arī brāļu draudzei sava loma.

γ) Daļa dziesmu, ko lieto brāļu draudzes locekļi, jau agrāk minētas dažādās sakarībās. Tās nāk no „Pēterburgas grāmatiņas“, ko piemin Poruks „Svētceļojumā“, no „Liturģijām“, ko tētiņa rokās rāda Apsīšu Jēkabs Grīvgaļu saiešanā un šo grāmatiņu satura galvenajiem autoriem, kuŗu ģimenes grezno sienu vecā Liepas istabā „Hernhūtiešos“, — Cincendorfa un galvenā kārtā Loskila. Kā piemēru var minēt dziesmas, kuŗas „Mērn. laiku“ Ilze skaita miršanas gultā. Loskila sastādītās grāmatiņas „Liturģijas“ jeb „Slavas Dziesmas un Lūgšanas, Piesaukšanas un Aizlūgšanas“ 100 dziesmu pielikuma 96. dziesmas 1. p. ir tas, ko Ilze skaita, lai raksturotu savu sajūtu pēc zināmā sapņa:

„Iznīcībā vēl vaidēdams,
Gaidu iekš ticības,
Līdz būšu Dievu redzēdams,
Iekš neiznīcības.“

Loskila dziesmas ir arī „Mēs šeitān esam viesi“, ko dzied pēc Ilzes liķa apkopšanas. Cincendorfs ir Kasparam novēlētās dziesmas autors:

„Tavs asins, tava taisnība
Ir, Kungs, mans gods un greznība,
Ar ko priekš Dieva stāvēšu,
Kad debesīs es ieiešu.“

Tipiski hernhūtiskā dziesma —

„Lai tavas piecas vātiņas
Ir man kā klinšu aliņas,
Kur es priekš elles vanaga
Kā balods bēgu bailībā,“

arī nāk no brāļu draudzes dziesmām. [Tulkota latviski no Barbijas brāļu draudzes dziesmu grāmatas (1778)]. Tāpat brāļu draudzes dziesmas ir citas Ilzes pieminētās, ko jau no acu uzmetiena var pazīt:

„Neskaitāmas jaukas balsis
Paceļ viņa svētās vātis.“

Vēl var minēt Loskila dziesmu:

„Labrīt, labrīt, jūs biedriņi,
Vai esat saldi dusēj'ši...“

ar kuŗu sākas Poruka „Hernhūtieši“.

Ja latviešus vispār uzskata par labiem dziedātājiem, tad hernhūtiešus kā tādus var minēt godam. Dziesmās ir arī liecība par zemnieka gara pasauli. Kā agrāk tautas dziesmas, tā tagad garīgās izlieto dažādos gadījumos dzīvē. Līdzīga nozīme rodas bībelei. Tā top par dzīves mācību grāmatu (Tūteram piem.).

Hernhūtiešu dziesmu tekstiem ir dažas kopējas pazīmes; ja neievēro viņu ārējo formu un vājo latviešu valodu: tās ir jūtekliskās gleznas, sevišķi no Jēzus ciešanu stāstiem. Ir tā tad zināma sakarība starp kultā valdošo tendenci un brāļu draudzes tētiņu un teicēju asarainām runām. Bet kādā nesaķaņā ir šie asaru plūdi ar šaursirdību un ļaunumu dzīvē pie Akota Poruka „Atmiņās!“ Interesanti un raksturīgi uztvēris Apsīšu Jēkabs kā bērns („Uz saiešanu“, 56. lpp. Kr. r. III):

δ) „Tad sāka tas runāt, kas sēdēja aiz galdiņa. Papriekšu tā lēni un mīlīgi, bet tad — es satrūkos! — viņš uzreiz sāka raudāt un savādā aiz raudām pārņemtā balsī kliegt. Man palika bail. Es vēl neviena vīrieša nebiju redzējis tā kliezdam, ne tā raudam. Pie kapiem, tur raudāja klusu, bet šinī raudāšanā bija kaut kas, kas izbiedēja. Jā, kas viņam bija noticis? Tur vajadzēja būt notikušam kaut kam briesmīgam... Es tā vēl neizpratu... Es tik sajutu to vienu: viņam nevajadzēja raudāt“. Smieklīgi!

Pārspilētā dievbijība, liekulīgā asarainība nevar saistīt, bet atbaida. Apsītis par galveno iemeslu, kādēļ hernhūtiešu bērni nav, pieauguši kļūdami, hernhūtisma draugi, uzskata viņu pārbaŗošanu bērībā ar dievvārdiem („Uz saiešanu“). Katrs pārspilējums dzen pretējā pārspilējumā. Nošķiršanās no vienas puses veicina tādu pašu no otras. Tādēļ hernhūtieši ir it kā atsevišķa ļaužu šķira (Apsīšu Jēk. „Uz saiešanu“), kas kā tāda parādās arī ārpus reliģiskās dzīves, attiecībās ar citiem cilvēkiem.

(Beigas sekos.)

Richards Rudzītis

Hierarchiskais princips un dzīve.

Viesos pie menonītu Vienkopas.

Mēs paraduši Visaugstākā jēdzienu pārāk abstrahēt, transcendentēt. Mūsu saprāts to iedomājas gluži citādu, it kā citā gribas plāksnē. Bet vai mēs neesam, kaut maza, daļa Lielā Nezināmā. Vai mūsu sirds dziļākā dziļumā neatblāzmo Dievišķā Vaiga atvizma. Un vai viss, kas mūsos un ap mums, nav bezgala konkrēts, reāls, dzīvas dvašas apdvests? To jūt ne prāts, to jūt sirds, jo viņa jūt savu dievbērnību, savu tuvību Visaugstākajam. Viņa jūt caur savu dzīvi Vadošo Roku, ar ko tā diennakti saskaras, savos īstenības sapņos un pārdzīvojumos.

Mūsu sirdij šī Vadošā Roka, kam viņa tuvojas ar vislielāko svētību, šķiet Gaismas Hierarchija. Lielā Bezrobežīgā Gaismas Kēde, — sākot ar Visaugstāko un Tā Pārstāvjiem — Lielajiem Meistariem zemes virsū. Sirds jūt, ka nevar būt gara augsmes tur, kur nav pakļautības Hierarchijai. Tā jāpakļaujas ikviena sirdij, tā jāpakļaujas visai cilvēcei, saules sistēmām un universam šai Augstākai Vadībai.

Bet tā nav vienkārša pakļaušanās, kad sirds sāk just Pilnīgās Sirds pulsēšanu sevī. Tā ir sidraba pavediena — mīlestības saites sasiešanās. Tā ir dzīvošana Dievā. Tā ir Viņa nodomu izprašana un apzinīga sadarbība ar Dievišķo Plānu.

Bet lai dzīvotu Dievā, lai veidotu visu savu dzīvi Hierarchijas saules lokā, mums jāmeklē viscēlākie Paraugi zemes virsū, kas patiesi nes Visaugstāko Seju sevī, un jāseko viņiem. Jau Kempijas Toms runāja par Kristus atdarināšanu. Mums vajag atdarināt Viņu visos garadzīves sīkumos. Jo Meistaram jātop par mūsu dzīves absolūto mērogu, ar ko mēs varam samērot mūsu ikdienas domas, vārdus un darbus. Un caur šo Dievišķo Meistaru, caur mīlestību uz viņu, mēs saskarsimies ar visu gaismas Hierarchiju, mēs kļūsim patiesi Lielās Gaismas bērni.

Mūsu laikmeta traģisms, ka cilvēku vairums atkritis no Hierarchijas. Mazā griba visu ko dara pret Pilnīgo Gribu. No tam lielā individuālizēšanās, šķelšanās. Bet cilvēcē var nākt miers un brālība, viņā var attīstīties un izplaukt pilnībā visas

garīgās iespējas vienīgi tad, kad tā dzīvo saskaņā ar Hierarchiju.

Tāpēc katram cilvēkam jātiecās hierarhisko principu pēc iespējas pilnīgāki iemiesot dzīvē, tāpat arī cilvēces sabiedrībai jātiecas atrast ideālākās sabiedriskās formas, kur valdītu hierarhiskā satversme; pakļauta bezrobežīgajai Gaismas Secības Kēdei. Jāmeklē tāda sabiedriska iekārta, kur valdītu hierarhiskais pamatprincips — mīlestība, kur mājotu visietveļošais tu, ne es, kur vienīgais ceļš būtu — kalpošanas ceļš.

Nenoliedzami, ka ideālākā hierarhiskā, iekārtas forma zemes virsū ir brīvprātīga garīgi sociāla vienkopa, draudze. Tāpēc arī visi lielie Gaismas Hierarchi, Augstākās Patiesības Nesēji virs zemes, centušies savas Mācības iekļaut un piepildīt, tieši vai caur saviem apustuļiem, vienkopas formās. Katrs, kas atceras pirmo kristīgo brālīgās kopdzīves, arvienu raudzīsies uz tām atpakaļ, kā uz lielu daiļumu, jo īstais daiļums nav tik daudz idejās, kā šo ideju iemiesošana dzīvē. Īstākais daiļums ir iespēja piepildīt smalkjūtību, un mīlestību visās savstarpējās attiecībās.

Tādas garīgas vienkopas dibināja arī Buda, Zoroastra un citi. Tāpat mūs arvienu sajūsminājušas pītagoriešu un esejiešu harmoniskās kopdzīves formas. Jo taisni kopdzīves ir cilvēku lielākā garīgā skola, viņa gara spēku audzinātava un šķīstītava. Te viss sīkumainais cilvēka raksturā tiek celts gaismā, bet ja viņš būs pietiekoši apzinīgs, te viņam būs dota arī iespēja savas negatīvās īpašības sadedzināt. Te viņš arī iespēs realizēt vislielāko, veikt gara varoņdarbus. Nenoliegsim, ka pasaules ļaunuma — egoisma dziļākā sakne ir — pieķeršanās neesošam īpašumam. Īpašuma izjūta, lielā krasā norobežošana starp manu un tavu, bijis tas akmens, piesiets pie mūsu kājām, kas arvienu kavējis mūsu garīgo augsmi. Tikai tad varēs nākt zelta laikmets virs zemes, kad cilvēks sāks atskārst, ka šī īpašumizjūta ir vislielākie maldi, ka nekas man nepieder, ka visas lietas, zemesgabali, mājas u. t. t. pieder vienīgi Viņam, Visaugstākajam, ka visu, kas man ir, Viņš uzticējis man pagaidu lietošanā, bet uzticējis man ar tādu nosacījumu, ka es šīs lietas saprātīgi izlietoju, ka es viņās dalos ar tiem, kam to nav, un ja nu es nespēju tās radoši izmantot un to vērtību vairot, tad

mans pienākums tās nodot citiem, kas to spēj. Lūk, visas sabiedriskās ētikas visvienkāršākais atrisinājums. Ja cilvēks patiesi grib sekot Meistaram, atdarināt To, tad viņam radikāli, līdz būtības saknēm, jāpārgroza sava domāšana un sava dzīve. Jo kam der reliģija, ja to nepilda dzīvē.

Zināms, vienkopas priekšnosacījums ir brīvprātīga piedalīšanās viņā. Otrkārt, vienkopā jāņem vērā arī cilvēka rakstura īpatnības. Sevišķi mūsu laikmetā lielās individuālizāšanās tieksmes, jau bērnu audzināšanā, tā ietekmējušas cilvēka raksturu, ka pat tagadnes cilvēku labākai daļai nav piemērotas kopdzīves radikālās formas. Piemēram, ir arī tādas vienkopas, kur cilvēki dzīvo katrs atsevišķā mājā un dara savu darbu, bet dalās tikai darbā augļos, savstarpējā palīdzībā un garīgā turībā. Pilsētās vienkopas pa daļai aizvieto arī garīgas šūniņas — sadraudzes vai organizācijas, kur cilvēki ieiet būtiski, ar visām savām garā ilgām un piepildījumiem, kur biedri sastopas gara sakļautībā un mīlestībā, praktiskajā dzīvē turpretim dzīvojot katrs savu atsevišķu dzīvi. Bet jāsaka, ka galvenais arī nav pats kopdzīves veids, bet garīgā draudzībā apvienotu cilvēku sirsnīga, pašizliedzīga kopdarbība vispārības labā un tiekšanās attīstīt arī sevī dievišķos spēkus šim lielajam kalpojumam.

*

Tādas pārdomas manī modās, apciemojot menonītu vienkopu, kas atrodas netālu no Lestenes, Tukuma apriņķī. Ir saulains svētdienas rīts, kad caur skaistu mežu un bērza birztaļu tuvojamies Vanagu mājām, kas atrodas uzkalnē, diezgan nošķirtā vietā, purvu pļavu vidū. Vanagu sētā jau sapulcējušies brāļi un mūs jo sirsnīgi saņem pats brālības vadītājs un dvēsele, sirmais Krīgerta tēvs. Apkārt divas dzīvojamās ēkas, kur mitinās 30 cilvēku, tālāk siltumnīcas, jauncelamais ūdentornis, klētis, pagrabi u. t. t. Kad Krīgerta tēva pavadībā mēs sākam apskatīt menonītu iedzīvi, kāds no mums ievaicājās: „Bet kur tad baznīca?“ — „Nav mums atsevišķas ēkas. Ir tāda maza zālīte, kur sapulcējamies... Bet galvenais jau — pati dzīve“, viņš pasmaida. Un turpat viņš vēl pasaka vārdus, ko varētu apzīmēt kā šīs vienkopas augstāko bausli: „Galvenais — padarīt dzīvi skaistu“.

Brāļi vispirms mēģina padarīt savu ā r ē j o dzīvi skaistu. Ar uzcītīgu darbu viņi ierīkojuši priekšzīmīgu saimniecību visai tālai apkārtnē. Nosusinājuši purvus, iedēstījuši dārzus, plašākus jaunievedumus izveido tikai pakāpeniski, jo negrib būt finansiāli atkarīgi no citiem. Vēl jāceļ jaunas dzīvojamās ēkas, jo brāļiem pagrūti mitināties šaurajās telpās, kur vienīgi ģimenēm iznāk pa atsevišķām istabām. Galvenais ienākuma avots no augļu dārzēm un siltumnīcām (vīnogas, tomāti, puķes u. t. t., jo labība ienāk tik daudz, cik pašiem iztikt. Ir arī koku audzētava. Visas darba disciplīnas pamatos ir brīvas pārlicības princips. Nevienam neko neuzspiež; katrs dara pēc savām spējām. Ir arī tādi, kas nespēj strādāt, veci u. t. t. Uzticība savam pienākumam šeit tik liela, ka nav jāskatās, vai kāds ko dara vai nedara. Katrs strādā ar apziņu, ka viņš strādā it kā sevis labā. Ja kādam tomēr nepatīktu ko darīt, stāsta Krīgerta tēvs, tad viņš pats ejot un padarot, tā ar savu priekšzīmi apkauninot un dodot lielāko pamudinājumu. Bet tādi gadījieni esot visai reti. Katru nedēļu reizi notiekot mūzikas vakars, tad beidz darbu jau plkst. 7. Kad bijām jaunāki, stāsta Krīgerta tēvs, tad bija noteikti 3 mūzikas vakari nedēļā. Ar savu orķestri piedalās kultūrālos sarīkojumos apkārtnē. Katru mēnesi notiek jaunatnes priekšnesumi. Abonē 6 žurnālus, izraksta notis un grāmatas. Viņi tic zināšanas lielajai svētībai, bet tikai zināšanai, kas vairo lielo pienākuma apziņu un mīlestību pret savu tuvāko.

Saimnieciskās ērtības labad, viss īpašums ir uz Krīgerta tēva vārda. Ienākumus pirmām kārtām izlieto nodevām, slimības izdevumiem, apģērbam, saimnieciski nepieciešamajam u. t. t., pārējais paliek kā „kabatas nauda“, dalīta daļās. Mīlests visiem kopīgs. Ja kāds ienāk kopdzīvē ar savām personīgām lietām, un viņš tās atzīst par privātām lietām, tad tās viņam pašam arī paliek. Katrs cilvēks ienāk vienkopā nevien ar savu darba spēku, bet arī ar savām vajadzībām un pienākumiem; tāpēc nekad nevar būt stāvokļa, ka kādam nekā nebūtu ko darīt. Nav šeit arī stingru tradīciju, bet tās mainās, sakarā ar iespējām, tai ziņā šeit pilnīga brīvība.

Bet visa šī saimnieciskā dzīve mums jau nav svarīgākais, stāsta sirmis Krīgerta tēvs, bet gan — sevis pārveidošana.

Visi praktiskie ieguvumi ir tikai piemetumi pašaugsšanai. Ja pacelsimies garīgi, viss cits pats no sevis pienāks. Galvenais jau šeit nav materiāli labi dzīvot, bet lai cilvēks pats pār likteni paceltos pāri. Ja cilvēks izkopj sevī garīgo, dievišķo sākotni, tad viņš spējīgs liktenim pavēlēt. Šīs spējas jāizkopj darba pienākumos.

Savas dzīves garīgo principu vienkopa dibina uz Kristus mācības praktiskās gudrības pamatlikumiem: 1) otram dot, ne ņemt; 2) kas lielākais, tas lai ir visu kalps. Lai šos likumus izvestu dzīvē, bijām spiesti sanākt kopā, stāsta Krīgerta tēvs, jo starp cilvēkiem, kas grib ņemt, ne dot, dzīvot nevarējām. Ja gribam dibināties uz šī došanas principa, tad nedrīkstam ienest kopdzīvē sīku aprēķinu: tad arī viss patīgais aizmirstas. Kopdzīvei jādibinās uz cilvēka dabas dievišķām īpašībām, kurām jātic ar visu būtību. Ja grib dibināties tikai uz sociāliem pamatiem vien, ne uz garīgiem, tad tāda kopdzīve iznāk mākslīga, tā izirst, kā to mēs esam novērojuši tepat Latvijā. Tāpēc arī ar jauno pieņemšanu vienkopā ir pagrūti. Bieži gadas, ka principu gan pieņem, bet nespēj pierādīt dzīvē. Ja kam nav šīs mīlestības princips jau dvēseles būtībā rakstīts, tam ir grūti. Tāpēc jaunatnācējam ļauj, lai viņš kādu laiku iepazīstas ar vienkopas garu, pirms to uzņem draudzē. Bet ja kāds parāda gatavību, tas var arī tūdaļ iestāties. Uz šejieni nāk arī no apkārtnes mācīties dzīves skolā. Kopdzīve ir ārkārtīgi grūta skola, piemetina Krīgerta tēvs. Tā izsauc pēdējo velniņu, kas tevī. Tu pats nezini, ka tas tevī vēl bijis. Kopdzīve ir cilvēka spēju un viņa izturības lielais pārbaudījums.

Katrā pasākumā, stāsta tālāk Krīgerta tēvs, jābūt vadītājam, kam var uzticēties, kas spēj apvienot un sakļaut ap sevi visus. Ja būtu tikai pārvalde vien, tad varētu būt šķelšanās. Vadonības princips ir pilnīgi nepieciešams kopdzīvē. Daži gan saka: ja tu nebūsi priekšgalā, kopdzīve iznīks. Bet būs jau cits turpinātājs. Bez tam dzīve pierādījusi, ka tie, kas ieguvuši, tie būs liecinieki par to, ka šāda dzīve ir iespējama un ka tā spēj pastāvēt.

Tālāk Krīgerta tēvs pastāsta vienkopas tapšanas vēsturi, kas visa bijusi garīgais nemiers un ilgas pēc pilnības. „Ap jaunā gadusimteņa sliekšni Latvijā notika zināms lūzums, nāca

jauni meklējumi, reliģiska neapmierinātība u. t. t. Toreiz pauda, ko šo apmierinājumu dos sociālisms. Mēs kā jauni cilvēki tam sākumā arī piekritām. Tad sastapāmies ar skolotāju Volbergu, kas bija atradis reliģiju kā visas dzīves pamatojumu. Viņa vadībā sapratām, ka Kristus Mācība tiek nepareizi iztulkota. Tas saturs nav, kā baznīca māca, aizkapa dzīvē. Nevarēdami saskaņoties ar baznīcu, nolēmām 1902. g. dibināt savu draudzi, pēc Sīmaņa Meno parauga (dzīvoja Hollandē XVI g. s., no viņa vārda arī cēlās kustība „menonīti“). Bet tā kā vietējā vara stājās mums pretim, tad Volbergs pārcēlās uz Kaukazu, kur pieslējās jau pastāvošai draudzei. Pēc tam dibinājām filiāli Latvijā. Starp citiem izkasiiti dzīvojot, nevarējām mūsu principus pilnīgi reālizēt, tāpēc atstājām savas saimniecības un, vienādi domājošie, sanācām kopā. Tā 1908. g. iesākām kopdzīvi. Karš izputināja mūs, pārvērtā mūsu pasākumus gruvešos. Pamazām iesākām no jauna dzīvot. Mēs nebūt nedomājām izcelties ar praktiskiem sasniegumiem, bet tikai Kristus gudrību pielietot dzīvē. Ja ikviens to pielietos dzīvē, tad atnāks debess valstība virs zemes, ko gaida jau tūkstoš gadus, tad piepildīsies visu slāpes pēc laimes. Mēs tiecāmies ar savu dzīvi v a i r ā k D i e v u p a r ā dīt. Tāda Dieva parādīšana dod tādus praktiskus panākumus, ko citādi nevarētu iegūt. Ne mūsu gudrība to iespēja, bet Viņš to deva caur mums. Dažreiz bija tādi sarežģījumi, ka domājām, nu vairs netiksim ārā. Bet viss pats no sevis nokārtojās. Te Augstākais Prāts izpaužas dzīvē. Nekur nevajag domāt, kā man patīk, kā man ērtāk, bet gan — vai tas saskan ar Lielo Mīlestības Likumu. Ja cilvēkos varēs šo saprātu ieaudzināt, un ja Latvijā būs kaut tūkstots tādu cilvēku, tad Latvijas laime nodrošināta. Un ja visa Latvija būs tāda, tad visas tautas steigsies uz mums, kā uz augstāko paraugu, kas mācīs, kā gūt dzīves īstāko laimi. Mēs ticam, ka šai sūniņai ir pasaules nozīme. Ar šādu kopdzīvi izbeigsies kari, katra nošķirtība, bet tikai, kad šos principus cilvēks pieņems brīvprātīgi. Jo tad viņam dots lielais spēks — pārveidot dzīvi“.

Tā visa ir dzīves izkrastalizēta pieredze, dzīves uzkrātā gudrība, kas mirdz Krīgerta tēva acīs, balsī, viņa matu un bārdas baltajā sirmumā. Tā ir mīlestības atziņa. Kas iespēj vis-

vairāk kalpot, tas gūs visvairāk varu pār cilvēkiem — tā ir viņa devīze, bet arī lielais dievišķais spēks, kas viņu paceļ pāri un darījis viņu par hierarchu. Viņš ir visgaišākais pierādījums tam, ka bez Hierarchijas principa nekas lāga nevar plaukt. Visur un visā jābūt vienam centram, ap ko virzās visa esamība, un kas savukārt atdevīgi pakļaujas augstākam Centram. Tā arī te personība visus vada un virza ar savu garīgo spēku.

Tādā vienkopā izpaužas dzīves svētie raksti. Te nav šaurā neiecietīgā istabas sektantisma. Te pati dzīve mācījusi izturēties pret visiem kā pret brāļiem. Protams, vienkopā jau ir dažādas apziņas pakāpes, un gara amplitudei dažāds plašums. Bet par vienkopu parasti vislabāk var spriest pēc pašiem vadītājiem, kuriem vispilnīgāk jāiemieso Mācības dzīvais gars.

Redakcijas piezīme. Ievietojam šo interesanto rakstu tādā veidā, kā to esam saņēmuši. Tomēr turam par savu pienākumu aizrādīt, ka autora īpatnējā terminoloģija, piem. apzīmējumi „hierarchija“; „hierarchiskais princips“, diezgan stipri attālinās no lietāto vārdu parastās izpratnes. Par tēlotās kustības nākotnes izredzēm varētu būt dažādas domas.

Māc. K. Bilzens

Reformātori un evaņģeliskā baznīca

(Daži vārdi sakarā ar reformācijas piemiņas svinībām Ženevā.)

1917. gads lika atcerēties Lutera 95 tēžu pienaglošanu pie Vitenbergas pilsbaznīcas durvīm, 1930. gadā atcerējāties luteriskās baznīcas konfessionālo ticības apliecību Confessio Augustana, šogad dzīvās atceres svinībās no 12.—14. jūnijam Ženevā no tautu tautām pulcējās reformātu baznīca un viņas pārstāvji: 1536. gadā Ženevā pilsētas valde un tauta zvērēja dzīvot vienīgi pēc „svētā evaņģelija likuma“ (sainte loi de l'Evangile), 1536. gadā Bāzelē iznāca pirmā lielā un galvenā reformātu baznīcas grāmata — 27 gadu vecā Kalvīna „Kristīgās reliģijas mācība“ (Christianae Religionis Institutio), un tāpat 1536. gadā, jaunās Ženevas reformātu baznīcas vadītāja Fa-

rela aicināts, ceļojošais Kalvīns Žeņēvā apmetās uz dzīvi un darbu.

Kalvīns, Dieva godības dedzīgais liecinieks, lika pēc 400 gadiem nevien atcerēties reformācijas cīņas, bet deva arī iespēju, svinībām noslēdzoties, 14. jūnijā, tūkstošiem ļaudīm, reformatoru pieminekļa priekšā Dieva tuvumu manot, paceltām rokām un no sirds vienprātīgi atkārtot 1536. gada zvērstu: Dievam par godu dzīvot!

Šīm reformātu baznīcas svinībām līdzī dzīvoja arī luterāņi!

Sakarā ar šīm svinībām, kur mūsdienās reformātu un luteriskās baznīcas steidz atpakaļ pazīt un izprast savus reformatorus, arvien noteiktāk pēc t. s. „jaunprotestantisma“ maldiem viņus atzīstot, paceļas jautājums: kāda gan Kalvīna loma reformācijā un tagadnē? — Diezgan dzirdēti aplami Kalvīna negatīvi novērtējumi! Reformatoru vājās pazīšanas dēļ noteiktas atbildes dot, tomēr ne visur iespējams. Ir daudz nenoskaidrotu jautājumu. Nav zināms īsti, kur un kādā ceļā Kalvīns nonācis līdz reformatoriskai pārliecībai; pirmo reizi mēs viņu redzam 1536. gada „Institutio“, kas ļoti atgādina Luteru. Vēlāk arvien patstāvīgs kļūdam, Kalvīns tomēr nav tālu stāvējis luterāņiem.¹⁾ Vai vēl vairāk izbrīnu nerada K. Bārta konstatējums lielā reformātu dogmātiķa Heses dogmātikas jaunizdevumā:²⁾ „Hesses vēsturnieka skatā jāatzīmē, ka pēc viņa brīnišķā kārtā, stingri ņemot, ne Kalvīnam, bet gan vēlākajam Melanhtonam vajadzējis būt reformātu teoloģijas tēvam“.

Grūti šeit spriest, jo jāatzīstas(!): „jaunprotestanti“ reformatorus nepazīst!³⁾ Bet ja vēl līdz pasaules kaņam teolo-

¹⁾ Piem. 1540. gada Augustanu, kuŗu luterāņi gan vairs neatzīst, parakstījis arī Kalvīns.

²⁾ Heppe, Die Dogmatik der evang.-ref. Kirche, 1935.

³⁾ Š. g. pavasarī man bija izdevība Erlangenas universitātē noklausīties baznīcas vēsturnieka Zases (Sasse) spriedumu: 1917. gada Luteru jubileja bijusi bālākā no visām Luteru jubilejām, kādas vien svinētas (šo piemiņu apgaismības gara vienoti, tālaika sairušajā baznīcā dažviet līdzī svētījuši arī katolī; Leipcigā pat kāds žīdu rabiners šajos svētkos ieaicināts); kā Šleiermachers, tā arī Feuerbachs Luteru vismaz savā jaunībā neesot mācījušies pazīt. (Kur gan vēl izprast! Un lai neaizmirstam: to teic „luteram universitāte“ Erlangena!)

ģijā (lielā mērā arī baznīcā) valdīja šī Šleiermachera — A. Ričla — A. Harnaka — Troelča tā laika dabaszinātņu tēlotās pasaules celtnē veidota jaunprotestantu privātteoloģiju rinda, tad tagad baznīcā un teoloģijā zem reformātoru iespaida jaunprotestantisms ir negatīvi vērtēts. Tagad jaunprotestantisms tieši atrodams vai vienīgi saskaldītos „vācu kristiešos“; radikālie jaunprotestantisma elementi devuši daudz tiešas vielas ģermāņu mītoloģijas atdzīvināšanai tagadnē. Reformātori devuši iespēju baznīcai tagad atkal sevi kā baznīcu apzināties, apzināties arī savā baznīcas (ne privāt!) teoloģijā.

Kas pārvarēja baznīcā un teoloģijā šo „jaunprotestantismu“?

1) Neapzināti sākumu tam deva pats jaunprotestantisms savā privātteoloģiju mudžeklī, kā arī savas augstākās attīstības nevarībā (Troelčs).

2) Pasaules kara katastrofa, kas miljoniem cilvēkiem atņēma uzticību jaunprotestantu iestāstītajam „mīļajam Dieviņam“.

3) Izšķirošo sākumu šim jaunprotestantismu iznīcinošam procesam devis jaunprotestantisms un pasaules kara tulks, reformātoru nozīmes atgādinātājs un atdzīvinātājs — Žeņevas reformāciju pieminot, ar gandarījumu atzīmēsīm viņu — Kalvīna un Lutera skolnieks Kārlis Bārts, lielākais tagadnes baznīcas darbinieks un teologs, reformātu un luterāņu baznīcu modinātājs.

17. gadu simtenī t. s. „vecprotestanti“ baznīcas teoloģijā bez kritikas iekausēja savas privātteoloģijas. 19. g. s. „jaunprotestantisms“, baznīcas teoloģiju aizmirsis, nodevās privātteoloģijām un to atšķirību kritikai. Tagad evaņģeliskā baznīca un tās teoloģija apzinās atkal savus sākumus un saturu vienīgi Dieva Dēlā — krustā sistā, augšāmcēlušā un pie Tēva labās rokas valdošā Pestītāja — Jēzū Kristū.

Kad viduslaiku beigās katoļu baznīca savā izvirtībā un nevarībā bij aizmirsusi, ka baznīcas vienīgais pamats ir Jēzus Kristus, tad toreiz to atgādināja Luters un Kalvīns. „Lai velns mani parautu, ja es ko citu sludinātu kā Jēzu Kristu“, varēja liecināt kā Luters, tā Kalvīns. Šo reformātoru atgādinājumu baznīca (sevī un savā teoloģijā) tagad atkal noteikti sadzirdējusi un izpratusi Kārļa Bārta brīdinošos vārdos un darbos:

Šķīrušās reformātu un luterāņu baznīcas, sevī un savās teoloģijās, sāk apzināties savu konfesionālismu, vēl vairāk — redzot, cik tuvu viens otram stāv lielie reformātori Luters un Kalvīns (ne Cvinglijs), Bārta izšķiroši modinātas, pat sāk domāt un darīt luteriskā un reformātu konfesionālisma izlīdzināšanā — tiekties pēc vienotas evaņģeliskās baznīcas.

No šīs evaņģ. baznīcas situācijas tagadnē, piegriežoties mūsu dzimtenes evaņģeliskai baznīcai, mēs, saprotams, kā to skaidri rāda mūsu baznīcas satversme, apzināmies kā „evaņģeliski-luteriska baznīca“.⁴⁾ Bet no šīs evaņģeliskās baznīcas tagadnes situācijas, Latvijas ev.l-lut. baznīca nevien drīkst — vēl vairāk! — viņai (kā arvienu!) tagad atkal jādzird un tālāk jānes kristīgās baznīcas Dieva vārdā pamatotais sauciens — apliecība — aicinājums uz „v i e n u svētu kristīgu draudzi“!

Tā mēs, mūsu dzimtenes evaņģeliskās baznīcas locekļi priecājamies, ka mūsu baznīca, šī Kristus aicinājuma skubināta, meklē un rod atsaucību citās evaņģ. konfesijās — pieminot Žeņevas reformāciju un Kalvīnu, lai izteikts šeit šis kristīgais prieks — Kristus pats mūs tuvina arī ar anglikāņu baznīcu. Kristus pats audzē savu draudzi!

Reformātorus atceroties un atzīmējot, ka nupat pagājuši arī Kārļa Bārta 50 dzīves gadu diena, kur Bārtu ar jubilejas grāmatu atcerējušies nevien 40 kristīgās baznīcas vīri, bet līdz ar viņiem tālās pasaules malas, pieminam viņus iekš tā, kas vienīgi viņus spēcīgus darījis, proti, iekš Kristus (Filip, 4, 13); locīsim pazemīgi arī mēs, Kristus draudzes locekļi, ceļus Jēzus Kristus priekšā līdz ar visiem, kas debesīs, virs un apakš zemes!

⁴⁾ Piem. Čehoslovākijā luteriskā baznīca saucas „Augsburgas konfesijas baznīca“, kas izteic to pašu.

Ar atsevišķu personu — kā Dr. J. Sandera (vācu kristiešu), doc. Dr. A. Freija (vecajiem Troelča uzskatiem, piem. 1935. g. 30. okt. „Brīvā zeme“), māc. Indriksona (vācu kristiešu), kāda A. S. (kaislīgā saucienā „svētnīcas sargiem“, š. g. „Brīvā zemē“ — arī vācu kristiešu garā) u. t. t. — privātiem uzskatiem, kaut arī zem viņinošiem un kaislīgiem „latviskošanas“ virsrakstiem, baznīca nevar un nedrīkst rēķināties. Īsi jāuzsver, ka visumā viss, ko dažādie baznīcas „latviskotāji“ gan mutiski, gan rakstiski izteikuši, būtībā izteic to pašu, ko (īpaši Troelča gaidītā gara izliešanas 1933. g. pavasarī Vācijā!) „vācu kristieši“, vācietis Alfr. Rozenbergs u. c. zem „ģermanizēšanas“ sauciena izteikuši — tādēļ: tas nekad nevar būt latvisks!

Lic. theol. Edg. Rumba

Jēzus

Nātana Sēderblūma uztverē.

„Ko jūs domājat par Jēzu, kas viņš ir?“ Tā mūsu Kungs vaicāja saviem mācekļiem... Tā kristīgi laudis jautā visos laikos. Katram šis svarīgais jautājums jāatbild.“ — Šie vārdi lasāmi grāmatā, kur „ekumeniskais baznīcas tēvs“ Sederblūms pats apraksta sava mūža redzamāko darbu.¹⁾ Mēģinājums uztvert Jēzus tēlu, kādu viņš skatīja, mīlēja un pielūdza, ir sāistošs un auglīgs.

Sēderblūms bij ievērojams brīvās salīdzinošās reliģiju pētniecības pārstāvis, kam zinātne bij kļuvusi dzīves veids un kas reiz²⁾ Kopenhagenas studentiem varēja sacīt: „Sava garīgā spēka lielāko daļu esmu veltījis reliģijas izpētīšanai. Neviena cita nozare manā daudzpusīgajā, bet savos pamatos tomēr varbūt viengabalinājā darbā nav man dāvinājusi tīrāku apmierinājumu, kā šī.“³⁾ Bet viņš bij arī tīras, bērnišķas, stipras, dziļas, apustuliskas un evaņģeliskas ticības vīrs, kas lūdza Dievu un no svētajiem rakstiem smēla Dieva spēku un gudrību. Par Jēzu viņš varēja sacīt: „Nekāds zinātnisks pētījums pasaulē nevar aizvietot to, ko mēs varam dēvēt par... Jēzus personīgo ietekmi uz mums. Šī ietekme..., kas ir nenoliedzama īstenība ar daudz lielāku nozīmi mūsu dzīvē kā viss pārējais pasaulē, nav atkarīga no zinātniskās pētniecības. Atziņa paliek stāvēt pie Jēzus drēbēm, ticība jūt viņa sirds pukstienus.“⁴⁾

Ja bīskaps Aulēns, analizēdams Sēderblūma zinātniski teoloģiskos sacerējums, ko viņš publicējis, būdams profesors un archibīskaps, ceturto no pieciem problēmu kompleksiem apzīmē kā „jautājumu par Kristus dzīves darba saturu, vai, precīzāki, jautājumu par krustu“, tad tas var attiekties tikai uz tiem speciāliem rakstiem, kas parādījušies atklātībā kopš lielā kara sākuma. Viņš pats sava mūža pēdējos gados apgalvoja: „Ma-

¹⁾ Kristenhetens möte. 1926. g. 236. lp. p.

²⁾ 5. martā 1920. g.

³⁾ Tre livsformer. 1922. g. 97. lp. p.

⁴⁾ Jesu kläder. 1898. g. 27. lp. p.

nas teoloģijas centrs ir Kristus vietniecisko ciešanu noslēpums.⁵⁾ — Bez šiem rakstiem ir uzglabājies liels vairums Sēderblūma dziļu, celsmīga rakstura runu un rakstu, kas līdz šim diemžēl, pieejami tikai zviedru lasītājiem, kur Jēzus Nācarietis, Vārds, kas tapa miesa, bet reizē arī īsts cilvēks, vēsturiska personība, parādās lasītāja skatam valdzinošās krāsā. Šī glezna ir dzīva un ar spēcīgu ietekmi, jo to ir uztvērusi mākslinieciski apdāvināta, pētoša ticības acs un atspoguļojusi dziļa, bagāta dvēsele. Krāsas nav vienmēr ņemtas no oficiālās teoloģijas krājumiem. Luāzī (Loisy), J. Veiss (Weiss), Šveicers (Schweitzer), Skots Holends (Holland) u. c. tiek apskatīti, bet katram arī tiek ierādītas robežas. Ar patiku Sēderblūms izlieto māksliniekus, izteiksmes un dzīves meistarus, kā viņš tos apzīmē, jo Jēzus, lielākais dzīves mākslinieks, esot jāpieskaita māksliniekiem ar bagātu, liesmainu fantāziju.⁶⁾ Sēderblūms mēģina ieņemt stāvokli pret Tostoju un uzraksta savu pirmo plašāko grāmatu par kalna sprediķi;⁷⁾ tāpat viņš nodziļinās Oskara Uailda De profundis Kristus tēlojumā⁸⁾ un mēģina saklausīt vēsti par Jēzu Bacha un Hendela mūzikā.

Nvien šis receptīvais moments, bet arī radošais un tēlojošais ir mākslinieciski tverts. Bīskaps Andrē (Andrae), Sēderblūma skolnieks un pēctecis zviedru akadēmijā, izteic, to šādi: „Viņš nelietoja nodeldētas klišejas, sausus vispārnozīmīgus izteicienus, lai rādītu kas un kāds ir cilvēks. To darot viņš labprāt centās sniegt momenta uzņēmumu pāris raksturīgos vārdos, aizrādot uz svarīgāko cilvēka raksturā un īpatnējo viņa ārienē. Kad tas notika mutiski, tika ņemta palīgā mimika un balss intonācija. — Tā viņš redzēja cilvēkus. Kā mākslinieks dabas pētnieks tos redz... Šis uz konkrēto vērsta skats piešķir viņa valodai sulīgu, krāsainu uzskatāmību. Brīžiem viņš mēdza lietot stiprus izteicienus, lai tēlojot pastiprinātu savu domu... Tas ir īsts zviedru stils, kas atgādina Dalīna un Linē (Linné) prozu, vai Šerujelma (Stieruhelm) un Karlfelda dzeju.“⁸⁾ Kam bijusi izdevība Sēderblumu personīgi dzirdēt, tas droši vien augšējam piekritīs.

⁵⁾ Nathan Söderblom in memoriam 1931. g. 76. un 96. lp. p.

⁶⁾ När stunderna växla och skrida II, 67. lp. p. etc. 1910. g.

⁷⁾ Jesu bärspredikan och vör tid. 2. izd. 1930. g.

⁸⁾ Nathan Söderblom in memoriam 1931. g. 32., 33. lp. p.

Ja kāds gribētu sastādīt Sēderblūma kristoloģiju, tad nezin, vai tas nepārvērtētu savus spēkus; tik raibi un paradoksāli ir saaudušies kristoloģiskie motīvi viņa rakstos. Bet Jēzus nostājas dzīvs un uzskatāms lasītāju priekšā. Viņa tēlu uzlūkot nozīmē tai pašā laikā mest skatu skaistas un bagātas dvēseles visusvētākajā vietā, jo Sēderblūmam Pestītājs Jēzus bij lielāks un svētāks par visu.

Vārdu „kristoloģija“ var lietot dažādā nozīmē. Ja ar to grib apzīmēt noteiktu mācību par Jēzus Kristus personu un darbu teoloģiski-filosofisku pasaules uzskatu rāmjos, tad Sēderblūms to gleznaini apzīmētu kā „Jēzus drēbes“. Šādu vārdu viņš piem. liek kā virssrakstu pāri ļoti vērtīgam apcerējumam, kas pieejams arī vācu valodā Marijas Rasovas tulkojumā.⁹⁾ Bet pie drēbēm viņš negrib apstāties. — Ja kristoloģija nozīmē atsevišķus izteicienus par Kristus nozīmi vai viņa dzīves un likteņa tulkojumu, tad Sēderblūma rakstos atklājās vesela bagātība. Sistemātisku interešu kristoloģiskos jautājumos viņam netrūka. Gluži otrādi, viņš māca, ka mūslaiku pētniecības priekšrocība esot, „rādīt baznīcai pilnīgāku, bagātāku un īstāku Kristus personīgās dzīves ainu, un, reizē ar to, radīt pieeju viņa neizmērojamai bagātībai.“¹⁰⁾ Viņš aplūko un apbrīno „Jēzus drēbes“, bet ar tām vien neapmierinās, viņš grib konkrēti satvert pašu vīru, dzirdēt tā sirds pukstienus, tikt no viņa atpestīts.

Šinī vietā der pakavēties, lai aplūkotu „Jēzus drēbes“, kā tās cēlušās un pārveidojušās. Sēderblūms raksta: „Tās tika austas no tīrākām jūtām, spēcīgākām ilgām un drošākām domām cilvēces vēsturē. Tās izgatavoja labākie audēji. Gadsimti pagāja pirms tās bij gatavas. Kas lai tās valkātu? Visiem, kas no sievām dzimuši, tās izrādījās par lielām un greznām. Nožēlojamam ubagam neviens neapvilks karaļa tērpu. Jēzus atnāca. Prieks atstaroja gaidošo audēju sejās. Viņi bij strādājuši, ielikdami greznajā tērpā visu, ko vien varēja iegūt,

⁹⁾ Jesu kläder. 1898. g. Vintersol, Arg. 6.

Jesu Kleider. Autor. Übers. von Maria Rassow.

Die freie Volkskirche, Jahrg. 13, 1925.

¹⁰⁾ Luthers religion. 1893. g. 62. tp. p.

lai gan neredzēja nevienu, kas būtu cienīgs šo tērpu valkāt. Jēzus atnāca. Tērps bij gatavots viņam. Bet viņš bij vēl cēlāks, nekā grezno drēbju audēji to varēja iedomāties.

Kas tās par drēbēm, kas par audējiem? Tādi bij Sema, un Jafeta dēlu starpā. Israeļa vārds ir dzīvs, jo Jēzus dzīvo, kas bij israeļa tautas dēls. Viņš nāca pasaulē Dieva sūtīts. Neviens nebij viņam līdzīgs, viņš bij lielāks par visiem citiem.

Labākie starp israeļa dēliem gadsimtu gaitā bij izstrādājuši no savas pieredzes, ticības un cerības brīnišķu audumu viņa drēbēm, tērpu, ko sauca par Mesiju. Meti šim audumam bij: ticība, ka Dievs piemeklēs savu tautu. Iekšaudi bij ļoti dažādi, gan laicīgu cerību rupjā dzija, gan dievišķu debess ilgu smalkie, mirdzošie pavedieni. Un šos pavedienus vērpa israeļa labākie dēli, ciešanās un postā, tumsā un ar daudz karstām asarām. Tādēļ arī tērps beidzot iznāca tik skaists. Skaistās Mesija drēbes bij gatavas. Bet neviens tās nespēja apvilkt. Daži mēģināja. Tad izskatījās, itkā grezns karaļa mētelis segtu ubaga nožēlojamās miesas un nekaunīgo seju. Jēzus atnāca. Un izrādījās, ka israeļa lepnākais domu audums bij par mazu un niecīgu. Pēteris aplūkoja skaisto Mesija tērpu, pēc tam savu Kungu un sacīja: „Tu esi Kristus.“ — Bet skaistais tērps nepiestāvēja Jēzum Nacārietim. Viņš ņēma to un pilnīgi pārstrādāja. Visus rupjos laicīgo cerību pavedienus viņš izmeta, pūlim par izbrīnu un piedauzību, mācekļiem par pārsteigumu un izbailēm. Pēc tam viņš ieauda jaunus pavedienus un pilnīgi atjaunoja veco tērpu, kas tagad kļuva tik skaists, kādu pasaule nekad nebij redzējusi.

Arī Jafeta dēli nenogurstoši strādāja. Grieķija bij izredzētais viņu starpā, tāpat kā israēlis starp Sema dēliem... — Grieķu māksla un gudrība bij ilgas pēc Dieva. Jo vairāk tie izmanīja viņa lielumu, jo tālāk tas viņiem šķita. Bet viņi jūta, ka Dievs viņiem nepieciešams. Tādēļ viņi ielika starp Dievu un pasauli Logosu, kas bij Dieva attēls un pasaules piematinājuma ideja reizē. Logosu ietērpa pārpasaulīgā godā un brīžiem dēvēja par Dievu. Viņš sastādījās no dziļu domu brīnummainīgiem audiem; Logosa tērps bij pārāk liels un skaists, lai kāds cilvēks to varētu dēvēt par savu. Bet meti, cik pārsteidzoši arī tas neizklausās, bij tādi pat kā israeļa domās par Mesiju; ilgas pēc Dieva. Mācība par Logosu izplatījās tā laika pasaulē. Pie-

lūdzošā mīlestība, kas nespēja sasniegt tālo Dievu, vērsās uz Logosu, viņa mūžīgo Vārdu.

Tāds bij Logosa tērps. Bet kad Jēzus atnāca, viņš izrādījās tik daudz pārāks par visiem citiem, kas no sievām dzimuši, ka grieķu gars izdarīja to, ko viņš pats agrāk būtu turējis par pulgošanu un zaimiem. Viņš paņēma pārpasaulīgo tērpu no sava tempļa vissvētākās vietas, kur tikai Dievs dzīvo, un pazemīgi aprīņojot pasniedza to Marijas dēlam. Mesija Grieķijā nebija pazīstams. Bet Jēzu ietērpa skaistajā Logosa tērpā un šis drēbes viņš valkāja daudzus gadsimtus kristīgā baznīcā. Daudziem Logosa tērps izliekas tik cieši saistīts ar Jēzu, ka tos vairs nevar šķirt. Gadu simtiem no vietas grieķu pasaulē atskanēja liksmie vārdi: Jēzus ir Logoss, mūžīgais Logoss no debesīm pie mums ir nācis Jēzus personā.

Bet Logosa tērps arī izrādījās Jēzum par mazu. Ja mēs nebūtu pieradināti šo grieķu gara izdarīto savienojumu starp Jēzu un Logosu uzskatīt kā kaut ko dabīgu, mūsu ilgu skatam šis domu veidojums nespētu parādīt Jēzus Nacarieša, dzīvā Cilvēka Dēla, mūsu cietēja un krustā sistā Pestītāja tēlu.¹¹⁾

Mesija un Logoss ir vecākās kristoloģijas klasiskie vārdi, kas tomēr nav adekvāti, lai Jēzu aprakstītu vai ietvērtu. Tik liela ir viņa godība. Neviens vārds nevar visu izteikt. Nekāds, pat visskaistākais tērps, ko Jēzum apliktu, nespēj pilnīgi ietvērt viņa būtību.

(Turpinājums sekos.)

¹¹⁾ Jesu klāder. 11. lp. p. etc.

SKOLA UN PAIDAGOĢIJA

Cand. hist. Ādolfs Klepers

Ģenerālsuperintendents Kārlis Gottlobs Zonntāgs kā izglītības darbinieks

(Turpinājums.)

Ar 1819. gada 29. decembra cirkulāru Zonntāgs atkal ievāc no mācītājiem statistiskas ziņas par skolām un rezultāti ir bēdīgi. Vidzemes latviešu daļā pastāv 15 ķirspēles (starp tām arī jaunās Parochial) skolas ar 341 skolēnu, 83 pagasta skolas ar 1900 skolēniem. Mājmācību pie vecākiem baudījuši 39.000 bērnu. Salīdzinot 1806. un 1819. gadu ziņojumus, redzam, ka visa skolu lieta ir gājusi atpakaļ, kas izskaidrojams ar Napoleona kariem, bet galvenokārt ar muižnieku vienaldzību un skopumu skolu lietās un ar zemnieku nabadzību.

Vidzemes zemnieku atsvabināšanai no dzimtbūšanas 26. martā 1819. gadā ir liela nozīme arī skolu attīstībā, jo tikai pēc 1819. gada, ar Zonntāga vārdiem runājot, pamazām, bet noteikti pamodās tautā īsta vajadzība pēc izglītības. Kā zināms, Igaunijas un Kurzemes brīvlaišanas likumos (1817. gadā) par skolām nebija nekādu noteikumu, tas pats varēja notikt arī Vidzemē, ja šeit par skolu lietu nestāvētu nomodā Zonntāgs, kas gatavoja skolu veicināšanas plānu iesniegšanu brīvlaišanas likuma komisijai. Pazīdams muižnieku pretestību skolu lietās un zinādams, ka bez iespaidošanas no valdības puses muižnieki jaunā likumā neievietos nekādus skolu noteikumus, Zonntāgs jau 1819. gadā griezās ar priekšlikumu un lūgumu pie ģenerālgubernātorā Paulučči — uzdot landtāgam pie jaunā likuma pieņemšanas ievērot arī skolu vajadzības, jo zemnieku izglītība nevis pieņemas, bet panīkst un, veciem izmirstot, uz laukiem vairojas analfabēti. Virskonsistorija atzīst, ka vaina meklējama skolu nīkuļošanā un skolotāju trūkumā, kādēļ jāatver skolotāju semināri.

Sākās otrs posms Zonntāga cīņā ar muižniecību, šī cīņa ir asāka un karstāka. Paulučči, simpatizēdams Zonntāga uz-

skatiem un taktikai, šo virskonsistorijas priekšlikumu nosūtīja landtāgam 8. jūlijā 1818. gadā Nr. 2360 (Landtagsakte 1818. Fol. 91 t. t.). Tas muižniekus ārkārtīgi uztrauca un viņiem nepatika, ka Zonntāgs bija meklējis atbalstu pie Paulučči. Zonntāgs savā iesniegumā aizrāda, ka intelektuālā un morāliskā izglītība starp zemniekiem mazinās, tādēļ ka iznīkst skolas un trūkst skolotāju. Visā Vidzemē ir jāierīko pagaidu skolotāju semināri, katrā prāvestu iecirknī viens, kas atrastos zem garīdzniecības pārraudzības. Muižniecība ar sašutumu norāda, ka jau veselu gadu tiek apspriesti zemnieku brīvlaišanas likums, un arī skolu jautājums ir daudzkārt cilāts, bet šai lietā katrai iniciatīvei ir jāiziet tikai no muižniecības. Virskonsistorijai vajadzētu mierīgi nogaidīt apspriežu rezultātus, bet nevis spert soļus, kas līdzinās kādai akcijai pret muižniecību. Landtāgs tādēļ nolēma ģenerālgubernātoram atbildēt, ka, ņemot vērā priekšā stāvošo zemnieku brīvlaišanu, visās zemnieku dzīves nozarēs sagaidāmas lielas pārmaiņas, un tādēļ virskonsistorijas priekšlikumi skolu lietās tiek nodoti bruņniecības izvēlētai komisijai, kas jau ir izstrādājusi zemnieku brīvlaišanas likuma projektu, ar norādījumu, ka turpmāk vairs nevajaga skolu lietās pieaicināt mācītājus līdzdarboties (Landtagprozess vom 9. Juli 1818, pag. 176; *Zuschrift an den Generalgouverneur „Ausfertigungs-Buch“* 1818, Nr. 254 vom 25 Juli 1818).

Zonntāga un garīdzniecības iejaukšanās likumdošanas darbā no muižniecības netiek pielaista: mācītājus 1818. gada rudenī tiešām vairs nepieaicina līdzdarboties zemnieku lietu komisijā (Bauerverordnungs-Commission), bet nolemj pieņemt no Zonntāga rakstisku iesniegumu, ko un kā viņš vēlētos ievest skolu likumā. Komisija tad arī pa daļai ievēro virskonsistorijas vēlēšanos un sakarā ar to izstrādā brīvlaišanas likumā uzņemtos „likumus par skolām“ (516.—519. §) no 26. marta 1819. gada. Jauno skolu likumu latviešu valodā ir tulkojis Ikšķiles mācītājs K. Brokhuzens. Viņa pamatvilcieni ir sekoši.

Katrs pagasts, kurā 500 vīriešu iedzīvotāju, ceļ pirmmācības skolu, kurā apmeklē katrs bērns no 10 gadu vecuma tik ilgi, kamēr mācītājs atzīst viņu par pietiekoši mācītu. Māca lasīt, ticības mācības un dziedāt laikā no 10. novembra līdz

10. martam. Mācītājam jāpārtrauga skolas divi reizes gadā vizitējot un eksaminējot, par novērojumiem viņš ziņo skolas konventam. Galvenā noteikšana par skolām piekrīt muižniekiem. Jau 1818. gadā 23. decembra sēdē landtāgs nolēma (Landtagsrezess vom 1818), ka muižas īpašniekam skolas konventā piekrīt noteikšana un vispār virspārraudzība par skolām, mācītājs ir tikai padomdevējs. Tāds stāvoklis Zonntāgam un garīdzniecībai nepatika, jo samazināja viņu iespaidu skolu lietās. Pie skolotāju pieņemšanas pagastu skolās vēl tiek prasīta mācītāju atsauksme, bet atlaišana no amata piekrīt vienīgi muižniekam.

Pagasta skolas ceļ un uztur tikai zemnieki, muižnieki ar šo likumu ir pilnīgi atsvabināti no izdevumiem priekš tām. — Draudzes skolu lietās mācītājs līdz ar muižniekiem apspriežas: „uz kādu vīzi tās vislabāki var ietaisīt un apkopt“ (p. 7). Draudzes skolotāju iecel konvents, kuŗa loceklis ir arī mācītājs. “Iekš visām skolas lietām tas skolotājs ir padots apakš sava mācītāja” (p. 15). Likums nesniedz skaidrus noteikumus par draudzes skolu uzturēšanu (p. 13—14). Tā kā Zonntāgs paredzēja, ka jaunais skolu likums būs nepilnīgs un garīdzniecībai nelabvēlīgs, tad jau pirms likuma projekta apstiprināšanas iesniedza bruņniecības komisijai savas piezīmes pie tiem punktiem, kas viņam šķita nepieņemami (Votum Separatum des Generalsuperintendenten Sonntag in der Konferenz vom 14—15 Januar 1819; in den Jahres-Akten 1849 des Ritterschaftsarchivs ad Nr. 11).

Zonntāgs aizrāda, ka vispirms ir jādomā par jaunu skolotāju sagatavošanu, bet likumā skolotāju semināri nepavisam nav pieminēti. Mācītāju tiesības likums samazina, bet viņu darba pienākumi tiek paplašināti. Mācītājs tiek ļoti apgrūtināts ar 4 nedēļas stundām, kas viņam ir jāpasniedz draudzes skolās: ja stundas jānodod 4 dienās, tad, ņemot vērā pat 12 verstu skolas atstātumu no mācītāja muižas, šis darbs prasīs 4 īsas ziemas dienas nedēļā. Priekš ticības mācībām 4 stundas ir par maz, un ja arī mācītājs censtos šajās 4 stundās ietilpināt vispār derīgas zinātnes, tad tomēr ar šīm nedaudzām stundām viņš nespēs apmācīt skolotājus metodikā, kas no viņa tiek prasīts. Skolu lietas tiek nodotas laicīgām personām — skolu konven-

tam, kas dažreiz konstituējas pat no analfabētiem, pārvācotiem latviešiem un igauņiem, muižu pārvaldniekiem, kuņiem zinības un metodes ir galīgi vienaldzīgas. Kad priekš dažiem gadiem universitāte gribēja pārņemt visu skolu lietu savās rokās, tad muižniecība bija par to, lai skolas paliek neaizkārtā sakarībā ar baznīcu. Un tagad? Tagad muižniecība grib skolas tikai dabūt savā rokā. Un kā viņa nav nekā līdz šim darījusi skolu celšanas un uzturēšanas ziņā, tā viņa nedarīs neko arī turpmāk, bet visas nastas uzliks zemniekiem, kas savas nabadzības dēļ nespēs skolas ierīkot, un tā viņas paliks tikai uz papīra, bet ne tiešāmībā. — Ja virskonsistorijai ir atstāta tikai tiesība izraudzīt skolas grāmatas un mācības metodes, tad papriekš vajaga par šī likuma derīgumu, pareizību un iespējamību apspriesties attiecīgo ieinteresēto grupu — muižniecības, valdības un virskonsistorijas pārstāvjiem un tad tikai kopēji par labu atzīto likumu celt ķeizaram priekšā. Skolu lietām jāpaliek mācītāja un draudzes priekšnieka tuvākā pārziņā: interna — piekristu virskonsistorijai, externa — baznīcas virspriekšniekam.

Generālgubernātors Paulučči šo Zonntāga „Votum separatum“ lika priekšā zemnieku likuma ienešanas komisijai, kuŗā 1819. gada janvārī tad piedalījās rezidējošais landrāts barons Schoulcs-Ašērāds, landrāti fon Transehe, fon Grote, Rīgas birģermeisters Rolsens, kamerālpadomnieks Schulcs un virskonsistorijas pārstāvji Zonntāgs, barons Budbergs un barons Kampenhauzens. Šīs komisijas protokols, kas saskanēja ar Zonntāga iebildumiem, netika no landrātu kollēģijas vairs ievērots, bet nosūtīts ģenerālgubernātoram Paulučči ar piezīmi, ka bruņniecība no protokolā uzņemtiem ieskatiem ne tikai pilnīgi atturās, bet arī nepielaiž no landtāga pieņemtā skolu likumā vairs it nekādas modifikācijas (Zuschrift des Landrathskollegiums an den Generalgouverneur vom 16 Januar 1819, „Ausfertigungs Buch, Jahrg. 1819, Nr. 9). Kad visi Zonntāga iebildumi un priekšlikumi bija noraidīti landrātu kollēģijā, tad arī valsts valdība tos vairs neievēroja un 26. martā 1819. gadā skolu likums bruņniecības redakcijā līdz ar visu zemnieku likumu tika no ķeizara apstiprināts.

Zonntāgs neapstājās pusceļā, viņš protestēja tālāk. Virskonsistorija ar liberālo grāfu Mellinu priekšgalā 27. janvārī

1820. gadā iesniedza tautas apgaismošanas ministriem Zonntāga sastādīto sūdzību, ka „mehrere in der neuen livländischen Bauerverordnung enthaltene Bestimmungen sowohl den allgemeinen, wie auch den speciell für Livland emanirten kirchlichen Verordnungen widerstreiten“ un sevišķi: 1) ka muižniecība ar jauno likumu atceļ un pārgroza baznīcas iestāžu tiesības, sevišķi skolu lietās, 2) ka patvarīgi iejaucas baznīcas internās lietās, 3) ka samazina mācītāju un baznīcas kalpotāju ienākumus.

Virskonsistorijas sūdzība, kad ķeizars ar to bija iepazīnies, tika nosūtīta caur ģenerālgubernātoru zemnieku likuma ieviešanas komisijai (Kommission zur Einführung des neuen Bauerverordnung), jo šai komisijai pēc 1819. gada likuma 623. panta „bija tā vaļa zināt par Vidzemes skolu valdīšanu un līdzīgi gādāt par labāku skolu uzkopšanu, kas jauniem ļaudīm no zemākas kārtas palīdzēs tikt pie lielākas gudrības. Viņai par to jāsarunājas ar ministri, kas ļaužu mācīšanu pa visu krievu valsti valda un, kur vajadzīgs, viņa ķeizariskai godībai ceļ vienu doklādu priekšā“. Šīs komisijas sastāvs bija labvēlīgs muižniekiem, garīdzniecības priekšstāvji viņā neietilpa, tādēļ nebija cerību, ka virskonsistorijas prasības tiks ievērotas. Šī komisija 6. novembrī 1820. gadā pieprasīja augšējā lietā landrātu kollēģijas atsaukumi (Zuschrift des Kommission zur Einführung der neuen Bauerverordnung an das Landrathskollegium vom 6. November 1820, Akte des Adelskonvents vom December 1820. Fol. 217—219. Rezess des Adelskonvents vom 16. December 1820. Deliberandum 5).

Šī atsauksme uz 20 lappas pusēm ir jo bargā un asa, Zonntāga sūdzības 3 punkti tiek veikli atspēkoti no atsauksmes autora fon Samsona. Jau formāli Zonntāga sūdzība neizturot kritiku: jo viņa ir vērsta pret 1819. gada zemnieku likumu, kas likumīgā kārtībā jau ir no ķeizara apstiprināts. Arī tai ziņā sūdzība ir bez pamata, ka likuma komisija savā darbībā taču ievēroja virskonsistorijas iebildumus skolu lietās. Ja komisija to nav burtiski darījusi, tad virskonsistorija uz to nevar pamatot savu sūdzību, ne arī apstrīdēt komisijas darbības derīgumu, ne ķeizara likuma apstiprināšanas tiesības. Tagad, kad likums jau spēkā, esot par vēlu nākt ar kaut kādiem iebildumiem. Ja viss neesot tā pieņemts, kā virskonsistorija to vēlējusies, tad tādēļ

taču nevarot apšaubīt likumu. Šeit izskan arī draudi: „Aus diesem allen gehe hervor, dass das votum consultativum, welches das Oberkonsistorium zu besitzen und geltend zu machen trachte, in der That eingezogen worden sei; mitzuentcheiden sei das Oberkonsistorium weder nach der Verfassung berechtigt, noch durch Kaiserlichen Befehl zur Behuf dieser speciellen Verhandlung insbesondere ermächtigt worden. Und wenn nun nachdem die Allerhöchste Bestätigung erfolgt sei, das Oberkonsistorium seine Besorgnisse und Kritiken zur Sprache bringe, so hoffe der Adelskonvent, dass es zu seiner Zeit und gehörigen Ortes an der Zurechtstellung des widergesetzlichen Verfahrens nicht mangeln werde“.

Muižniecība aprāda, ka likuma komisijas pienākums nav bijis — uzturēt spēkā vecos dzimtbūšanas laiku likumus, bet gan radīt jaunus noteikumus, kas „der Staatsbürgerlichkeit des livländischen Bauern ertsprechen. Ist diese Aufgabe befriedigend gelöst, so fällt von selbst die Rücksicht weg, ob alles alte mit dem neuen verschmolzen sei oder nicht“.

Baznīcai paliekot reliģija un baznīcas disciplina, laicīgā jurisdikcija piekrīt laicīgām tiesām. Virskonsistorija nesaprotot, vai skolu lietas esot valsts pilsoņu lieta, kas padota tautas apgaismošanas ministrijai un universitātei, vai baznīcas res interna. Tā kā muižniecība valsti un viņas likumus stādot pirmā vietā, tad esot saprotams, ka mācītājs skolu konventa ziņojumus vairs neparakstīs, „sodern blos contrasigniert“, ka skolotājam jāpaklausā arī baznīcas priekšniekam, bet mācītāja metodiskie un skolas disciplinas aizrādījumi tikai jāuzklausā. Ja virskonsistorija attiecībā uz to, ka mācītājam draudzes skolās jāpasniedz 4 stundas nedēļā, saka, ka „diese Verpflichtung weder das Oberkonsistorium selbst, noch ein höheres Autorität den Predigern auferlegen könne“, tad — „Oberkonsistorium im Styl und Ausdruck alle Schicklichkeit verletzend, zu äussern unternimmt. Aber, dass das Oberkonsistorium nicht in der Competenz sein wollte, die Prediger zu Abhaltung der in Rede stehenden vier wöchentlichen Lehrstunden zu vermögen, ja dass ungeachtet des ausgesprochenen Kaiserlichen Willens, selbst Höheres sich in dieser Befügness nicht befinden mögten, wie das Oberkonsistorium unbedenklich äussert, — das ist ein Ge-

danke, den der Adelskonvent nicht auszu-
denken wagt, so geneigt auch das Oberkonsistorium ist,
der Ritterschaft ein unrechtfertiges Greifen über seine constitu-
tionellen Zugeständnisse zuzutrauen“.

Muižniecība jau esot nesusi un nesot lielus upurus zem-
nieku izglītības labā un skolotāju semināra uzturēšanu pašlaik
no viņiem nevarot prasīt. Tādēļ semināru dibināšana tiek at-
likta ar šādu vispārēju jauku frāzi: „Nirgends ist die Verord-
nung übrigens der Gründung von Seminarien entgegen; im Ge-
genteil erkennt sie willig das Gute, bemüht, dass das Beste sich
ungehindert aus dem Besseren entwickele“. Kā izsmieklis
skan šajā landtāgā izteiktie vārdi: ja jau zemnieki esot ieguvuši
brīvību, tad taču viņiem pašiem arī esot jārūpējas par savu se-
mināru, kā muižnieki rūpējoties par savām bruņniecības skolām.

Kas attiecoties uz noteikumiem par garīdznieku materiālo
stāvokli, tad tie eesot „weder eine Grausamkeit gegen den
Predigerstand, noch eine Herabwürdigung desselben“, bet tikai
nosakot mācītāja ienākumus — onus reale fundo inchoerens et
onus personale pēc justic-kollēģijas noteikumiem no 1769. gada
un pēc valdības patentes no 1768. gada. Ja savā „ungestüme
Klage“ virskonsistorija „Zuflucht nimmt aus der Heiligen Schrift,
da er offenbar zu leidenschaftlichen Ausfällen gegen den Adel
den Weg bahnen soll, an sich straflich, der Würde des Ober-
konsistorii aber, was es bei eigener Besonnenheit selbst fühlen
wird, insbesondere um so Weniger entsprechend ist, als es ei-
nen Mitpraeses hat, der zugleich Oberhaupt der
hiesigen Geistlichkeit ist.“ — Mēs saprotam, ka
šeit asmens ir vērsts pret Zonntāgu.

Šie landrātu kollēģijas paskaidrojumi no 16. decembra
1820. gada tika iesniegti likuma ieviešanas komisijai un atrada
tās pilnīgu piekrišanu, kā to rāda „Gutachten der Einführungs-
kommission“ (Akta des Adelskonvents vom December 1820,
fol. 221. t.t.), kas tika stādīts priekšā ģenerālgubernātoram šajā
strīdus jautājumā.

Aleksandris Tobiens savā grāmatā „Die Agrargesetzge-
bung Livlands im 19. Jahrhundert“ saka, ka muižniecības sašu-
tums izteicies sūdzībā, kuŗu viņa šai lietā iesniegusi tautas ap-
gaismošanas ministram, lai panāktu gandarījumu no Zonntāga

un virskonsistorijas puses. Konventa lēmuma noraksts vācu valodā līdz ar tulkojumu franču valodā — deliberandum 5 no 16. decembra 1820. gada — tiek stādīts priekšā tautas apgaismošanas ministrijai (Konventsrezess vom 14. Januar 1821). Ministris tomēr nav jautājumu izšķīris, bet norādījis, ka virskonsistorijas sūdzība aizkaŗot ne tikai muižniecības, bet arī zemniecības un pašas garīdzniecības intereses (Zuschrift der Gouvernementsverwaltung an das Landrathskollegium vom 7. September 1821. Nr. 4065, Akta des Adelskonvents vom Dezember 1821, fol. 50 t. t.). Iespējams, ka tautas apgaismošanas ministris noraidīja muižniecības pretenzijas Zonntāga lietā tādēļ, ka markīzs Paulučči stāvēja pēdējā pusē un ņēma ļaunā, ka muižniecība ir griezusies pie ministrijas bez viņa starpniecības (Zuschrift des Generalgouverneurs an die Gouvernementsverwaltung vom 2 September 1821. Nr. 647, Akta des Adelskonvents vom December 1821, fol. 51).

Tagad izbeidzās cīņa starp virskonsistoriju un muižniecību. Jaunais skolu likums, neskatoties uz saviem trūkumiem, tomēr nostiprināja pagastu un draudžu skolas. Uz šī likuma pamata varēja veidoties nākotnes skola. Ja Zonntāgs nebūtu enerģiski un pašaiizliedzīgi darbojies skolu lietās, tad 1819. gada likumā nebūtu nekā par skolām, ka tas ar Igaunijas un Kurzemes skolu likumiem.

Ka Zonntāgs nebija apmierināts ar sasniegto, tas gaiši redzams no viņa manuskripta (bez datuma): „Weitere Erörterungen über die Eingabe des Livländischen Oberconsistorii Betreff der Neuen Bauern-Verordnung“ (Rīgas pilsētas bibliotēkā). Zonntāgs šai rakstā enerģiski nostājas par mācītāju tiesībām, viņš prasa, lai visas „Verehelichungs Hindernisse“ paliek tikai garīgām tiesām un netiek pārnestas uz laicīgām (zviedru ķēniņa rezolūcija no 1631. gada). — Tālāk viņš prasa, lai draudzes skolas būtu joprojām padotas baznīcai, jo skolotāja postenis ir izveidojies no ķesterļa amata, bez tam skolu programmā ir priekšmeti, kuŗu pasniegšana prasa baznīcas kontroli. Mācītājam, kā izglītotam, gaišam un saprātīgam darbiniekam, kas nes atbildību par savu darbu virskonsistorijas priekšā, ir jāpaliek par augstāko instanci visās draudzes skolu lietās, jo skolu konventa locekļi — muižu pārvaldnieki un arendātori

daudzās vietās ir lasīt un rakstīt nepratēji; ja tādi valdnieki neprot pat saņemtos ziņojumus izlasīt, kā tad viņi varēs par tiem ko spriest. Zviedru laiku likumi nepazīst baznīcu virspriekšnieku institūtu (Oberkons. constitutiones v. 1634. und Kirchenordnung v. 1686, cap. XXIV), bet visas baznīcu un skolu interņās un eksternās lietas piekrīt tikai virkonsistorijai un mācītājiem. Tagad rodas jau tik „dedzīgi“ baznīcu virspriekšnieki (Tērbatas), ka tie uz savu galvu maina pastāvošos noteikumus, ka landtāgam viņi ir jābrīdina no pārmērīgas aizraušanās savā darbībā (Konventsrezess vom 27. November 1847. Sentiment des Kreisdeputierten). — Konsistorijai esot jā rūpējas par skolas grāmatām, tas esot viņas pienākums. Un ja tas arī tā būtu, tad kas maksās iespēšanas izdevumus? Muižniecība neatteikšoties ziedot labam mērķim. Uz to jāatbild: kamēr vien pastāv Vidzemes muižniecības korporācija, viņa nekad neko nav devusi ne priekš bībeles, ne dziesmu grāmatas, ne katķisma izdošanas. „Mir wenigstens sind diesfalls durchaus nur abweisende oder ausweichende Erklärungen desselben bekannt“. No likuma 516.—517. pantiem ir skaidri redzams, ka visa skolu lieta ir padota tā sauktam skolu konventam, mācītājs ir tikai padots darba rīks, ja viņš ko ziņo, tad konventam ir tiesība par to lemt, un mācītājam katrs konventa lēmums ir tikai jāparaksta, viņš ir skolas konventa sekretārs, viņš pat nedrīkst izteikt savas domas, viņam tikai ir jāparaksta, ko liek konvents priekšā. Ar rūpēm un bailēm muižniecība seko, vai tik mācītājs skolu lietās neņem lielāku dalību, ka likums to atļauj. Tā tad mācītājs tiek norobežots, viņa rokas saistītas.

Muižniecība ir atradusi par labu piesavināties visas skolu pārvaldīšanas tiesības, bet zemniekiem (pagastiem un draudzēm) ir jāceļ un jāuztur skolas. Lai muižu kalpotāju bērniem skolas būtu tuvāk, muižnieki var pavēlēt pagastiem celt un uzturēt skolu muižas tuvumā (§ 516, p. 13), pie kam muižnieki paši neko neizdod priekš skolas; par agrākām muižu (Hofs) skolām likumā vairs nav ne vārda. — Ja mācītājs nevar būt klāt pie skolotāju atcelšanas, tas ir pret līdzšinējo likumu un praksi (Valdības patente no 20. jūnija 1711. gada, p. 5); tas nav arī lietderīgi: vai analfabēti — konventa locekļi vienīgie var spriest par skolotāja spējām un pareizi novērtēt viņa paidagō-

ģisko darbību? Par mācītājiem uzlikto pienākumu — pasniegt draudzes skolā 4 stundas nedēļā, Zonntāgs ir saņēmis daudz atsauksmes un aizrādījumus no mācītājiem — īstiem skolu draugiem un izglītības sekmētājiem, kuŗi aizrāda, ka šī stundu pasniegšana aiz dažādiem lokāliem iemesliem ir absolūti neiespējama lieta. Un ja arī no visiem mācītājiem ievāktu atsauksmes, tad izrādītos, ka šī lieta ir netaisna, neprātīga, nelietderīga. „Mit solchen aufgedrungenen Frondienste das heilige Werk der Volksbildung fördern zu wollen, was man übrigens in geheuchelten Schrecken über das vermeinte Majestäts Verbrechen, nicht auszusprechen, sondern nur submisses denunziatisch anzudeuten gewagt hat, spreche ich hier und überall wo es gilt, ganz unverholen aus: nicht bloss das Oberkonsistorium, sondern selbst der Kaiser hat nicht das Recht einem, der die Verpflichtung übernommen hat Prediger zu sein, zu befehlen: Du sollst zugleich auch Schulmeister sein. Niemand erhält ein solches Recht“.

Ja kāds domā, ka jaunās skolas varēs darboties, ja pat atvērtu kādu surogat-semināru, tas ļoti maldās. Brīnišķi: Igaunijas un Kurzemes zemnieku likumos par skolām nav teikts ne vārda, bet par semināru atvēršanu tur projektē jo cītīgi. Vidzemnieki savā skolu likuma § 516, p. 6 visu citu ko dabū gatavu: ka iknedēļas skolniekiem ir jāiet pirtī un jāapvelk tīri krekli, bet vai jaunām skolām ir vajadzīgi arī skolotāji un kur tos dabūt, par to viņi nedomā. „Dieser ganze neue Schulwesen ist ein völlig Gund- und Bodensloser Bau, wofern nicht zuzorderst durch Einrichtung von Seminarien für die Bildung brauchbarer Schullehrer gesorgt wird“. Kur lai virskonsistorija nodod savas metodes un mācības grāmatas, ja nav un nebūs, kas tās prasa? Vēl jāatzīmē, ka pēc likuma § 517, p. 21. arī prāvesti ir padoti baznīcu virspriekšnieku rīcībā kā apakšnieki un izpilda pirmējo norādījumus, kur jābrauc un kur jārevidē skolas u. t. t.

Augšējam rakstam Zonntāgs pievieno „Aus den vom Oberkonsistorium durch den superintendenten Stahlenius dem Generalgouverneur zum Landtage 1650 übergebenen Punkte“, kas sniedz interesantus Zonntāga uzskatu pamatojumus no zviedru laikiem, kuŗus es esmu jau pa daļai šeit izmantojis, rakstīdams par skolu stāvokli priekš Zonntāga laikmeta.

Muižniecības konvents 19. decembrī 1821. gadā atkal cilā šo strīdus lietu, lemdams (Konventsrezess vom 1821): tā kā virskonsistorijas atbilde (šķiet nule minētie „Weitere Erörterungen...“) nav pietiekoša, tad jāgriežas pie civīlgubernātorā, lai viņš zemnieku likuma 360.—361. pantus mācītājam „einschärfen wolle, da es doch nicht dem Belieben der Landesprediger überlassen sein könne, ob sie der Bauerverordnung Folge leisten wollen, oder nicht“. Ja tas nelīdzēs, tad vajadzēs atkal griezties pie tautas apgaismošanas ministra.

Pēc 1849. gada likuma izdošanas turpinājās cīņa par skolotāju semināra ierīkošanu, jo tagad skolas draugu augstākais mērķis bija brīvībā atlaistos nacionālus padarīt arī garā brīvus caur piemērotu tautas izglītību. Ka jaunās skolas bez skolotājiem nevarēs pastāvēt, visiem bija skaidrs, bet Vidzemes muižniecība šajā jautājumā izturējās pilnīgi vienaldzīgi. Jau 1807. gadā Tērbatas universitātes skolu komisija uzdeva gubernas skolu direktoriem — uzsākt semināru dibināšanas priekšdarbus. Šis cirkulārs (An die Herren Gouvernements Schuldirektoren des Dorpat. — Lehrbezirks, den 17. April 1807) sniedz skolotāju semināra organizēšanas plānu un liek meklēt uz laukiem derīgas semināru telpas. Vidzemē projektēti 2 semināri: 1 latviešiem, 1 igauņiem, katrā jāuzņem 50—60 audzēkņi. Katra semināra vajadzībām ķeizars ir atvēlējis 900 rubļu un katra seminārista uzturam 100 rubļu gadā. Cirkulārs radīja sašutumu muižniecībā, kas gan pati negribēja dibināt semināru, bet nevēlējās arī skolotāju sagatavošanu izlaist no savām rokām. Tā kā šim projektam muižniecība strādāja pretī, tad tālāk par oficiālu sarakstīšanos nekas semināru lietā netika panākts. Kara gadi pārtrauca katru skolu dibināšanas pasākumu. Zonntāgs tomēr nemiņējās katrā izdevīgā gadījumā rakstos un vārdos atgādināt par semināru vajadzību.

1820. gada 4. jūnijā ķeizars apstiprināja jaunus noteikumus par Tērbatas universitātei padotām skolām Уставъ учебныхъ заведений..., ar kuriem universitātei tika piešķirtas visas skolu lietas Baltijā, bet tā kā Vidzemē palika spēkā 1849. gada skolu likums, tad pagastu un draudžu skolas tika joprojām pārzinātas 1849. gada likuma kārtībā. 1820. gada 4. jūnijā ķeizars arī apstiprināja Tērbatas skolotāju semināra statūtus.

Zonntāga manuskriptos valsts archīvā ir arī Zonntāga uzmetumi par semināru dibināšanu. Viņa sarakstīšanās rāda, ka viņa vadībā ar semināru projektiem nodarbojās daži draudžu mācītāji. Veru aprinķa prāvests Morics sastāda 1822. gadā semināru projektu: „Über Schulmeister Seminarium in Livländischen Gouvernements. Ideen und Vorschläge des Projektes F. G. Moritz“.

(Beigas sekos.)

Stud. teol. **Bernhards Kasars**

Rīta lūgšanu paraugi

I.

Kaut tu varētu ticēt, tas visu spēj, kas tic.
(Mark. ev. 9. 23.)

Ticībai ir brīnišķīgs spēks. Tavi sasniegumi dzīvē var būt un ir tik lieli, cik liela ir tava ticība. Tev jātic, nešaubīgi jātic sev, saviem spēkiem. Mums, kas še uz skolu nākdami cenšamies sasniegt savus spraustos mērķus tas cieti jo cieti jāiegūm, tik lieli būs mūsu panākumi, cik liela ir mūsu ticība.

Nekad nevajaga domāt: tas man par grūtu, to es nevaru, to es nekad nerasniegšu! — Ja tu tā domāsi, tad tu patiesi neko nerasniegsi. Tu pazaudēsi pat to stāvokli, ko esi ieguvis — tu slīdēsi lejup. Tev vajaga uzstādīt sev vistālākos mērķus, censties tos sasniegt, ticēt, ka reiz tos sasniegsi. Saka, ka tas neesot labs kaŗavīrs, kas savā somā nenēsājis feldmaršāla zizli. Tas saprotams tā, ka ikvienam kareivim jācenšas iegūt feldmaršāla pakāpi. Savā centībā viņš tad būs krietns, apzinīgs, patiesi labs kareivis. Tāpat ikvienam no jums vajaga uzstādīt sev vistālākos mērķus un censties viņus sasniegt. Kam tādas centības un ticības saviem spēkiem trūks, tas nebūs labs skolnieks.

Brīnišķu spēku ticībai piešķir Jēzus Kristus. Mateja ev. ev. 17. nod. 20. p. lasām:

Ja jums ticība ir kā sinepju graudiņš, tad jūs sacīsīt šim kalnam — pārceļies no šejienes uz turieni — un tas pārceļies, un nekas jums nebūs neiespējams.

Tā tad, ja mums būtu patiesa, nešaubīga ticība, kaut arī tikai tik maza kā sinepju graudiņš, tad tomēr mēs iespētu varenas lietas. Mēs varētu pārstātīt pat kalnus. Ja mēs sacītu uz tiem — pārceļaties no šejienes uz turieni — tie pārceļtos. Un jo dižāka šī glezna top, ja mēs atceramies, ka šie vārdi sacīti dienvidos, kur kalni ir nesalīdzināmi augstāki un dižāki ka mūsu kalni. Un lūk — ticība spēj pārstātīt pat šos varenos kalnus, tik liels spēks ir viņai.

Ja tu spēji sev, saviem spēkiem nešaubīgi ticēt, tad nekas tev nav neiespējams. Ja arī varenie kalni uz reizi no vietas neizkustētos, tad tomēr tu iespēj garākā laika posmā veikt darbus, kas dažkārt līdzināmi šiem kalniem. Darbus, par kuriem ļaudis tevi apbrīnos, tavu vārdu daudzinaš.

* * *

Lūgšim Dievu!

Mīļais debesu Tēvs! Māci mums ticēt sev, saviem spēkiem! Stiprini mūsu sirdīs ticību, ka mēs spējam veikt lielus darbus, kas līdzināmi dižiem kalniem.

Tēvs, ja Tu būsi ar mums, ja Tu mums mūsu darbos palīdzēsi un stiprināsi mūsu vājo ticību, tad mums nekas nebūs neiespējams, tad mēs tiešām veiksīm darbus, kas būs par svētību visiem, par slavu Tev.

Tēvs, stiprini mūs, svētī mūs! Amen!

II.

Tēvu tēvu laipas mestas,

Bērnu, bērni laipotāji;

Tā, bērniņi laipojat,

Ka pietika mūžiņam. (T. dz.)

Par kādām laipām gan tautas dziesma šē runā? Vai par laipām, kuŗas tēvu tēvi pārlikuši pāri staignām vietām, pāri dumberājiem, lai bērnu bērni varētu sausām kājiņām izlaipot? Vai par laipām, kas pārmeštas pāri strautiem un atvāriem, lai bērnu bērni viņiem tiktu pāri?

Tēvu, tēvu laipas mestas,

Bērnu, bērni laipotāji —

jā, varētu tā domāt. Mēs tak laipojam tēvu mestās laipās pāri mūklājiem, pāri atvāriem.

Un tomēr šī tautas dziesma runā par citām laipām, par citiem muklājiem un atvariem. Par laipām kuŗas tēvu tēvi metuši bērnu bērniem, tas ir par laipām, kas nesatrūd četros augumos. Un nevien par četriem augumiem še tautas dainotājs domājis, nē, vēl daudz, daudz sirmākā senātnē meklējami šo laipu metēji un vēl daudz, daudz tālākā nākotnē šo laipu laiopotāji. Šīs laipas še domātas svētās tēvu tēvu ierašas, svētie tēvu tēvu tikumi, kuŗus stingri ievērojot un pildot tauta nekad neies bojā. Tie ir kā laipas, pār kuŗām ejot, bērnu bērni nekad neiestigs dumbrājā, neielūzīs atvarā.

Katra atsevišķa cilvēka, tāpat visas tautas dzīves ceļā ir šādi muklāji, šādi atvari. Par tiem pāri mūs var vest tikai mūsu tēvu tēvu derīgās ierašas, viņu labie tikumi, tie ir kā laipas par kuŗām mēs laipojam.

Šo laipu ir daudz, un viena no tām ir dievbijības laipa.

Rītiņā celdamies,
Pirmais — Dievu pieminēju,
Dieviņš man palīdzēja
Šai visā dienīņā.

Pirmā vietā mūsu tēvu tēviem ir stāvējusi dievbijība. Pirmais ko viņš darījis, no rīta piecēlies, ir — pielūdzis Dievu, un Dievs arī viņam palīdzējis visā dienīņā. Ar Viņa svētību viņš staigājis visās savās tekās. Viņa svētību tas vēlējis arī citiem: Dievs palīdz! — tas tak mūsu tēvu tēvu teiciens. Un Dievs arī tiem patiesi palīdzējis, viņus svētījis: vedis saulainā pagātnē, vedis cauri gadusimtu smagai verdzībai un licis tiem atkal ieraudzīt gaišo brīvības sauli, redzēt brīvu, skaistu, aizēnu un spēcīgu atdzimušo Latviju.

Dievbijība ir bijusi kā laipa, kas daudzus un visu tautu ir glābusi no muklāja, no atvara. Tā ir glābusi un glābs vēl arī daudzus no mums. Tā ir viena no visnepieciešamākām tēvu tēvu mestām laipām, mūsu tēvu, tēvu, kas sacījuši:

Tā, bērniņi, laipojat,
Kā pietika mūžiņam!

Kā tas saprotams?

— Jā, laipas ir jākopj, aizvien jāatjauno. Vai! tai tautai, kas nevērīgi par šīm laipām laipos! Satrunējušas laipas ne-

spēs nest laipotājus un tie agri vai vēlu ielūzīs atvarā, vai ie-
grims muklājā.

Mums nevien svēti jāpilda, bet arī jāšargā un jāglabā tēvu
tēvu mestās laipas — viņu ierašas, viņu tikumi, ka mūsu sirdīs
un mūsu dzīvē tie aizvien atjaunojas, tad tikai mūsu tauta ziedēs
un zels saules mūžu.

* * *

Lūgsim Dievu!

Mīlais Tēvs! Māci mums saprast, cik labas ir mūsu tēvu
tēvu krietnās ierašas, cik gudrs ir tas padoms, kuŗu Tu viņiem
esi devis, lai tie mestu laipas pāri muklājiem un atvāriem, kas
mūsu dzīves ceļā. Ak Tēvs, māci arī mums šīs ierašas šargāt
un turēt svētas, ka mēs tās kā svētu jo svētu mantojumu va-
rētu reiz nodot tālāk nākošām audzēm!

Svēti mūs, Svētais Tēvs, mēs Tavi bērni lūdzam Tevi no
sirds! Amen!

GRĀMATU APSKATS

Julius Schieder, **Katechismusunterricht**. Zweite Auflage. München, 1934. 197. lp. — D. Dr. Martin Schian, **Der junge Pfarrer**. Grundsätzliches und Praktisches zur Führung des Amtes. Dresden, 1936. 119. lp.

Kad iznāk jauna grāmata, tad mēdzam no tās gaidīt kaut ko jaunu. To arī sola J. Šiders. Viņš gan negribot iet jaunus ceļus, tomēr sniegt jaunu apgaismojumu. Kāds ir šis jaunais apgaismojums katķisma mācīšanā? To redzam jau grāmatas otrā praktiskā daļā, bet sevišķi pirmajā principiālajā. Tajā viņš jautā vispirms, kas ir katķisms un kas ir reliģijas mācība. Katķisms ir baznīcas vārds, kas ir kautkādā kārtā Dieva vārds. Tāpēc ikvienam, kas grib zināt to, kas ir katķisms, jāzina, kas ir D. vārds. D. vārds ir D. runātais vārds, kurā D. nevien runā, bet arī darbojas. Šis vārds atrodas baznīcā. Kur tā atzīst bībeles vārda pirmātu, tur Dievs baznīcas vārdu dara par savu vārdu. Katķisms nav tikai paīdagoģisks līdzeklis, viņš nestāsta tikai par Dieva darbību, bet viņš ir pats D. vārds, caur kuŗu D. runā uz draudzi arī tagad. Bet arī katķisms ir D. vārds tikai tiktāl, cik tas „umdeutet ist vom Gotteswort im Bibelwort“ (8.). Reliģijas mācība nav mācīšana, bet sludināšana. Rel. skolotājam jābūt cilvēkam, kas pats sadzirdējis D. vārdu, bez tā viņam katķisms būs tikai cilvēka vārds. Arī viņam priekšā ir draudze, kaut arī jauna un skolas telpās. Tādēļ rel. mācība ir tikai sludināšanas speciālgadījums un arī viņā jāievēro sludināšanas vispārējie noteikumi: klar und wahr. Herberta Cillera metode cēlusies no ideālisma un Pfenningstorfs ar savu pārdzīvojumu iziet no romantisma, tās abas neatbilst evaņģēlijam. Tā sludināšanā rel. mācībā labāk turēties pie šādām 4 pakāpēm: nomina, res, actum un verbum. Šī metode pasargā rel. mācību no viņas lielākā ļaunuma — morālisma un viņai bībele nav uzskatāmas materiāls, bet autoritāte. Ar 27. lp. sākas praktiskā daļa, kurā katechezā uzņemta visa katķisma viela. Vispirms viņš liek izprast katķisma vārdu (nomina), tad izlobīt tā lietišķo kodolu (res), kā tam reagē draudze (actum) un beidzot ietekmēt personīgi klausītāju resp. skolnieku-konfismandu. Šiders negrib, lai visas šīs pakāpes tiktu katrā katechezē izlietotas, var mainīt arī viņu kārtību, tikai pasniegšanai jābūt dzīvai un uzskatāmai. Katķisma tekstam nav jāpieiet burtiski un nav jānomocās ap tā burtu. Tomēr teksta otra puse nav tikai izskaidrojums vien. Šī grāmata mūsu rel. skolotājiem būs, bez šaubām, kaut kas jauns. Ir vērties, lai viņš to pārstudētu. Mācītājiem tā nevien dos jaunu, auglīgu sava darba pārbaudi konfermācijas mācībā, bet arī gatavus rāmjus mācības pasniegšanai.

Ar nelielu, bet glītu grāmatu nācis klajā M. Šiāns. Viņš ir praktiskās teoloģijas profesors un bijis ģenerālsuperintendents Šlēzijā. Kā piedzīvojis strādnieks garīgā laukā viņš grib dot padomus jaunajiem mācītājiem. Ar sapratēja sirdi viņš sāk sekot jaunajam mācītājam, kur

tas uzsāk savu amatu. Kādas bailes tur sagādā prezentācijas sprediķis, kādas grūtības bieži vietu meklēšanā! Pirmie soļi jaunajā vietā spējami baznīcā. Ar to vispirms jāiepazīstas, daudz nākas par to gādāt. Tai jābūt savai baznīcai, kas sirdī nesama. Mācītāja māja, uz kuŗu raugās visas acis. Kā tajā iekārtoties, kā tajā savienot vienkāršību ar glītumu un kristīgo garu. Turpin jāstopas arī ar draudzi. Tā vēlas, lai viņu pazītu un mācītājs, satiksmē ar draudzes locekļiem, izsargātos no augstprātības — šī ļaunākā grēka lauka draudzes acis. Mācītājiem jābūt tuvu tautai, bet ne saistītam ar to, lai to varētu pārskatīt un vadīt. Lai mācītājs kļūtu visu cienīts un nopietno un uzticīgo draudzes locekļu mīlēts. Jāatrod vajadzīgais kontakts ar draudzes vadošām personām, bet lai nenonāktu atkarībā no tām.

Mācītāja darba kulminācijas punkts — dievkalpojumā. Tajā nedrīkst iet ar ikdienas rūpēm. Kā dievkalpojumā izturēties, kā pēc dievk., tas viss gulstās uz jauna mācītāja sirds un prasa skaidrības. Sprediķošanas prieks, bēdas un cīņas. Bez tām bēg sprediķošanas prieks. Tukšas baznīcas var tapt arī mācītāja dēļ. Augstākais brīdis dievk. ir vakarēdiens, par kuŗu jāgādā, lai tas norisinātos cienīgi un iespaidīgi. Amata darbi un izturēšanās pie galda. Arī tur visur mācītājam jābūt pilnā mērā mācītājam un arī cilvēkam. Konfirmandi nes daudz prieka, bet uzliek arī mīlzīgu atbildību. Dvēseļu kopšanas iepriekšnoteikums — draudzes uzticība. Kā to iegūt, cik ātri to var zaudēt! Bez dvēseles kopšanas draudze atsvešinās no mācītāja. Bieži mācītāju apgrūtina kancelejas darbi, kur tik daudz nekārtību un nolaidību gadas. Bet bīstami arī tas, ja mācītāji kļūst pārgarīgi. Nesaticība amatbrāļu starpā ir traips. Nav tā, ka nebūtu ceļi, lai no tā izsargātos. Liela nozīme mācītājiem savstarpīgi turināties. Jauni mācītāji vajadzīgi. Viņu jaunība ir sveicama draudzēm un amatbrāļiem. Bet vienu jaunajiem beidzot ņemt vērā liek šo: ne ar varu, tā garīgā dzīvē nes vienīgi jaunumu, bet ar pacietību. Grāmatu Š. uzrakstījis, sekojot jaunu mācītāju lūgumam. Kaut tie sēdējuši zem prakt. teol. katedras, apmeklējuši seminārus, tomēr Š. pārļiecināts, ka še padomi noderēs! Vai mums nē? Kandidāti un jaunie dienestbrāļi, te ir grāmata — mums.

Sturm un Stille. Eine Sammlung von Zeitpredigten und Gelegenheitsreden, herausg. von Pastor Heinrich Stuhmann 17. Jahrgang 1934./1935.

Ich glaube, darum rede ich. Glaubenszeugnis einer mitbekennenden Gemeinde. Zwölf Predigten von Prof. Liz. Dr. Friedrich Delekat. Im Furche-Verlag, Berlin, 1936.

Mācītāja Sturmana izdotie sprediķi iznāk jau 17 gadu. Šoreiz tie ir sprediķi par brīvi izvēlētiem tekstiem. Izdevums iznāk burtnīcās, reizi mēnesī un tam ir vairāki līdzstrādnieki. Viņu sprediķi ir vairāk līdzīgi viens otram, kā mēs to būtu gaidījuši. Sprediķiem līdz iet arī lielāks skaits kazuālrūnu. Tur sastopamas runas turētas ziemas svētku priekšvakarā, ciešanu laikā, jaunatnei, bikts runas, pāris gatavu referātu draudzes vakariem u. c. Kas šajos sprediķos meklēs ko sevišķu, tas varbūt

jūtīsies vīlies. Interesanta ir sprediķu tematika. Zīmīgāka ir dažā kazuālruna. Viss izdevums vai nemaz neskar vācu baznīcas tagadējās cīņas. Dažai burtņīcai pievienots pielikums ar virsrakstu „Werk und Wehr“, kas satur to, ko mēs mēdzam saukt par sprediķu piemēriem. Visā gada izdevumā, tādu ir skaitā 22, visi derīgi un izlietojami. —

Tikko iznākusi Delekata grāmatīna, kas satur 12 sprediķus. D. saka, ka pēdējā laikā evaņģeliskie sprediķi ir mainījuši savu stilu un saturu. Mēs stāvam baznīcas cīņas laikmetā, kurā sprediķa uzdevums ir par visām lietām sniegt skaidru mācību (klare Belehrung) un kalpot ne tik daudz atsevišķai dvēselei, bet draudzei. Šajā ziņā D. sprediķi ir laikmetiski. D. ir apliecības virziena pārstāvis. Viņa sprediķi ir lietišķi, ilustrēti ar dažu zīmīgu piemēru. D. nepolemizē ar sev pretējo baznīcas virzienu, viņš stāv cīņā ar laikmetisko garu. Visi sprediķi iedalīti tā, ka katrs no tiem atbilst kādiem baznīcas svētkiem, vai to laikiem. Kad pārlasīti visi minētie sprediķi, tad gūst iespaidu, ka D. tomēr par daudz skaidro un māca un gribētos, lai personīgā stīga dzīvāk izskanētu. Tomēr ir vērts ar D. sprediķiem iepazīties.

Māc. A. Birznieks.

Adolf Ermann: **Die Religion der Aegypter.** Ihr Werden und Vergehen in vier Jahrtausenden. Berlin: de Gruyter & Co. 1934. 465 lpp. 10 tab.

Grāmatu galdā ik gadus parādās vērtīgi jauni izdevumi. Bet lieli un vispusīgi darbi atsevišķās zinātnes disciplīnās piedzimst retāki: dažas reizes gadu desmitos. Ēģiptologs Ad. Ermanis nepretendē pats uz šādu godu (priekšvārdos: „Ein vollständiges Buch, in dem auch der Fachgelehrte nichts vermisst, will ich nicht geben...“). Bet lasītājs, kas biezo, bet viegli izlasāmo sējumu būs turējis savās rokās, atzīs, ka Ermana grāmatai ierādama izcila vieta, jo viņu sarakstījis speciālists, kas gadu desmitiem nodarbojies*) ar ēģiptiešu valodas, rakstniecības un reliģijas problēmām. Autors patstāvīgi interpretējis dažus tekstus, tos citēdams burtiskā tulkojumā. Izdevējiem jāpateicas par to, ka viņi nav taupījuši līdzekļu tekstu un ilustrāciju labai reprodukcijai un bagāto sējumu piedāvā par samērā zemu cenu (R. M. 7,50 = apm. 10 latiem). Jānožēlo tikai, ka trūkst alfabētiska resp. chronoloģiska izlietotās literatūras saraksta, kurū gan atvieto pie katras nodaļas piederīgās piezīmes grāmatas beigās (441—456 lpp.).

Autoru interesējusi galvenais ēģiptiešu reliģijas attīstība (lpp. 1.), kurū tā pārdzīvojuši četrus gadu tūkstošos. Šī attīstības gaita nav taisnai līnijai līdzīga. Netrūkst tai arī loģisku pretrunu un mūsu domāšanai svešu elementu (piemēram: īpatnējā reliģiskā simbolismā, kur mistiskā izjūta

*) Ermann, Ad.: Die aegyptische Religion. Handbücher der kgl. Museen. 1904. 1909² tīk.: angļu (Griffith), franču (Vidal) un italiešu (Relleguini) valodās. Tāpat viņa raksti par hieroglīfiem (izd. Göschen) un ēģiptiešu literatūru.

slēpjas „aiz animālisma maskas“ u. c.) Bet reizē te parādās arī cilvēka dzīves gudrība klasiskā formulējumā, [„saki taisnību, klausī taisnībai, jo viņa ir liela un varena“ (piramīdu teksti) „svešā namā neskaties uz to, kas tur aplams: tava acs lai to redz, bet tu klusē un nestāsti to ārpusē citiem“. „Atrs cilvēks ir kā koks, kas top malkā sacirsts, bet kluss cilvēks kā koks, kas dārzā nes augļus.“ (t. s. Ānija grāmatā)], dzejas pērles (dziesmas saulei — [piemēram iz priestera Ejes kapa: „cik skaista tu parādies pie debess juma, tu dzīvā saule, kas pirmā bijī“] u. t. t.) un reliģiskas atziņas. —

Reliģiskie priekšstati Ēģiptē ir ļoti raibi un dažādi. To rāda dažādo dievību tēli ar dažādu kustoņu galvām. Mitoloģijā debess ir iedomāta sieviešu, bet zeme vīriešu kārtā. Zemes dievs atgūlies, uz viņa „muguras“ aug stādi — pār viņu noliekusies debess dieviete — Nūta. Telpu, ko ēģiptieši dēvē par „tukšumu“ (Šū“) vēlāko paaudžu fantāzija esot pārvērtusi par dievību, kas abām paceltām rokām, kā stutēm, atbalsta debess jumu. Pazeme ietilpst kā trešā nepieciešamā sastāvdaļa ēģiptiešu kosmoloģijā. Pa-upi saule var savā laikā uzbraukt debesis un nobraukt pazemē. Saule, varbūt, ir centrālais elements ēģiptiešu reliģiskā kultā un dzīvē (templis Hornsam Heliopolisā). Dīvainas teikas senatnē saistījās ar šiem dievību tēliem. Osiris'a teiku ciklā cilvēkam tiek stāstīts, ka taisnības princips ir stiprākais un dievība uzvar pat nāvi (69. lpp.). Autors negrib to tuvāki analizēt, dažādos laikmetos viņa dažādi ir interpretēti (lpp. 40., 70. u. s.). Tā pati dievība personificē: a) plūdus, b) zemi un c) dievu, kas valda mirušo valstībā.

Ēģiptiešu reliģijas attīstības process tomēr nenorit nedz neaizkavētas attīstības, nedz brīvā fantāzijas lidojuma gaitās. Ēģiptē prāts un vara ir centušies sev pakļaut tautas ticējumus. Ēģiptiešu teologu skolas ir centušās sistematizēt un dogmatizēt reliģiju. Lokālām svētnīcām bijuši savi novirzieni, kurus autors cenšas raksturot (88—101. lpp.) Interesanti atzīmēt, ka arī ēģiptiešiem bijuši savi „eksēģēti un homilēti“. Dominē „allegoriskā metode“.

Kad svešā vara, kas ap 1700. g. pirms Kr. bija ielauzusies Ēģiptē, salūza, tad XVIII dimastijas laikā Ēģipte piedzīvoja vēl neredzētas varas uzplaukuma laikmetu. Dievs Amon's-Rē ir šo valdnieku „Deus protector“. Dažādu senu dievību atribūti kļūst par viņa īpašumu. Veģetatīvie un solārie elementi viņu padara par „visas dzīvības sargu“. Viņu godina „cik tāla ir zeme, cik augstas debesis, cik dziļa ir jūra“.

Ammofisa III (1411—1375) un viņa pēcteča un dēla Amenofisa IV laikmetā sākās reliģiskās dzīves reformas. Ierosinātāji varbūt (Ed. Meijera (Meyer) un Ermana uzskats) bija inteliģento aprindas. Bet bez atbalsta no „augšas“ tās nebija iedomājamās. Saules dievības kultu sāka atbrīvot no citiem elementiem, kas neskatoties uz universālisma ieskaņām (sk. augšā), tomēr vēl piemita agrākās saules dievībai veltītās himnās. Ammofiss IV, ļoti īpata persona senā orienta vēsturē, ar zvērastu apliecinājis savu piederību dievam Ahet-Atonam. Reformas nepagāja garām valodai un mākslai. Šēfera (H. Schäfer) pētījumi par ēģ.

mākslu). Uzrakstu un attēlu saturs mainās, tas kļūst brīvāks un dzīvei tuvāks. Tomēr šis valdnieks, kas attēlots allaž kopā ar savu dzīves draudzeni, skaisto Nofretēti, un „trausliem“ bērniem, ārpus ģimenes pavārda, šķiet, bijis nesaudzīgs patvaldnieks. Viņa mācība (lpp. 122) esot vienīgi pareizā (Tell Amarna's dokumenti). Galvenie šīs reliģiskās reformas trūkumi tomēr bija tie, ka ar aizkapa dzīves problēmām tā nenedarbojas. Saules gaismā tika celta zemes dzīve, bet aizsaule nogrima tumsā. Tādēļ reforma sabruka. Raksturīgi autors definē ēģiptiešu reliģiju šādiem vārdiem „kamēr ebrēji un grieķi samērā reti un ne labprāt runā par savu aizgājēju likteni, ēģiptietis domā arvienu par viņiem; viņš pūlās, gādā par viņiem“ (207 lpp. p.). Divi nodaļās (14. un 15.) autors raksturo šo ticību un gādību par mirušiem un trešajā (16.) rāda šīs ticības attīstību vēlākā laikmetā. Ja senās ēģiptiešu reliģijas dievību priekšstati bija pa daļai zoomorfi, tad mirušo kults savu kārtu ir stipri antropomorfs. Mirušais dzīvo pazemē tālāk. Pīramīdes un mūmijas, ēdienu un dzērienu veltas sniedz cilvēku gādības spilgtākās liecības. Itin kā cilvēkam būtu mūris ceļam pret iznīcību — nāvi, un tas savām rokām spētu paturēt aizgājējus pie sevis.

Šinī sakarā mināma maģija, kas Ēģiptē ir kupli plaukusi. Bet sabruka valsts un sagruva tempļi. Un vareno ķēniņu (piem. Ramsesa II) mūmijas nācās apslēpt svešās kapenēs, lai viņas pasargātu no zagļu un iebrucēju rokām. Grāmatas noslēgumā nodaļās attēloti šie vēstures posmi un parādīta ēģiptiešu reliģijas ietekme uz citām tautām.

Priv. doc. F. T r e u s.

Miguel de Unamuno **L'agonie du christianisme**, traduit du texte espagnol inédit par Jean Casson. Paris, Rieder, MCMXXV.

Migēls de Unamano savu Kristietības agōniju sarakstījis 1924. gadā un klajā viņa nākusi gadu vēlāk, tā tad grāmatu plauktā viņu klāj jau vairāk kā desmit gadu putekļu kārtā. Tomēr šī grāmata neatvairāmi ieinteresēs katru, kas iepazinies ar slavenā Salamankas profesora otrtik veco grāmatu Dzīves traģiskās jūtas, kuŗu nupat tulkojumā latviešu lasītājiem pasniedza viņa māceklis Konstantins Raudīve.

Viena no Kristietības agōnijas interesantākām īpatnībām ir viņas tapšanas vēsture, jo šī grāmata ir pasūtījuma darbs. Kad Unamuno kā „savas nelaimīgās tēviņas militārās tirannijas“ padzīts trimdnieks — jo atkal bija viena no Spānijas revolūcijām — nonāk beidzot Parīzē, viņu uzmeklē P. L. Kušū (Couchoud) un lūdz manuskriptu rakstu sērijai par kristietību, kas iznāk Parīzē Pušū vadībā. Unamuno pieņem ne tikai uzaicinājumu, bet arī Kušū proponēto temu, „lai tajā ietvertu sava trimdas laika reliģiskos un mistiskos pārdzīvojumus“. Tādā kārtā Kristietības agōnijas pirmpublicējums iznāk franču valodā, rakstu sērijā, kur tam blakus Kušū slavenā Jēzus mistērija (Le mystère de Jésus) un t. s. hollandiešu kristiskās skolas pārstāvju ražojumi.

Savu temu precizējot, Unamuno skaidri pasaka, kāpēc viņš šajās

lappusēs runās par kristietības agōniju, kas ir agōnija viņa izpratnē, un grāmatas III nodaļai viņš liek virsrakstu: „Kas ir kristietība“.

Agōnija, *ἀγωνία* ir cīņa. Kas eksistē, tas dzīvo agōnijā. Te ir spraigums, pretstati, divi pretēji spēki. Kad Unamuno izlasa l'Action Française 1903. gada programmā, ka īsts nacionālists savu tēviju stāda pāri visam, visus jautājumus atrisina nacionālo interešu aspektā, viņš atceras vārdus: „Mana valsts nav no šīs pasaules“. Kristietis tā tad visas problēmas atrisina mūžīgās pestīšanas, mūžības aspektā. Tēvija? Īsta kristieša tēvija nav no šīs pasaules, savu tēviju viņš upurē patiesībai. Bet kad Unamuno apmeklē San Etjenna pareizticīgo baznīcu Žorža Bizē ielā, un atrod tur Kristus tēlu ar uzrakstu: „Es esmu ceļš, patiesība un dzīvība“, viņš iedomājas, ka ceļš un dzīvība varbūt nav tas pats, kas patiesība, ka var būt pretrunas starp patiesību un dzīvību. Un lūk — tas viņam liek domāt par kristietības agōniju, par viņas agōniju sevī un katrā no mums. „Tas, ko es tev, lasītāj, ceļšu priekšā,“ saka Unamuno, „ir mana agōnija, mana kristieša cīņa, kristietības agōnija manī, viņas nāve un augšamcelšanās katrā manas intīmās dzīves momentā.“

Mēs zinām izteicienu: dzīve ir cīņa; Unamuno saka: dzīve ir agōnija — pret nāvi, pret patiesību, pret nāves patiesību, un citē kādu franču materiālistu: dzīve ir to funkciju kopojuums, kas pretojas nāvei. Arī Kristus mums nav atnesis mieru, bet cīņu, — tā tad agōniju — te Unamuno piemin Mt 10, 34—37 un Lk 12, 49—54. Bet miers? Jā, evaņģēlijs daudz runā par mieru. Bet tas ir miers, kas iegūts cīņā, un arī tas nozīmē agōniju. Kristietība pirmatnējā veidā ir dzīve, cīņa, agōnija, viņa ir dievcilvēka kults, dievcilvēka, kas piedzimst, cieš, agōnizē, mirst un ceļas augšām, lai agōniju nodotu saviem ticīgajiem. Arī pati augšamcelšanās ticība jau veido agōniju, kur vienā pusē judaistiskā un fariseistiskā miesas augšamcelšanās, bet otrā pusē hellenistiskā un platōniskā dvēseles nemirstība. Te Pāvila un arī visas kristietības agōnija.

Bet katrai cīņai un sadursmei — un tikai tā jāsaprot Unamuno agōnija — ir savs iznākums, uzvarētājs un uzvarētais. Kas uzvar kristietības agōnijā? Unamuno atbildi dod kādā citā nodaļā, runādams par Pāvila agōniju, kas izcīnījis savu labo cīņu — *τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι* (2 Tīm. 4,7). „Vai viņš uzvarēja? Šajā cīņā uzvarēt nozīmē kļūt uzvarētājam. Agōnijas triumfs ir nāve. Un šī nāve varbūt ir mūžīgā dzīvība.“

Atsevišķu nodaļu Unamuno veltījis sociālajai kristietībai, — kristietības attiecībām pret valsti, sabiedrību, īpašumu, kultūru. Te ir bezgala daudz problēmu, bet Unamuno tās nošvītro. Tāda problēma nevar būt, jo ir sacīts: „Mana valsts nav no šīs pasaules.“ Viņš, kas šos vārdus teica, pēc ceturtā evaņģēlija liecības (11,47—51) arī nāvē gāja tāpēc, ka viņam bija cita tēvija, tāpēc, ka viņam neeksistēja politiskā oikonomija, dēmonkratija, patriotisms. Kristietībai nav sakara ar dēmonkratiju, ar pilsoņu brīvību vai tiranniju, vēl mazāk ar zinātni. Kristīgai misijai nav jāatrisina oikonomiski un sociāli problēmi, nav jāsadala zemes īpašumi. Kristus pie sevis aicina bagātos un nabagos, vergus un tirannus,

noziedzniekus un bendes. Mēs varam gan aplūkot civilizācijas attiecības ar protestantismu un katolismu, bet evaņģeliskai kristietībai ar civilizāciju un kultūru nav nekādu sakaru. Tāpēc kristietība ir indifferenta pret karu un mieru. Šis pasaules karš un miers neskaņ Kristus valsti. Kristietības agōnija nav ne pasaulīgais karš, ne pasaulīgais miers.

Bet — kristietība nevar eksistēt bez civilizācijas un kultūras, un tur, lūk, sākas kristietības agōnija. Nekristīgās valstīs reliģija bija politiska; kristietībā — apolitiska. Bet kopš viņa kļuva katoliska, viņa izvērtās par valsts reliģiju un politiska kļūda pagānizējās. Kādu mieru gan sludina romiešu baznīca? Savā laikā spāniešu priesteri kādā kolektīvā dokumentā proklamējuši karu, lai Marokā nostiprinātu civilu protektorātu. Un to, apzīmē par krusta karu! Iesaucas Unamuno, kas krusta karus vispār uzskata par kristietības agōnijas augstāko izpaudumu. „Ja katoliskā baznīca grib palikt kristīga,“ tāpēc saka Unamuno, „viņa nedrīkst sludināt ne karu, ne mieru. Nīčše ir runājis par to, kas ir viņpus labā un ļaunā. Kristietība ir viņpus, vai labāk sakot šaipus kara un miera.“

Kā dabīgs secinājums te izriet kristības individuālais raksturs, pilnīgā patstāvībā, tāpēc arī Unamuno sekojošā VIII nodaļā runā par absolūto individuālismu (L'individualisme absolu). Bet arī šim individuālismam nav pilnīgas realizācijas. Īsta individuālisma nav pat protestantismā, tāds pēc Unamuno domām var pastāvēt vienīgi celibātā. Kristietība ģimenē nav vairs tīra kristietība, bet kompromiss ar laikmetu, ar gadsimtu. Lai sekotu Kristus, jāpamet tēvs, māte, brāļi, sieva, bērni. No otras puses — patiesas individuālas dzīves nav arī mūku sabiedrībās. Mūki viens otram palīdz, aprok savus mirušos. Individuālās dzīves ideālam tuvojas vienīgi eremīts. Unamuno reiz sastapis spāniešu zinātnu vīru, kas turpat jau 60 gadu vecumā mācījies braukt ar divriteni. Savu rīcību paskaidrojot viņš teicis, ka tas esot līdzeklis visindividuālākai kustībai. „Nē, don Žozē,“ atbildējis Unamuno, „individuāla kustība ir — staigāt vienam, kailām kājām, un tur, kur nav ceļu.“ Citiem vārdiem — dzīvot vienam un kailam tuksnēsī. Progress? Kristus un tiem, kas ticēja tuvajam pasaules galam, progress bija tukša skaņa. Svētumā ne-progressē. Kristīgais netic, ka progress palīdz dvēseles pestīšanai. Pasaulīgai, vēsturiskais progress nesagatavo dvēselei ceļu pie Dieva. Progressa doktrīna ir Nīčšes pārcilvēka doktrīna; kristīgais netiecas kļūt pārcilvēks, bet nemirstīgs. Pēcnāves progress? Te Unamuno atgādina atcerēties Danti, viņa drausmīgi agōnisko Dievišķīgo komēdiju.

Šajās lappusēs lasītājam viegli iepazīt Dzīves traģisko jūtu autoru, mēs nemaldīgi uzminētu to arī tad, ja Kristietības agōnijas sacerētāja vārds nebūtu grāmatas titulā. Kaut arī tik raksturīgā stilā un izteiksmē, sentencēs, paradoksos un plašajos tīri filozofiskos ekskursos ir krietna tieša patukšas rētorikas un pozes, grāmata lasāma ar neatslābstošu interesi. Varbūt tāpēc, ka šī rētorika, šīs pozes nav gribētas, nav „taisītas“, bet ir autora neatņemama būtības daļa, tāpēc, ka šeit visīstākā vietā klasiskais franču teiciens: le style c'est l'homme. Bet mums, latviešu lasītā-

jiem, Kristības agōnija tomēr arī nespēj būt nekas cits, kā oriģināla un interesanti uzrakstīta grāmata, kas gan laistas vaļāvīksnas krāsās, bet iesildīt un aizraut nespēj. Kaut rakstīta zem Francijas saules, tālu no asiņainās revolūcijas liesmām viņā pusē. Pirenejiem, šī grāmata tomēr dzimusi drausmīgi reālistiskā spāniešu krucifiksa ēnā. Mums šis krucifikss ir svešs.

Grāmatas vadmotīvs — agōnijas tema pēdējo reizi izskan darba noslēgumā, jau gluži vizionārā ainā. Pie triumfa arkas Parīzē, kur deg mūžīgā liesma un apglabāts franču nezināmais kareivis, notiek patriotiska ceremonija. Tur redz dievietes Francijas republikas prēzidentu ar valdību un ģenerāļu svītu. Tie sablīvējušies pie akmeņiem, kas savos uzrakstos pauž asiņaino impērijas glōriju. Procesija aiziet. Kad apklusuši nācionālistu un kommūnistu kļiedzieni, kas manifestē pēcpusdienā, vientuļa un klusa pie nezināmā dēla kapa pienāk nabaga ticīga māte un klusi lūdz: „Lai nāk T a v a valstība...“

R. S k r ā b ā n s.

Iss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas Virsvaldes izdevumā:

1. A. Vollmārs, **Keizara pase**. Tulkojis G. Š. „Rakstu avota“ 6. numurs, 36 lpp. Stāsts par trim bērniem, kas vieni paši ceļo uz Ameriku pie vecākiem un par to, kā krustmātes rakstītā pase — Jaunā derība ar ierakstu: „Ko jūs vienam no šiem bērniem darījuši, to jūs man esat darījuši“, ko viņa pati nosauc par Dieva pasi (17) — nes bērniem ceļā svētību. Ieteicama bērniem.

2. P. Gulbis, **Cauri restotiem logiem**. „Rakstu avota“ 7. numurs, 32 lpp. Še autors, kā Jelgavas cietuma mācītājs, apraksta savus pieredzējumus cietumnieku dvēseles kopšanas darbā. Viņa nolūku izteic vārdi: „Te dabūjam skatīties cauri restotiem logiem un redzam, kāda cilvēka traģēdiju un ciešanas, ko sagaidījis viņš pats sev, neceldams savas dzīves labklājību un laimi uz drošajiem ticības un dievbijības pamatiem, bet ļaudams savos pasākumos iedarboties tumšajām grēka un ļaunuma varām“ (9). Tas gan ir sacīts par vienu gadījumu, bet to varam arī attiecināt uz visiem aprakstītiem gadījumiem. Sevišķi interesanta ir nodaļa „No spītības pie asarām“, kas rāda cik sarežģīti ir dažkārt cietumnieka dvēseles ceļi un cik lielu pacietību, uzmanību un dievīšķīgu spēku šādu dvēseļu kopšana prasa no mācītāja. Grāmatiņu varam izlasīt ar interesi un tā mācītājiem un skolotājiem dod arī vienu otru raksturīgu piemēru, ko der izlietot svētrunās vai citos gadījumos. Tikai tā ir par īsu. Min nedaudzus gadījumus. Pieminot šo grāmatiņu, gribētu piezīmēt, vai mūsu cietumu mācītājiem nevajadzētu stāties pie plašākiem savu pieredzējumu aprakstījumiem. Ārzemju literātūrā, sevišķi vācu, atrodamas grāmatas, kurās cietuma mācītāji, aprakstot viņu kopto dvēseļu tumšos ceļus un traģēdijas un gaišos atdzimšanas brīžus, māca daudziem lasītājiem atrast īsteno dzīves mērķi, saprast patieso dzīves jēgu, ticēt Dievam

un darīt labus darbus un audzinātājiem dot bagātīgu illūstratīvu vielu. Nupat teiktais lai noder par ierosinājumu, kam drīzā laikā sekotu piepildījums: lielā stila rakstīta cietuma mācītāja atmiņu grāmata.

Valtera un Rapas akc. sab. izdevumā:

1. V. Lamsters, **Lielie vēsturiskie ceļojumi.** Ar 30 illūstrācijām. „Jaunā zinātnieka“ 43. numurs, 120 lpp. Autors sniedz diezgan sīkas ziņas par lielākiem vikingu ceļojumiem, tad ceļojumiem uz austrumiem, Austrālijas, Amerikas un Okeānijas atklājumiem, tāpat arī ziņas par ievērojamiem ceļotājiem — Marko Polo, Vasko da Gama, Magellanu, Kolumbu, Kuku un c. Grāmata pasausa, jo vairāk sniedz faktu virknējumu. Autors fanātisks ģeografs, kas pasaulē redz vienīgi ģeografiju. Neapdomīgs spriedumos, piem., saka, ka ar 5. g. s. pēc Kristus „iestājas tas gara tumsības periods, ko vēsturē dēvē par Viduslaikiem“ (3.), bet pats tam runā pretī, rakstot par Benonu un Albertu Lielo, kam lieli nopelni viduslaiku zinātņu attīstībā. (38.).

2. V. Pelcis, **Britu pasaules impērija.** „Jaunā zinātnieka“ 44. numurs, 94 lpp. Še atrodam ziņas par britu impēriju, kas aptver ceturto daļu no pasaules. Vispirms autors lasītāju iepazīstina ar Anglijas valsts iekārtu, angļu raksturu, ideāliem, dzīves uztveri, tad ar Lielbritānijas salām un Iriju, šīs impērijas daļām Āzijā, Amerikā, Āfrikā, Austrālijā, un pēdīgi britu impērijas tirdzniecību, bruņotiem spēkiem un tirdzniecības sakaru līnijām. Ļoti konspektīvs raksts.

3. Anna Grēviņa, **Viduslaiku pils.** „Jaunā zinātnieka“ 45. numurs, 106 lpp. Autore sniedz aprakstu un ziņas par pils ārējo un iekšējo iekārtu, bruņnieka bērnību, jaunekļa gadiem, pils kungu un dāmu apģērbu, azaidu ikdienā un svētkos, medībām, viesiem un izpriecām, mīlestību un ģimeni, ieročiem un kaujas tērpu, turnīru, divkauju un sodiem un bruņnieka mūža galu. Grāmata ievēd mūs vispāri viduslaiku bruņnieku dzīvē, rāda viņu ideālus un centienus, kā arī viņu dzīves metiņumus un satānismu (skat. piemēram, nodaļu „Bruņnieku baušļi“). Tā noder visiem, kas grib zināt kaut ko par to dzīves veidu, ierašām un darbiem, kas noritēja arī mūsu zemju bruņnieku pilīs (ievietoti arī Bauskas, Cēsu un Rīgas pils skati).

4. Gustavs Frensens, **Jerns Ūls.** Romāns. Tulkojusi Ruta Kegī. 370 lpp. Jāpriecājas par šī pazīstamā romāna tulkošanu latviešu valodā, kas sarakstīts jau pirms trīsdesmitpieciem gadiem un tagad to latviešu lasītājiem nodod J. Gr(īns) teikdams: „Lasot Frensena darbus, lai lasītājs domātu: mīlēšu arī es savu dzimteni, viņas dabu un ļaudis tā, kā šis holšteiniētis savējo“ (7.). Kā sarkans pavediens romānam virzās cauri reliģiskā atziņa, ka cilvēka pūles bez Dieva svētības ir veltīgas, to apgalvo kvēla mīlestība pret dzimto sētu, kas stiprāka pat par ilgām pēc izglītības. Romānu raksturo dvēseļu pārdzīvojamu spraigums un tikumisko spēku pozitīvisms. Tas ir romāns par cilvēku, kas pēc daudz cīņām atrod pats sevi.

5. A. H. Tamsāre, **Zeme un mīlestība.** Igaunu romāns četrās

grāmatās. Otrā un trešā daļa. Autora saisināts izdevums. Tulkojusi Elīna Zālīte. 554 lpp. Romāna otrā un trešā daļā (pirmā daļa iznāca ap pagājušiem Ziemassvētkiem) autors attēlo igauņu dzīvi ap gadu simteņa maiņu, tautas rēvolucionāro kustību un reakciju. Atzīmējams, ka autors savu varoni Indriķi ievē Dieva meklēšanas cīņās, liek mocīties viņam neticības šaubās, Dievu noliegt un tomēr atkal viņu atzīt. Šo reliģisko cīņu autors parāda spraigā tēlojumā un tai varam sekot ar dziļu reliģisku uzmanību. Daudziem spriedumiem un atziņām piemīt savdabības raksturs, tā piem., pašnāvību viņš noraida ar šādu savdabīgu spriedumu: „Cilvēks nav pats savs suns, ļai viņš liktu ar savām rokām sev auklu ap kaklu“ (550.). Skarti daudzi reliģiski jautājumi, kuŗu dēļ romānu vērts izlasīt.

6. Zelma Lagerlef, **Gesta Berlīngs**. Romāns. Otrs iespiedums. Tulkojis K. Štrāls. 340 lpp. Še aizrādam, ka šis pazīstamais Lagerlefes romāns piedzīvojis otro iespiedumu. A. F.

C H R O N I K A

Latvija

Mācītāju konference.

Latvijas mācītāju gadskārtējā konference notika 16.—17. jūl., tā sanāca Baznīcas ģimnazijas telpās. Konferencē piedalījās apm. 170 mācītāju. Mācītāju sanāksmi atklāja archib. T. Grünbergs ar kopēju dziesmu, savai runai par pamatu viņš ņēma Ps 62.

Pirms stājoties pie darba konference nosūtīja apsveikumu valsts prezidentam Dr. K. Ulmanim un vecākajam Latvijas mācītājam prāvestam Dr. K. Kundziņam Smiltenē.

Archibiskaps konferencei sniedza pārskatu par Latvijas Ev.-Lut. baznīcas patreizējo stāvokli. Pašlaik amatā skaitās: 1 archibiskaps, 131 mācītājs un 13 prāvesti, kopā 205 garīdznieki. Kopā ar 24 emeritētiem — 229 garīdznieki. Ordinēti 6 mācītāji un 1 māc. palīgs. Amatā ievēlēti 4 prāvesti, emeritēti 12 māc., mīruši — 3. Pašlaik mums ir 270 draudzes, vakantas vēl 37, dažas ir

pārāk lielas, tās būtu dalāmas. Baznīcu ir 259, lūgš. namu — 28, mācītāju māju 179, kapsētu — 1574.

Draudžu reliģ.-tikum. dzīvē tā kā mazliet sāk uzrādīt tendenci laboties, sevišķi svētkos baznīcas ir diezgan labi apmeklētas. Parastās svētdienās tas tā vairs nav, negatīvu iespaidu atstāj dažas organizācijas, kas savas sanāksmes noliek taisni dievkalpojuma laikā. Ir arī savas vainas, cerēsim ka nākotnē tās labosies. Viena lieta, kas mūsu draudzēs ir nevēlama, mums nav vairs dzīvā pieauguma, dzimstība mazinas. Šī parādība baznīcai nopietni ņemama. Valsts, sevišķi pēc 15. V. baznīcai ir parādījusi savu labvēlību. Ticības mācības skolās ir obligāta, tikai baznīcai pašai ir jānokārto ticības māc. revīzijas jautājieni. Baznīca grib būt nacionāli-valstiska. Reformācijas mūsu baznīcas dzīvē vajadzīgas, bet tām jābūt nopietnām un dziļi pamato-

tām. Darba vēl daudz, arī trūkumu daudz. Lai Dievs dod mūsu darbam svētību!

Pag. gadā archibīskapa tēvs piedalījies vairākās ārzemju konferencēs, arī šogad viņš tāpat uzaicināts dažādās starptautiskās sanāksmēs. Mūsu baznīcā reģ. dr. locekļu — 363.100, kristīti — 14.125, iesvētīti — 11.192, laulāti — 8097 p. (to starpā 1071 jaukts p.), miruši — 12.063, komunkanti — 196.324 (53%). Kolektes: ārmisijai — Ls 7.449,78, kurlm., neredz., vājpr. — 3.400,76, palīdzības kasei — 2.314,54, dažād. mērķiem — 2.592,84, kopā Ls 16.118,92.

Māc. J. Straumanis referēja par: „Mācītāju ētika“. Ir daž. kļūdas mūsu skolās, tāpat arī teol. studentu dzīvē. Tās atstāj sliktu iespaidu. Dažs pārāk ātri ieiet draudzē. Slikti ka kandidātu gads vairs netiek ieturēts. Šīni ziņā labu ietekmējumu varētu dot krietns pastorāts, bet vecu pastorātu pārāk maz. Daudzas nevēlamas parādības ir arī paša mācītāja privātajā dzīvē. Mācītāju talārā nevar šķirt no mācītāja privātajā dzīvē. Spredīkošanai jāpiegriež nopietna vērība. Dubultamati jāatmet. Skolās vieta jādod sievietēm — teol. kandidātēm. Mācītāja dzīves biedrenei jābūt kristīgai nama mātei, nevis modes dāmai.

Pēc referāta pieņēma arī vairākas tezes.

Prof. L. Ādamovičs referēja: „Latviskums Latvijas evaņģeliskajā baznīcā.“ Kristietība atraisījās no jūdu nacionālisma un tapa universāla. Šeit liela nozīme ap. Pāvilam. Kristietība var saistīties ar dažādām nacionālām parādībām. Nacionāla kristietība būs tur, kur kristietības galv. kodols ir palicis neaizskārts. Vēsture mums arī rāda kristīgas nacionālas baznīcas. Latvijā kristietība ienā-

kusi 4 veidos: 1) krievu pareizticība 11. u. 12. g. s.; 2) katolicisms 13.—16. g. s.; 3) vāciskais luterisms kopš 16. g. s. un 4) Hernhūtes brāļu dr. 18. u. 19. g. s. Par 1. posmu nav ziņu. Par to liecina vienīgi valoda. Pareizticību pārtrauc katolicisms 13. g. s. Tas sāka cīņu pret „mānticību“ — seno latv. ticību. Tā vēlāk arī tika nomākta. Pagāja daudzi gadu simteņi, kamēr Latvija palika kristīga šī vārda īstenākā nozīmē. Brāļu dr. nav specifiska latv. reliģ. kustība, tas ir vācu hernhūtisms. Baznīcas latviskošanu traucēja sveštautiešu baznīcas pārvaldes, arī sveštautiešu mācītāji. Tāpat jauno mācītāju sagatavošana atradās sveštautiešu rokās. Tikai 1915. g. Tērbatā to izlēma pozitīvi. Mūsu baznīcā vienīgi latviskais bijis latv. valoda. Latviskais celtniecības stils arī vēl ir jārada. Maz mums vēl ir latvisku altāra gleznu, māksl. J. Rozentāls nedaudzas ir devis, tagadējiem māksliniekiem tās ne visai padodas, mākslinieku jaunā paaudze ir dievturu garā. Dzeja — vācu dziesmu tulkojumi, oriģināli — atdarinājumi. Dzeja pieblīvēta ar „Kanaanas valodu“. Gandrīz vienīgais latviskais baznīcas dzejnieks ir L. Bērziņš, Sanderam — labākā gadījumā reliģ. tautas dziesmas. Mūzikā latviskā vēl mazāk. Vienīgi paliekamais darbs ir latviskā baznīcas valoda. Tagad tiek darināti daudzi jauni vārdi, kuŗi priekš baznīcas jāuzskata kā pārpratum, piem.: mīla, lūgsme u. c. Baznīcai jābūt aktīvam faktoram, kas veidotu arī tautas garīgo kultūru. Baznīcai līdzī ir jādzīvo visas tautas dzīve. Baznīcā jāatbalsojas visas latvju tautas sirds pukstieniem.

Māc. Dr. V. Sanders referēja: „Baznīcas stāvoklis un uzdevums atjaunotā Latvijā.“ Viņa referāta mēr-

kis — latvju kristietība. Citu konfesiju Latvijā vairs nevarētu būt.

Prof. K. Kundziņš referē par Grieķiju. Viņa ceļojuma iespāidi jau Ceļa lasītājiem zināmi (Sk. „Ceļš“ Nr. 3.)

Dažādos tek. jautājumos pārrunā garīgās literatūras izplatīšanas jautājienu. Prāv. J. Reinhards ziņo par Palīdzības kasi un kurlmēmo garīgo apkopšanu. Pārrunā arī draudzes nodokļu lietas, dažām draudzēm šīnī ziņā iet slikti, iemesls — disciplīnas trūkums. Māc. P. Detlavs ziņo par iekšmisiju. Paredzēts no Baznīcas virsvaldes rīkot kursus ticības māc. skolotājiem, tāpat būs arī palīgmācītājiem. Prof. V. Maldonis ziņo, ka attiecības ar Brāļu dr. tagad nokārtotas un lūdz mācītājus sastrādāt ar Br. dr. Pārrunāja arī citus sīkus jautājumus.

16. VI vakarā archibīskapa katedrālē notika konferences dievkalpojums, kurā mācītājiem izdalīja amata krustus; tie nēsājami virs tālāra. Prāvesti un universitātes profesori saņēma zelta, mācītāji — sudraba krustus.

V. D.

Jaunās Derības emendācijas komisija, izmantodama vasaras brīvlaiku, iknedēļas noturējusi savas sēdes, pavirzīdama emendācijas darbu krietnu gabalu uz priekšu. Kā zināms, pats tulkošanas darbs sadalīts starp kādām 10 personām. Bez archibīsk. T. Grünberga tanī piedalās: L. Adamovičs, L. Bērziņš, A. Jaunzemis, K. Kundziņš, V. Maldonis, A. Mačulāns, A. Mitulis, J. Rezevskis, E. Rumba, katram uzņemoties kādas lielākas vai mazākas J. Derības daļas tulkošanu. Tulkojumu pārbaudīšana un saskaņošana teoloģiskās terminoloģijas ziņā uzticēta trīsviru komisijai, kurā bez priekšsēža Dr. A. Mačulāna

ieiet vēl jaundarbinieki prof. K. Kundziņš un docents J. Rezevskis. — Pats tulkošanas darbs, izņemot Jāņa apokalipsi, jau pabeigts. Manuskriptus skata cauri minētā komisija, kas, protams, prasa daudz laika. Vasarā izskatītas un redīgētas Pāvila lielās vēstules (Rom., 1. un 2. kor., (Galatiešiem). Pašreiz darbā nāk Pāvila mazās vēstules un katoliskās vēstules. Komisija pieliek visas pūles, lai darbu veiktu līdz sēmesra sākumam, kad komisijas locekļus gaida kārtējie sēmesra pienākumi. Pēdējo tehnisko valodas redakciju resp. korrektūru laipni uzņēmušies prāvests A. Jaunzemis un mācītājs P. Rozenbergs.

Nebūs lieki pasvītrot, ka komisijai savās sēdēs jāatrisina ne mazums sarežģītu jautājumu. Viņas uzdevums ir, gādāt lai tulkojumā nebūtu kļūdu, lai valoda būtu pareiza un literāriska, un reizē piemērota baznīcas un skolas vajadzībām. Protams, bieži visus šos principus nav iespējams vienādā mērā ievērot un mērķa sasniegšanai jātuvojas kompromīsa ceļā.

K. K.

Baznīcas Virsvaldes izdevniecības un redakcijas komisija

jūnija sākumā iesniedza Baznīcas Virsvaldes prezidentam iespiešanai sagatavotu Dziesmu grāmatas jaunā pielikuma manuskriptu. Manuskriptā pavisam 100 dziesmu, kas izlasītas no iesūtītājiem dziesmu tekstiem un agrāk iznākušajiem krājumiem. Iesūtīto dziesmu skaits bija ļoti liels — pāri 2500. Protams, bija nepieciešama krietna sijāšana. Pirmo izlases darbu veica mācītājs A. Vītols, viņa darbu papildināja dzejnieks prof. L. Bērziņš. Rezultātā radās manuskripts, kas aptver 28 dažādu autoru dziesmu tekstus, kopskaitā

100. Starp autoriem sastopam L. un R. Bērziņa, A. Saulieša, A. Niedras, K. Jēkabsona un c. vārdus. Cerams, ka rudens sākumā dziesmu grāmatas pielikums būs nācis klajā un varēs tikt ievests draudžu lietošanā.

Izdevniecība un redakcijas komisija savā pēdējā sēdē nolēma iespiest un izdot biografisko rakstu sērijā priv.-docenta Edg. Rumbas sarakstīto archibisk. Nātana Sēderblūma biografiju.

Līdz ziemsvētkiem komisija nodomājusi izdot arī reliģiski ētiskās literatūras ieteicamo rakstu katalogu.
K. K.

Mācītājs emer.

Ž. A. Šalme †.

2. jūlijā miris Piltenes māc. emer. Žanis Augusts Šalme. Nelaiķis dzimis 1863. gada 21. maijā Krūtē. Absolvējis Liepājas ģimnaziju, 1882.—88. g. Tērbatā studējis teoloģiju. Ordinēts 1889. g. 28. janv. Bija adjunkts Landzē un Užavā. Šalmes introdukcija Piltenē notika 1891. gadā 23. februārī. Viņa mirstīgās atliekas zemes klēpim atdeva 4. jūl. Piltenē.

DRAUDŽU DZIVE.

28. jūnijā Lutera draudze Tornakalnā atzīmēja savas baznīcas 45 gadu pastāvēšanu. Svinīgo dievkalpojumu ievadīja prāv. A. Kundziņš. Sprediķi teica draudzes mācītājs J. Birģelis. Dievkalpojumā vēl piedalījās mācītāji P. Apkalns un O. Blūmbergs, vācu sv. Jēkaba dr. virsmāc. D. V. Grūners un Lutera vācu dr. māc. A. Meijers.

*

Jaunliepājas draudze 5. jūlijā nosvinēja 35 gadu pastāvēšanas atceri. Svinībās, kas bija apvienotas

ar draudzes mācītāja K. Goldberga 35 gadu amata svētkiem, piedalījās archibiskaps Dr. T. Grūnbergs, Bazn. virsv. ģimn. dir. A. Voitkus, prāv. V. Sanders un vairāki mācītāji.

*

7. jūnijā Vilces ciemā, Ilūkstes apriņķī, archibiskaps Dr. T. Grūnbergs, asistējot prāvestam H. Milleram un māc. A. Mačulānam, iesvētīja jauno ev.-lut. draudzes dievnamu.

Darba atceres.

7. jūnijā uz 40 mācītāja amatā pavadītiem gadiem atskatījās Rīgas sv. Jāņa draudzes virsmācītājs Jānis Meirēns. J. Meirēns dzimis 1868. gadā 25. jūnijā. Mācījies Valmieras apriņķa skolā un Pērnavas ģimnazijā. Teoloģiju studējis Tērbatā. Pēc nokalpotā kandidāta gada, 1896. g. 7. jūn. ordinēts par Jāņa draudzes adjunktu, bet 1900. g. 15. apr. ievests par virsmācītāju.

*

Reizē ar draudzes pastāvēšanas svētkiem, 5. jūlijā 35 gadu darbības posmu atzīmēja Jaunliepājas draudzes mācītājs Kārlis Goldbergs. K. Goldbergs dzimis 1872. gada 16. jūnijā. Teoloģiju studējis Tērbatā, ordinēts 1899. g. 22. janv. Mežotnē. Jaunliepājas draudzē nepārtraukti darbojies no tās dibināšanas 1901. gadā.

*

Ordinācija.

12. jūlijā archibiskaps Dr. T. Grūnbergs archibiskapa katedrālē mācītāja amatā iesvētīja septiņus teoloģijas kandidātus. Tie nozīmēti sekšošās vietās:

Buģis, Arvids — par Grobiņas iec. vikāru.

Cimdiņš, Alfrēds — par Rīgas pils. iec. vikāru.

Eizengrauds, Didriķis — par Latgales iec. vikāru.

Gulbis, Osvalds — par Jelgavas iec. vikāru.

Placis, Edgars — par Sēlpils iec. vikāru.

Rubenis, Eduards — par Rīgas pils. iec. vikāru.

Vilāns, Juris — par Jelgavas iec. vikāru.

Ordinācijā asistēja prāv. A. Kundziņš, prāv. J. Reinharde, māc. E. Bergs un priv. doc. F. Treu's. Svētunu teica māc. O. Gulbis.

L. Ū. Kristīgā studentu b-bas vasaras konference

ar virstēmātu „Grēks un pestīšana“ notika no š. g. 16.—19. jūl. pirmo reizi Latgalē—Kraslavā, un tanī bija pulcējušies ap 30 dalībnieku. Pirmā dienā referēja māc. Rubenis par „Dieva īstenības atklāsmi radībā un cilvēku dzīvē“. Dieva atklāsmē dod cilvēkam grēka apziņu, bet arī pestīšanu caur dzīvo Dievu. Tam sekoja māc. J. Beckera priekšlasījums par „Grēku“.

Grēks ir katra darbība, kas vērsta pret Dieva gribu, neatkarīgi no tā, vai tā ir pašam cilvēkam un sabiedrībai patikama, vai ne. Cilvēkā iemiesojās sātāniska griba, kas apzināti apkaņo visu skaidro, patieso un labo. Dvēselei ar to jācinās, jo tā ilgojas pēc pestīšanas. Tai lūgšanā jāmeklē Dievs. Trešā dienā referēja konferences vadītājs māc. Kr. Valters par tēmātu „Kristus krusts“. Cilvēks pats izdarīto grēku no savas dvēseles nomazgāt nevar. Kristus pie krusta cīņā ir izlauzis ceļu uz debesīm, pa kuru pie mums nāk miers un salīdzināta sirdsapziņa. Kristus krusts ir ķēķība tiem, kas pazūd, bet spēks un pestīšana ikvienam, kas tic.

Cand. theol. J. Osis sniedza pārskatu par Vispasaules krist. stud. savienību. Tanī ietilpst 45 valstis. Zviedrijas biedrība aptver 30% no visa studējošo skaita, Latvijā tikai 0,31%! — Sestdien visi devās kopējā 140 klm. garā izbraucienā pa Latgales skaistākām vietām, apmeklējot arī vēsturisko Aglonas baznīcu. Pirmdien konferences dalībnieki bagātāki atziņām un jaunām gara ierosmēm, atgriezās mājās.

Ā R Z E M E S

Sinode Einhausenā.

Ceturtaī valsts sinodei Einhausenā, šī gada februārī nācās kārtot bavariešu, hanoveriešu un reformēto apvienības lietas un nostiprināt vienību ar Virtembergu un Saksiju.

Sanāksmes darba iznākums pierādīja, ka pēdējo gadu baznīcas tiesību karos iestājies jauns pagrieziena. Iz-

virzījās atziņa, ka baznīca ir likumīga tikai tad, ja tās pamatā ir nemainīta apliecība, un ja to atzīst, resp. legalizē valsts. Tik pat nozīmīgs ir otrs fakts: ēpiskopālās un sinodālās iekārtas cīņā, šeit uzvarēja pēdējā.

„Reichsboje“ savā 1. marta numurā raksta, ka pirmo reizi baznīcas vēsturē tik lielā skaidrībā un noteik-

tībā nostiprināti baznīcas vadības reformatoriskie principi. Baznīcas vadība, kas ir baznīcas amats, nedrīkst būt valsts rokās. Valsts iejaukšanās baznīcas vadībā runā pretī reformatoru mācībai un viņu apliecības rakstiem. Valsts uzraudzība, protams, nav noraidāma.

Pārrunās par jautājuma praktisko atrisināšanu bija jau mazāk vienprātības. Atrisinājumu, — ka apliecības baznīcas aicinātai baznīcas vadībai jāpaliek amatā, līdz tiek radīta jauna pārvalde uz apliecības un tiesību nesatricināmā pamata — nepieņēma vienbalsīgi, un bija daudz sinodāļu, kas tam pretī stādīja savu personīgo viedokli. Šīs svarīgās diskusijas noslēdza ar izteikumu:

„Mēs gribam tādu baznīcas kārtību, kas visos savos organos un funkcijās atbilst baznīcas apliecībai. Šādai kārtībai mēs cenšamies iegūt valsts atzišanu. Mēs esam gatavi iepriekš norādītā mērā strādāt līdz šādas kārtības radīšanā.“

Pieminētais laikraksts, kā vācu evaņģeliskās baznīcas liktenim sevišķi nozīmīgu apstākli izceļ to, ka šajā sinodē neviens no apliecības frontes grupām nav ieguvusi majoritāti.

Kristietība Japānā.

Katru gadu novembra beigās Tokijā sanāk japāņu protestantiskās baznīcas delegātu sanāksme, kur piedalās visi redzamākie japāņu kristietības vadoņi, kā Kagava, Sugijama, Ebicava, Kocaki sen. un jun. un citi.

Pagājušā gada sanāksme novembra beigās risināja divas svarīgas problēmas: 1) vispārēja japāņu protestantisma ūnijas jautājumu un 2) evaņģelizācijas kustības atjaunošanas

jautājumu visas valsts mērogā. Diskusija par ūniju saistīta ar divām problēmām: 1) kāds lai ir jaunās ūnijas baznīcas nosaukums? 2) kādai jābūt šīs baznīcas ticībai un satversmei.

Ūnijas jautājums Japānā nav jauns. Tas cilāts jau kopš kristīgās misijas sākuma, it īpaši kopš ticīgo sašķelšanās vairākās lielās denominācijās, apmērām 20 gadus pēc protestantiskās misijas sākuma. Šajā laikā gan iegūta t. s. nacionālo kristiešu padome, bet tā nav nekas cits, kā šo gadsķērtējo sanāksmju pārvaldes orgāns. Šī padome tomēr jau kopš pagājušā gada attīstījusi intensīvu darbību, lai realizētu ūnijas ideju. Blakus baznīcas padomei nodarbināta 25 vīru komiteja, kas pārstāv visas baznīcas, resp. sabiedrības ar krist. bazn. raksturu. Komiteja 1935. gadā noturējusi 4 sanāksmes, un izmantojot arī iepriekšējo gadu darbu, izstrādājusi dažādo japāņu kristīgo sadraudžu ūnijas bāzi, kas aptver šādus punktus:

1. **Nosaukums:** Vispārīga („katoliska“) Japānas kristīgā baznīca.
2. **Apliecība:** Mēs ticam Dievam, visspēcīgam Tēvam, debess un zemes radītājam. Mēs ticam Dieva vienpiedzimušam dēlam, mūsu Kungam Jēzum Kristus. Mēs ticam svētam Garam. Mēs ticam svētai katoliskai baznīcai, grēku piedošanai un mūžīgai dzīvošanai.
3. **Bībele:** Mēs pieņemam svētos rakstus kā svētošanai nepieciešamu ceļu un kā mērauklu ticības dzīvei.
4. **Sakraments:** Mēs ievērojam abas mūsu Kunga iestādītās svētās darbības — kristību un vakarēdienu.

5. Satversme: Mēs gribam censties veidot konstitucionālu baznīcas vadību, tajā pašā laikā gādājot par atsevišķu baznīcu autonomu, augšanu un šādā kārtā tuvoties katoliskas baznīcas nodibināšanai.

Baznīcas dienās pacēlās dzīvas debātes, vai šis pamatojums patiesi pieņemams. Sevišķi uzbruka ticības apliecībai, kas veidota pēc vecās Klēmenta apliecības un sevī ietver tikai minimumu. Apliecībai oponenti un ūnijai nepiekrita sevišķi anglikāņi, stingru pretestību izrādīja arī luterieši un kalvinisti, tāpat Bārta teoloģijas ietekmētās aprindas. Tāpat daudz pārrunu radīja baznīcas nosaukums. Visasākās domstarpības tomēr sacēla baznīcas satversmes jautājums, kur anglikāņi un viņu ietekmētās aprindas prasīja ievērot bīskapa jautājumu un apostolisko sukcesiju.

Neskatoties uz pretešībām, ūnijas lieta ir pavirzījies labu tiesu uz priekšu, un devusi šādus rezultātus:

1. Iegūta vienbalsīga doma — panākt visu reprēzentēto baznīcas vienību pieslēšanos ūnijai. Apliecības, svēto rakstu principa un satversmes jautājumi jāaplūko sīkāk.

2. Turpmākās apspriedes nododamas „Vispārīgai baznīcas“ ūnijas veidošanas komisijai, kas sastāv no 25 locekļiem un rēprezentē visas baz-

nīcas un baznīcu savienības. Nākamā gada baznīcas dienās apspriežama komisijas pārlobotā bāze.

No Ungārijas 8 miljonu iedzīvotājiem 1.800.000 ir reformētie (22,25%) un 500.000 — luterticīgi (6,25%). Reformētie organizēti 1200 draudzēs. Mācītāju pārprodukcijas novēršanai (tos izglīto 4 fakultātes), uzdots 2 gadu laikā pensionēties visiem septiņdesmitpiekto gadu sasniegušiem mācītājiem. Bez tam draudzēm, kam vairāk par 3000 draudzes locekļu vai kuŗu platība pārsniedz 5 km radiusā, jāpieņem palīgmācītājs. Luterticīgie organizēti 260 draudzēs un 250 filiāldraudzēs, kuŗas apkalpo 361 mācītājs.

Konfesiju statistika Igaunijā: evang.-luterticīgi — 874.026, pareizticīgi — 212.674, dievturi — 171, ateisti — 7993.

Madridē atklāta evaņģeliskā teoloģijas fakultāte.

Praktiskās kristietības vispasaules konference notiks Oksfordā no 1937. g. 12. līdz 26. jūlijam. — Nākošais katoļu encharistiskais kongress notiks 1938. g., Budapeštā.

Jaunais Čehoslovākijas ministru prezidents Milans Hodza, tāpat kā mirušais valsts prezidents Masariks, ir luterticīgs un mācītāja dēls.

Atbild. redaktors: māc. **Gustavs Šaurums.**

Redakcijas kolleģija: prof. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**, prof. Dr. **L. Bērziņš**, doc. Dr. **A. Freijs**, māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**

prasija reformu tic. māc. programmā. Viņam tomēr nācās justies kā balstam zvirbulim. Pēc kara atkal revolūcijas ēna bij valdošā. Tika izstrādātas jaunas programmas. Gribēja lai programmas atbilstu zinātniskai teoloģijai. un pārdarītu. 1934. g. 15. maija pārmaiņas valsts dzīvē atsaucās arī uz skolas dzīvi. Ticības māc. stundu skaitu vidusskolās pārvairo, ticības māc. ievēd arī arodskolās. Ticības mācības komisija pie Izgl. ministrijas. Baznīcās virsvaldei veto tiesības. Šinī vasarā ir izstrādātas jaunas programmas, arī Baznīcās virsvalde izdevusi jaunas ticības mācības grāmatas.

Referents kritiski apskata jaunās

programmas. Laika trūkuma dēļ viņš nespēj vairs apskatīt arī ticības mācības grāmatas, nedaudz tomēr paspēj pakavēties pie Baznīcās virsvaldes izdotām jaunajām ticības mācības grāmatām.

Prof. V. Maldonis referē: „Baznīcas stāvoklis“. Ap baznīcu tagad tinas 2 varas: valsts un tauta. Ikviens baznīcu prasa sev. Referents pieved Lutera un Brunnera uzskatus par baznīcu un valsti. Tālāk viņš pakavējas pie dzejn. Ed. Virzas pēdējiem rakstiem laikr.: „Brīvā zeme“ — 10. okt. „Garīga stāja“ un 24. okt. „Jaunais gars“. Pēc tam referents pakavējas pie mūsu baznīcas stāvokļa valstī.

V. D.

Ā R Z E M E S

In memoriam.

Jēnā 62 gadu vecumā miris pazīstamais vācu jaundērbnieks Heinrichs Veinels, pārliecināts kritiskās teoloģijas pārstāvis, „Jesus im neunzehnten Jahrhundert“ autors. Teoloģijas studentiem labi pazīstams viņa Ievads Jaunajā Derībā.

•

Berlīnē miris teoloģijas profesors Artūrs Tītiuss (Titius). Galvenais viņa darbs ar paliekamu nozīmi: „Natur und Gott.“

•

Miris jaundērbnieks prof. Vilhelms Baldenspergers, kas darbojās Gīsenā, vēlāk Strasburgā.

•

Mārburgā miris asīriologs Pēteris Jensens, kas bija pazīstams ar

savā laikā ļoti populārajiem pētījumiem par Gilgameša ēpu.

Igaunija.

Zviedru mācītājiem Igaunijā turpmāk atļauts darboties zviedru draudzēs (7—8000 loc.) tikai ar nosacījumu, ka tie pieņem Igaunijas pavalstniecību. Pret to diezgan asi nostājies archibīskaps Eidems Upsalā.

•

Par nepieciešamo baznīcas un skolas sadarbību plašāku rakstu laikrakstā „Uus Eesti“ publicējis Pērnavas iecirkņa prāvests Grīnbergs. Pēc prāvesta domām mācītāju un skolotāju starpā jāvalda uzticības pilnai sadarbībai. Līdzšinējās attiecībās daudz kas revidējams. Skola un viņas darbinieki nedrīkst baznīcā sa-

skatīt reakcionāru institūtu, kas tautu maldina, un no kura tāpēc jāturas pēc iespējas tālāk. Skolotājiem jāizprot baznīcas augstie mērķi un cēlie nodomi. No otras puses arī baznīca nedrīkst nosodīt skolu nepelnītiem pārmētiem. Tā kā izglītības pakāpes starpība starp mācītājiem un skolotājiem tagad daudz mazāka kā senāk, tad savstarpīga saprašanās un sadarbība pilnīgi iespējama. Autors proponē mācītājiem rudenos sasaukt savas draudzes, resp. novada skolotāju sanāksmi, kur kopīgās pārrunās būtu nospraūzamas arī praktiskās sadarbības pamatlīnijas. Autors dómā, ka tieši skolotājam jābūt tam, kas izpilda mācītāju funkcijas tajos gadījumos, kad pēdējais nav sasniedzams, piem., kristību un apbedīšanas gadījumos.

Vēl prāvests Grinbergs piezīmē, ka Pērnavas iecirknī skolotāji ļoti rosīgi piedalās baznīcas padomēs un kā baznīcas pārstāvji sinodēs.

Somija.

Šī gada septembra beigās Somijas mācītāju apvienība Helsinkos sarīkoja teoloģisku priekšlasījumu ciklu, kurā bez somu izcilākiem teologiem piedalījās arī pazīstamais Cīriches sistēmātiskās teoloģijas profesors Brunners. Viņš noturēja Helsinku universitātes aulā četrus ļoti kupli apmeklētus priekšlasījumus. 27. septembrī lielākajā Helsinku baznīcā Brunners runāja par Oksfordas kustību.

Vācija.

Tagadējo Vācijas baznīcas stāvokli iezīmē liela sadrumstalotība, bet arī zināma nomierināšanās. Iespējams pat saskatīt pazīmes, kas

liecina par kompromisa meklēšanu valsts autoritāro prasību un evaņģēlija absolūtisma starpā.

Acumirkli Vācijas baznīcas izveidošanas darbā var saskatīt četrus galvenos virzienus.

Valsts baznīcas ministrija jau gandrīz kopš gada stāvokli kārtot ieceldama baznīcu padomes resp. komitejas (Ausschüsse). Šo darbu labvēlīgi ietekmē ministra Kerla (Kerrl) personība un autoritāte. Ministra slimība gan aizkavēja baznīcas vadības pārkārtošanas darbu Meklenburgā un Tīringā, bet tagad arī tas stipri pavirzīts uz priekšu.

Valsts baznīcas komitejai nākas pārvarēt daudz grūtību, piem. arī pieminētajā Meklenburgas un Tīringas baznīcas lietu kārtošana. Bez tam opozīcijā nostājušies lielākā Apliecības baznīcas daļa.

Evaņģēliskās luteriskās baznīcas padome savai vadībai pakļāvusi septiņas provinces baznīcas. Padome izveidojusies no Apliecības baznīcas un arī tagad tām dažas kopīgas pamatlīnijas. Domstarpības rada Apliecības baznīcas radikālā spārna uzskati par baznīcu komiteju absolūto lomu, baznīcu pārvaldīšanā. Luteriskā padome acumirkli varbūt ir tradicionālās baznīcas lielākais spēks, kam labvēlīgos apstākļos lielas iespējamības nākotnē. Viss atkarājas no baznīcas un valsts attiecību tālākās izveidošanās.

Vācu evaņģēliskās baznīcas iepriekšējā vadība, kas pārstāv Apliecības baznīcu šaurākā nozīmē un noraida sadarbību ar baznīcu komitejām, krasi aizstāv viedokli, ka evaņģēliskās baznīcas

atjaunošana iespējama vienīgi pilnīgā baznīcas neatkarībā.

(Pēc „Oekum. Presse- und Nachrichtendienst“)

Spānija.

Madrīdē un tajās valsts daļās, ko pārvalda tautas fronte, nav vairs ne baznīcu, kur noturētu dievkalpojumus, ne klosteru, ne ordeņu skolu. Tās savā rīcībā pārņēmušas sociālistiskās jaunatnes grupas savām saņēmēm. Cik līdz šim zināms, Spānijā pavisam nogalināti pieci bīskapi. Archibīskapa un kardināla Vidala i Barakvera (Taragonā) liktenis nav zināms. Pēc vācu laikraksta „Reichsbote“ datiem Spānijā nopostītas 200 baznīcas, nogalinātas 200 ordeņa māšas, tāpat 217 vīriešu ordeņu locekļi un 200 priesteru. Cietumos atrodies ap 500 garīdznieku.

Vācu un spāniešu evaņģēliskās baznīcas Barselonā uav nopostītas, lai gan smagi cietuši daudzi Katalonijas dievnamu.

Krievijas bezdievju centrālpadome Spānijas tautas fronteī nosūtījusi 36,5 milj. Francijas franku lielu pabalstu. 48 miljoni vēl sekošot. Spānijas ministru prezidentu Kaballēro Maskavas bezdievji iecēluši par „goda bezdievi“ ar speciālo novēlējumu — Spānijas baznīcai dot izšķirošo triecienu.

Krievija.

Pagājušā gadā Krievijā slēgtas 14.000 baznīcas un kapellas. Tiesai

nodoti 3687 garīdznieku, no kuriem 29 piespriests nāves sods.

Visā Krievijā bija apmēram 120.000 dievnamu. Reālizējot bezdievju „piecgades“ plānu, puse no tiem noārdīti, pārējos iekārtoti bezdievju klubi, teātri, veikali, noliktavas, pirtis u. t. t. 1937. gadā paredzēts iznīcināt arī tās baznīcas, kas līdz šim vēl saudzētas viņu vēsturiskās vai mākslinieciskās nozīmības dēļ.

Krievijas bezdievju centrālpadome nolēmusi izdot pastmarku sēriju bezdievības propagandai. Kādā markā attēlota degoša baznīca ar uzrakstu: „Nogaliniet visus mācītājus un nodedziniet baznīcas.“

Abesīnija.

Abesīnijā pašlaik darbojas deviņas evaņģēliskās misijas sabiedrības: amerikāņu, zviedru, angļu un vācu ar 150 misijas darbiniekiem. Itālija savukārt Abesīnijā nodibinājusi 12 apustuliskus vikariātus. Nākotnē paredzēts misijas darbā pielaist vienīgi italiešus. Eritreijā zviedru misionāriem darbība jau noliegta un audzēkņi nodoti Romas misijai.

Muhamedāņiem Itālijas vicekarālis apsolijs Adisabebā un Hararā uzcelt lielas mošejas. Harāru paredzēts izveidot par muhamedāņu svēto pilsētu un par centru muhamedānisma studijām. Korāna mācību ietilpinās skolu programmās.

Atbild. redaktors: māc. **Gustavs Šaurums.**

Redakcijas kolleģija: prof. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc. P. Detlavs.

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**